

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Prokuratoria Generalna RP

Druk nr 936
Warszawa, 18 grudnia 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,
uprzejmie przedkładam

- Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa według stanu na 31 grudnia 2023 r.

Stanowi to wykonanie dyspozycji art. 43 pkt 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym, zgodnie z którym Prezes Prokuratury Generalnej RP przygotowuje i przedkłada Sejmowi coroczne sprawozdania o stanie mienia Skarbu Państwa.

Sprawozdanie sporządzane jest według stanu na ostatni dzień poprzedniego roku w trybie i na podstawie zasad określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa.

Przygotowanie i przedłożenie Sejmowi RP sprawozdania warunkowane jest terminami przekazywania do Prokuratury Generalnej RP dokumentów (głównie bilansów i informacji o stanie mienia) wykorzystywanych przy opracowaniu przedmiotowego dokumentu. W przypadku sprawozdania dotyczącego 2023 r. ostatnie dokumenty zostały przekazane do Prokuratury Generalnej RP w listopadzie br. Przepisy nie wskazują daty, do której należy przedłożyć sprawozdanie, natomiast zawsze podejmowane są działania, aby nastąpiło to jak najszybciej, co jednak musi uwzględniać terminy, jakimi dysponują poszczególne jednostki przekazujące dane. Projekt dokumentu jest także przesyłany celem konsultacji do właściwych komórek organizacyjnych w urzędach obsługujących członków Rady Ministrów.

W związku z powyższym oraz mając na uwadze fakt, że dane zamieszczone w sprawozdaniu musiały zostać zgromadzone i przetworzone (tzn. zagregowane, sklasyfikowane, przeliczone czy też inaczej pogrupowane w zależności od sposobu wykorzystania) oraz zweryfikowane, obecnie możliwe stało się przedłożenie dokumentu Sejmowi RP.

Z szacunkiem

(-) Mariusz Haładyj

Prezes Prokuraturii Generalnej
Rzeczypospolitej Polskiej

SPRAWOZDANIE O STANIE MIENIA SKARBU PAŃSTWA

**stan na dzień
31 grudnia 2023 r.**

SPIS TREŚCI

PODSUMOWANIE	10
1. WSTĘP	12
1.1. PODSTAWA PRAWNA SPRAWOZDANIA	12
1.2. ZAKRES PRZEDMIOTOWY SPRAWOZDANIA	12
1.3. CELE SPRAWOZDANIA	12
1.4. KLASYFIKACJA MIENIA SKARBU PAŃSTWA	12
1.5. PODMIOTY WYKONUJĄCE UPRAWNIENIA WYNIKAJĄCE Z PRAW MAJATKOWYCH SKARBU PAŃSTWA	14
1.6. ŹRÓDŁA DANYCH	17
1.7. ZASADY WYCENY SKŁADNIKÓW MAJĄTKU SKARBU PAŃSTWA	18
2. ZABYTKI I ZASOBY ARCHIWALNE	21
2.1. ZABYTKI	21
2.1.1. Prawa Skarbu Państwa do zabytków	21
2.1.2. Organy ochrony zabytków	21
2.1.3. Rejestr zabytków	21
2.1.4. Zestawienie ilościowe zabytków	22
2.2. ZBIORY MUZEÓW PAŃSTWOWYCH	22
2.3. MATERIAŁY BIBLIOTECZNE	24
2.4. ZASOBY ARCHIWALNE	26
2.4.1. Zakres praw Skarbu Państwa	26
2.4.2. Ewidencja archiwów	26
2.4.3. Materiały archiwalne	27
2.5. STRATY WOJENNE	27
3. ZASOBY NATURALNE	29
3.1. WODY	29
3.1.1. Zakres praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do wód	29
3.1.2. Ewidencja wód	30
3.2. LASY	30
3.3. GEOLOGICZNE ZASOBY NATURALNE	31
3.3.1. Zakres praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do kopalin	31
3.3.2. Ewidencja zasobów kopalin	32
3.3.3. Wody lecznicze, termalne, solanki	33

3.4. ZASOBY CZĘSTOTLIWOŚCI RADIOWYCH	34
3.5. ZASÓB PARKÓW NARODOWYCH	36
3.6. ŻYWE ZASOBY MORZA	37
4. GRUNTY I INNE NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA	39
4.1. DYSPOŃENCI I UŻYTKOWNICY GRUNTÓW SKARBU PAŃSTWA	39
4.2. ROZPORZĄDZANIE NIERUCHOMOŚCIAMI SKARBU PAŃSTWA	40
4.3. EWIDENCJA GRUNTÓW I BUDYNKÓW	41
4.4. GRUNTY SKARBU PAŃSTWA	43
4.5. ZMIANY W STANIE GRUNTÓW SKARBU PAŃSTWA W ROKU 2022	46
4.6. GRUNTY SKARBU PAŃSTWA W MIASTACH	46
4.7. BUDYNKI I LOKALE SKARBU PAŃSTWA	47
4.8. NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA W GOSPODAROWANIU STAROSTÓW I PREZYDENTÓW MIAST	48
4.9. NIERUCHOMOŚCI W GOSPODAROWANIU MINISTRA ROZWOJU I TECHNOLOGII	48
4.10. GRUNTY POD AUTOSTRADY	51
5. OBIEKTY INFRASTRUKTURY	53
5.1. DROGI	53
5.1.1. Źródła praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do dróg	53
5.1.2. Ewidencja sieci dróg krajowych	54
5.2. MAJĄTEK SKARBU PAŃSTWA ZWIĄZANY Z GOSPODARKĄ WODNĄ I GOSPODARKĄ MORSKĄ	55
5.3. URZĄDZENIA MELIORACJI WODNYCH I BUDOWLE PRZECIWPOWODZIOWE	56
5.4. WODNE BUDOWLE INŻYNIERSKIE UTRZYMYWANE PRZEZ URZĘDY MORSKIE	59
5.4.1. Zarządzanie i ewidencja budowli wodnych	59
5.4.2. Wartość budowli wodnych	59
6. MIENIE SKARBU PAŃSTWA WYDZIELONE W MAJĄTKI ODRĘBNE	60
6.1. PAŃSTWOWE GOSPODARSTWO LEŚNE LASY PAŃSTWOWE	60
6.1.1. Gospodarowanie nieruchomościami PGL Lasy Państwowe	60
6.1.2. Majątek państwowej jednostki organizacyjnej PGL Lasy Państwowe	61
6.2. WŁASNOŚĆ ROLNA SKARBU PAŃSTWA	62
6.2.1. Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	62
6.2.2. Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa	64
6.2.3. Inne mienie Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	66
6.3. MIENIE POWIERZONE AGENCJI MIENIA WOJSKOWEGO	67
6.4. REZERWY STRATEGICZNE	69
7. SEKTOR FINANSÓW PUBLICZNYCH	71
7.1. PAŃSTWOWE JEDNOSTKI BUDŻETOWE	71

7.2. AGENCJE WYKONAWCZE	80
7.3. INSTYTUCJE GOSPODARKI BUDŻETOWEJ	82
7.4. PAŃSTWOWE FUNDUSZE CELOWE	83
7.5. POLSKA AKADEMIA NAUK I TWORZONE PRZEZ NIĄ JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE	83
7.6. PAŃSTWOWE INSTYTUCJE KULTURY	83
7.7. SAMODZIELNE PUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ	84
7.8. UCZELNIE PUBLICZNE	85
7.9. PARKI NARODOWE	87
7.10. INNE PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE UTWORZONE USTAWAMI SZCZEGÓLNYMI	87
7.11. FUNDUSZE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH	93
8. AKCJE I UDZIAŁY SKARBU PAŃSTWA	95
8.1. PODMIOTY WYKONUJĄCE PRAWA Z AKCJI I UDZIAŁÓW SKARBU PAŃSTWA	95
8.2. AKCJE I UDZIAŁY SKARBU PAŃSTWA	97
<i>8.2.1. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa</i>	<i>97</i>
<i>8.2.2. Spółki z częściowym udziałem Skarbu Państwa</i>	<i>98</i>
<i>8.2.3. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych</i>	<i>98</i>
8.3. WARTOŚĆ AKCJI I UDZIAŁÓW SKARBU PAŃSTWA	98
9. INNE PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE	101
9.1. PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE	101
9.2. INSTYTUTY BADAWCZE	103
9.3. BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO	104
10. INNE SKŁADNIKI MIENIA SKARBU PAŃSTWA	105
10.1. NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU ZBYCIA I ODPŁATNEGO KORZYSTANIA Z MIENIA SKARBU PAŃSTWA	105
10.2. NALEŻNOŚCI W EWIDENCJI MINISTRA FINANSÓW	106
10.3. UDZIAŁY W MIĘDZYNARODOWYCH INSTYTUCJACH FINANSOWYCH	107
11. OBCIĄŻENIA PUBLICZNOPRAWNE I ZOBOWIĄZANIA SKARBU PAŃSTWA	108
11.1. ZASOBY MAJATKOWE SŁUŻĄCE REALIZACJI ZADAŃ PUBLICZNYCH PAŃSTWA	108
11.2. ZADANIA PUBLICZNE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH REALIZOWANE NA PODSTAWIE USTAW	108
11.3. BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE W POLITYCE WŁAŚCICIELSKIEJ	110
<i>11.3.1. Sektor elektroenergetyczny</i>	<i>110</i>
<i>11.3.2. Sektor gazowy, paliwowo-naftowy i wodorowy</i>	<i>111</i>
<i>11.3.3. Sektor górnictwa węgla kamiennego i brunatnego</i>	<i>112</i>
11.4. SZCZEGÓLNE ZASADY PRYWATYZACJI I RESTRUKTURYZACJI SPÓŁEK	114
11.5. ZASÓB NA ZASPOKOJENIE ROSZCZEŃ Z TYTUŁU PORĘCZEŃ I GWARANCJI SKARBU PAŃSTWA	115
11.6. ZOBOWIĄZANIA WOBEC PRACOWNIKÓW, ROLNIKÓW I RYBAKÓW	117

11.7. ZAPLANOWANE W BUDŻECIE PAŃSTWA PRZYCHODY Z PRYWATYZACJI	117
11.8. FUNDUSZE ZWIĄZANE Z PRYWATYZACJĄ	117
<i>11.8.1. Fundusz Reprywatyzacji</i>	<i>117</i>
<i>11.8.2. Fundusz Rekompensacyjny</i>	<i>118</i>
11.9. ZADŁUŻENIE SKARBU PAŃSTWA	119
12. ZESTAWIENIE ZBIORCZE MIENIA SKARBU PAŃSTWA	120
13. ZAŁĄCZNIKI	122
13.1. ZAŁĄCZNIK DO ROZDZIAŁÓW 6. I 7.	123
13.2. ZAŁĄCZNIKI DO ROZDZIAŁU 8.	124

SPIS TABEL

Tab. 1.1. Wykorzystanie źródeł i zastosowanie zasad wyceny	20
Tab. 2.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków	22
2.2. Muzea państwowe i ich zbiory	23
2.3. Zbiory bibliotek państwowych	25
2.4. Ewidencja zasobu archiwów państwowych podległych Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych	27
Tab. 3.1. Zasoby wodne w administrowaniu PGW Wody Polskie	30
3.2. Zasoby bilansowe złóż kopalin	32
3.3. Zasoby eksploatacyjne wód leczniczych, termalnych i solanek	34
3.4. Powierzchnia i zasób surowca drzewnego w parkach narodowych	36
3.5. Morze Bałtyckie – połowy organizmów morskich w roku 2022	38
Tab. 4.1. Grunty Skarbu Państwa według grup rejestrowych i użytków	43
4.2. Grunty Skarbu Państwa według województw z podziałem na grupy rejestrowe	44
4.3. Grunty Skarbu Państwa według województw z podziałem na rodzaje użytków	45
4.4. Grunty Skarbu Państwa – zmiany w strukturze użytków w roku 2022	46
4.5. Własność gruntów w Polsce – zmiany w roku 2022	46
4.6. Własność gruntów Skarbu Państwa w miastach	47
4.7. Budynki Skarbu Państwa	47
4.8. Lokale Skarbu Państwa	48
4.9. Nieruchomości oddane w trwały zarząd urzędom państwowym	49
4.10. Grunty nabyte pod autostrady	52
4.11. Struktura terytorialna gruntów pod autostrady	52
Tab. 5.1. Sieć dróg krajowych	54
5.2. Obiekty mostowe, tunele i przejścia podziemne na sieci dróg krajowych	54
5.3. Wartość dróg krajowych i obiektów mostowych	55
5.4. Sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej za 2022 r. – środki finansowe	57
5.5. Sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej za 2022 r. – efekty rzeczowe	58
5.6. Wartość morskich budowli hydrotechnicznych	59
Tab. 6.1. Nieruchomości PGL Lasy Państwowe	61
6.2. Wartość majątku PGL Lasy Państwowe	61
6.3. Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa według województw	63
6.4. Powierzchnia i wartość gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	63

6.5. Wartość Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	64
6.6. Stan zagospodarowania gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	65
6.7. Wybrane składniki mienia powierzonego Agencji Mienia Wojskowego	68
Tab. 7.1. Państwowe jednostki budżetowe w kraju	72
7.2. Jednostki organizacyjne za granicą	74
7.3. Majątek jednostek budżetowych organów centralnych w układzie rodzajowym	75
7.4. Mienie użytkowane przez jednostki podporządkowane wojewodom	79
7.5. Fundusze własne państwowych jednostek budżetowych i ich funduszy celowych	80
7.6. Zasób majątkowy państwowych agencji wykonawczych	81
7.7. Zasób majątkowy państwowych instytucji gospodarki budżetowej	82
7.8. Majątek państwowych instytucji kultury	84
7.9. Majątek samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej	85
7.10. Majątek uczelni publicznych	86
7.11. Majątek parków narodowych	87
7.12. Majątek agencji, fundacji, funduszy i innych państwowych osób prawnych utworzonych ustawami szczególnymi	92
7.13. Fundusze ubezpieczeń społecznych	94
Tab. 8.1. Spółki z udziałem Skarbu Państwa	95
8.2. Wartość akcji i udziałów Skarbu Państwa	96
8.3. Akcje i udziały Skarbu Państwa	97
8.4. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych	98
8.5. Majątek jednoosobowych spółek Skarbu Państwa	99
8.6. Akcje i udziały w spółkach niepublicznych z częściowym udziałem Skarbu Państwa	100
Tab. 9.1. Liczba przedsiębiorstw państwowych w ostatnich latach	101
9.2. Przedsiębiorstwa państwowe według organów założycielskich	102
9.3. Majątek przedsiębiorstw państwowych „czynnych”	102
9.4. Majątek instytutów badawczych	103
Tab. 10.1. Należności z tytułu umów zbycia i odpłatnego korzystania z mienia Skarbu Państwa	105
10.2. Struktura należności z tytułu umów zbycia mienia Skarbu Państwa	105
10.3. Należności Skarbu Państwa w ewidencji Ministra Finansów	106
10.4. Udziały Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych instytucjach finansowych	107
Tab. 11.1. Zasób majątkowy na zaspokojenie roszczeń z tytułu poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa	116
11.2. Potencjalne zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu gwarancji i poręczeń	116
11.3. Wykonanie przychodów z prywatyzacji	117

11.4. Zadłużenie Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji	119
11.5. Zadłużenie Skarbu Państwa według kryterium rezydenta	119
11.6. Zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu kredytów i pożyczek zagranicznych	119
Tab. 12.1. Zestawienia zbiorcze składników mienia Skarbu Państwa	120
12.2. Wartość praw majątkowych z tytułu wkładu Skarbu Państwa	121
Tab. 13.1. Wartość grup rodzajowych składników majątku jednostek państwowych	123
13.2. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych	124
13.3. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa	125
13.4. Wybrane spółki niepubliczne z częściowym udziałem Skarbu Państwa	128

PODSUMOWANIE

Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa prezentuje stan majątku Skarbu Państwa w ujęciu zbiorczym, syntetycznym i statystycznym – jego stan prawny, strukturę i wartość. Dokument jest realizacją obowiązku nałożonego na Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej ustawą o zasadach zarządzania mieniem państwowym. Przygotowywany jest corocznie na podstawie informacji przekazanych przez podmioty gospodarujące majątkiem w imieniu Skarbu Państwa. Pełny wykaz podmiotów, w szczególności państwowych jednostek organizacyjnych, którym przysługuje prawo wykonywania uprawnień wynikających z praw majątkowych Skarbu Państwa lub do działania w imieniu Skarbu Państwa publikowany jest w cyklu kwartalnym w domenie „Otwarte dane publiczne” na stronie internetowej (www.dane.gov.pl).

Sprawozdanie nie stanowi szczegółowej wyceny majątku ani kompletnego rejestru wszystkich zdarzeń dotyczących mienia Skarbu Państwa. Podane źródła informacji dają możliwość identyfikacji dysponentów poszczególnych składników mienia Skarbu Państwa lub realizowanych zadań oraz, na podstawie dodatkowych informacji, możliwość sporządzania bardziej szczegółowych analiz.

Poniżej przedstawiono podstawowe spostrzeżenia płynące z analizy sprawozdania.

Wpisy do rejestru zabytków stanowiły podstawową formą ochrony tych obiektów, stąd też systematyczny wzrost liczby zabytków wpisywanych do rejestru.

Zbiory bibliotek państwowych systematycznie rosły. Jednocześnie trwał proces digitalizacji, szczególnie znaczący w przypadku Biblioteki Narodowej, co umożliwiała ochronę cennych zbiorów oraz dostęp dla szerszego grona odbiorców – głównie poprzez internet.

Stan zasobów archiwalnych systematycznie zwiększał się w wyniku ciągłego procesu inwentaryzowania zbiorów dokumentów lub akt nie mających już bieżącej wartości użytkowej.

Realizacja polityki zachowania trwałości lasów powodowała systematyczny wzrost zasobów leśnych. PGL Lasy Państwowe nabywały grunty i nieruchomości oraz przejmowały od starostów grunty Skarbu Państwa przeznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego do zalesienia.

Wskazanie tendencji zagospodarowywania kopalin nie jest możliwe, z uwagi na fakt, że poziom wydobycia wynika z zapotrzebowania gospodarczego i jednocześnie nie jest zależny od dostępności tych kopalin.

Wprowadzony w 2020 r. przez Komisję Europejską zakaz połowu dorsza na obszarze obejmującym większość polskiego wybrzeża nadal obowiązywał. Przyznana kwota połowowa dotyczyła wyłącznie przyłowów. W związku z malejącą populacją organizmów morskich, rzeczywiste połowy różnych gatunków w przeciągu ostatnich lat nie wyczerpywały przyznanej kwoty połowowej.

W ramach prowadzenia działań ochronnych w ekosystemach powiększała się powierzchnia własności Skarbu Państwa w parkach narodowych oraz pozyskiwano drewno, którego ogólnokrajowe zapasy systematycznie wzrastały, co wpłynęło na wielkość zasobów i wartość drzewostanów stanowiących własność Skarbu Państwa.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwowano niewielkie fluktuacje wielkości powierzchni gruntów Skarbu Państwa, tak więc wartość ta utrzymywała się niemal na niezmiennym poziomie. Największy udział w powierzchni gruntów Skarbu Państwa miały grunty pod wodami oraz użytki leśne i grunty zadrzewione. Niewielkie wahania w zakresie powierzchni gruntów Skarbu Państwa nie przekładały się wprost na ich wartość. Zmiany cen rynkowych kształtowały się odmiennie w poszczególnych grupach użytkowych, co nie pozwalało na wykazanie jednolitego kierunku zmian ogółu wartości nieruchomości Skarbu Państwa. Niewątpliwie wpływ na zwiększenie wartości gruntów miał wzrost wartości nieruchomości rolnych oraz wzrost wartości gruntów leśnych zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe.

Systematycznie rosła wielkość powierzchni gruntów przeznaczonych pod autostrady, natomiast nie zmieniała się w istotny sposób ich łączna długość, a wahania mogły wynikać z

czasowego lub trwałego przekwalifikowania kategorii dróg. Jednocześnie systematycznie postępował wzrost ilościowy obiektów w obrębie infrastruktury drogowej. Wzrost ogólnej wartości dróg krajowych, autostrad i obiektów drogowych spowodowany był zwiększeniem ich wartości odtworzeniowej.

Liczba spółek z udziałem Skarbu Państwa zmniejszyła się. Największy wpływ na ten stan miało wykreślenie z KRS na skutek likwidacji i upadłości części spółek oraz wniesienie aportem akcji lub udziałów Skarbu Państwa do innych podmiotów. Wartość szacunkowa akcji i udziałów znacząco wzrosła w porównaniu do roku poprzedniego, co wynikało w głównej mierze z komercjalizacji, a następnie – z wniesienia do Centralnego Portu Komunikacyjnego sp. z o. o., przedsiębiorstwa państwowego Porty Lotnicze oraz z kursu akcji spółek publicznych.

Wartość należności Skarbu Państwa ewidencjonowanych przez Ministra Finansów nieznacznie spadła, na co decydujący wpływ miał spadek należności podatkowych oraz należności bieżących i zaległych z tytułu udzielonych kredytów zagranicznych.

Wzrosła natomiast wartość bilansowa majątku pozostającego w dyspozycji urzędów i instytucji państwowych, na co znaczący wpływ miał stan należności krótkoterminowych oraz wzrost wartości papierów wartościowych, środków trwałych i zapasów. Wkład założycielski Skarbu Państwa w majątek państwowych osób prawnych per saldo wzrósł. Największy wzrost zanotowano w przypadku Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz jednostek ubezpieczeń społecznych, a także Banku Gospodarstwa Krajowego jako obsługującego Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 oraz Fundusz Pomocy.

1. WSTĘP

Przedłożone „Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r.”, zwane dalej Sprawozdaniem, stanowi realizację obowiązku nałożonego na Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 43 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym¹.

1.1. PODSTAWA PRAWNA SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie zostało sporządzone na podstawie cytowanego wyżej art. 43 pkt 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym, zgodnie z którym Prezes Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej przygotowuje i przedkłada Sejmowi coroczne sprawozdania o stanie mienia Skarbu Państwa.

Niniejsze Sprawozdanie sporządzono według stanu na 31 grudnia 2023 r. Zasady i tryb jego przygotowania określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 2020 r. w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa².

1.2. ZAKRES PRZEDMIOTOWY SPRAWOZDANIA

Zgodnie z powołanym rozporządzeniem w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa Sprawozdanie dotyczy majątku państwowego objętego zbiorczą ewidencją. W zbiorczej ewidencji majątku Skarbu Państwa uwzględniono składniki wyróżnione rodzajowo, składniki podlegające ewidencji na szczególnych zasadach i w zakresie określonym w odrębnych przepisach, składniki mające formę majątków odrębnych oraz prawa majątkowe, które stanowiły wkład założycielski lub udział Skarbu Państwa w państwowych osobach prawnych. W Sprawozdaniu przedstawiono również zasoby majątku służące realizacji zadań publicznych państwa.

1.3. CELE SPRAWOZDANIA

Celem niniejszego Sprawozdania jest przedstawienie informacji o majątku Skarbu Państwa, a w szczególności o jego stanie prawnym, strukturze i wartości.

Funkcją Sprawozdania jest rejestracja stanu mienia. Sprawozdanie ma prezentować stan mienia Skarbu Państwa w ujęciu zbiorczym, syntetycznym i statycznym, według stanu na określony dzień, przedstawiany na podstawie dokumentów będących źródłem dla ewidencji zbiorczej.

W systemie informacji publicznej Sprawozdanie zajmuje miejsce obok innych dokumentów sprawozdawczych i informacyjnych przedstawiających Skarb Państwa lub określone składniki jego mienia w innych ujęciach szczegółowych i dynamicznych.

1.4. KLASYFIKACJA MIENIA SKARBU PAŃSTWA

Art. 4 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym jako mienie państwowe definiuje mienie, które służy wykonywaniu zadań publicznych, którym zarządza się zgodnie z zasadami prawidłowej gospodarki, z zachowaniem szczególnej staranności.

W niniejszym Sprawozdaniu, zgodnie z powoływanym rozporządzeniem w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa zastosowano przede wszystkim klasyfikację rodzajową (z

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 125 z późn. zm.).

² Dz. U. z 2020 r. poz. 884.

uwzględnieniem przeznaczenia, sposobu zagospodarowania oraz ewidencjonowania poszczególnych składników lub ich grup rodzajowych) i wyróżniono:

1. **dobra kultury narodowej** – muzealia, zabytki i zasoby biblioteczne – składniki podlegające ewidencji na szczególnych zasadach, stanowiące publiczne dobra dziedzictwa narodowego, które państwo zamierza utrzymywać bezterminowo ze względu na ich wyjątkowe właściwości historyczne, kulturowe lub środowiskowe;
2. **zasoby archiwalne**;
3. **zasoby naturalne**, czyli dobra naturalne w stanie nieprzetworzonym, które mogą być dostępne dla ludności bez ograniczeń w celach niekomercyjnych, ale ich wykorzystywanie gospodarcze wymaga uzyskania koncesji lub pozwolenia:
 - kopaliny,
 - wody,
 - żywe zasoby morza,
 - częstotliwości radiowe,
 - lasy (obszary leśne i drzewostan);
4. **grunty**:
 - zasób nieruchomości Skarbu Państwa, którym gospodarują starostowie,
 - grunty w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych, w tym wykorzystywane na cele statutowe przez urzędy organów władzy i administracji państwowej,
 - grunty w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa,
 - grunty zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe,
 - grunty powierzone Agencji Mienia Wojskowego,
 - grunty oddane w użytkowanie wieczyste osobom prawnym lub fizycznym;
5. **urządzenia infrastruktury** (rozumiane tu jako obiekty, urządzenia i instalacje ogólnodostępne lub wykorzystywane dla ułatwienia dostaw dóbr i usług lub zapewnienia niezakłóconego działania państwa i gospodarki):
 - drogi, mosty i wiadukty,
 - obiekty budownictwa wodnego śródlądowego i morskiego,
 - inne urządzenia, w tym melioracje;
6. **budynki i budowle**:
 - wykorzystywane przez państwowe jednostki organizacyjne do realizacji ich zadań administracyjnych i świadczenia usług publicznych,
 - powierzone agencjom wykonującym zadania z zakresu gospodarowania składnikami majątku Skarbu Państwa;
7. **finansowe składniki majątku trwałego** Skarbu Państwa, w tym przede wszystkim akcje i udziały w spółkach handlowych;
8. **składniki majątku obrotowego**, w tym należności Skarbu Państwa m. in. z tytułu oddania mienia do odpłatnego korzystania i z innych umów zawartych przez Skarb Państwa bądź jego poprzedników prawnych;
9. **rezerwy strategiczne**;
10. **uprawnienia wynikające z wniesienia wkładu majątkowego** do przedsiębiorstw państwowych;
11. **uprawnienia w stosunku do majątku innych państwowych osób prawnych** utworzonych ustawami (agencji, funduszy, uczelni akademickich) lub na podstawie ustaw (instytucji kultury, instytutów naukowych, państwowych samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, państwowych szkół wyższych, instytucji gospodarki budżetowej, itd.).

1.5. PODMIOTY WYKONUJĄCE UPRAWNIENIA WYNIKAJĄCE Z PRAW MAJATKOWYCH SKARBU PAŃSTWA

Ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym zdefiniowała mienie państwowe jako mienie służące wykonywaniu zadań publicznych. Określiła wspólne dla wszystkich stanoŝes fisci zasady zarządzania mieniem państwowym oraz precyzyjnie wskazała zakres reprezentowania Skarbu Państwa przez organy administracji publicznej oraz inne podmioty.

Na podstawie nowelizacji przedmiotowej ustawy w gestii **Prezesa Rady Ministrów** pozostawiono koordynację wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa w spółkach oraz dążenie do zapewnienia jednolitego sposobu wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa. Natomiast, zgodnie z art. 7 ust. 2, **ministrowi właściwemu do spraw aktywów państwowych** przekazano:

1. wykonywanie praw z akcji należących do Skarbu Państwa, łącznie z wynikającymi z nich prawami osobistymi, o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej,
2. składanie w imieniu Skarbu Państwa oświadczenia woli o utworzeniu spółki, przystąpieniu do spółki lub objęciu akcji.

Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw aktywów państwowych, mogła przekazać w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie ust. 2, Prezesowi Rady Ministrów lub innemu członkowi Rady Ministrów, pełnomocnikowi Rządu lub innej państwowej osobie prawnej, w tym jednoosobowej spółce Skarbu Państwa, wykonywanie uprawnień, o których mowa w art. 7 ust. 2:

1. pkt 1 lub,
2. pkt 2 w zakresie składania w imieniu Skarbu Państwa oświadczeń woli o objęciu akcji.

W przypadku zarządzania mieniem Skarbu Państwa innym niż akcje, ustawa określiła zasady zarządzania, w zakresie nieuregulowanym w przepisach szczególnych.

Wojewoda, do czasu rozstrzygnięcia o sposobie zagospodarowania mienia państwowego:

1. wykonywał uprawnienia przysługujące Skarbowi Państwa wobec innego niż środki finansowe mienia:
 - pozostałego po zlikwidowanych państwowych jednostkach organizacyjnych lub spółkach z udziałem Skarbu Państwa,
 - pozostałego po rozwiązanych bądź wygaśniętych umowach o oddanie przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania,
 - przejętego przez Skarb Państwa z innych tytułów,
 - przekazanego na podstawie art. 58a i art. 60 ust. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami³ oraz wobec nieruchomości, w odniesieniu do których wydał decyzję o wygaśnięciu trwałego zarządu na podstawie art. 46a ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami;
2. reprezentował Skarb Państwa w odniesieniu do spadków przypadających Skarbowi Państwa, w tym długów spadkowych, z zastrzeżeniem kompetencji przyznanych starostom wykonującym zadania z zakresu administracji rządowej oraz konsułom;
3. przejmował inne niż środki finansowe mienie pozostałe po przedsiębiorstwie państwowym wykreślonym z rejestru przedsiębiorców lub gospodarował tym mieniem;
4. przyjmował na rzecz Skarbu Państwa darowizny mienia;
5. przyjmował, a także wykonywał czynności zwykłego zarządu oraz przekraczające zakres zwykłego zarządu wobec spadków i darowizn mienia na rzecz Skarbu Państwa, zabezpieczonych i zrealizowanych przez konsula na mocy przepisów odrębnych;

³ Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 z późn. zm.

6. sporządzał plan realizacji polityki gospodarowania nieruchomościami Skarbu Państwa, o której mowa w art. 10a ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz przedkładał go, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, Prezesowi Rady Ministrów celem akceptacji;
7. wykonywał inne czynności, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym.

Uprawnienia wykonywane przez **Prezesa Rady Ministrów oraz poszczególnych ministrów**, w zakresie nieuregulowanym w przepisach szczególnych (art. 36. i 36a. ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym):

1. jeżeli z przepisów odrębnych nie wynikało, której państwowej osobie prawnej przysługują prawa majątkowe do składnika mienia państwowego, prawa te przysługiwały Skarbowi Państwa,
2. Prezes Rady Ministrów wykonywał w imieniu Skarbu Państwa uprawnienia określone w przepisach odrębnych oraz uprawnienia przysługujące Skarbowi Państwa względem państwowych osób prawnych, o których mowa w art. 44¹. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny⁴, chyba że z przepisów odrębnych wynikała właściwość innego organu jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa lub państwowej osoby prawnej,
3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych wykonywał w imieniu Skarbu Państwa uprawnienia przysługujące Skarbowi Państwa do składnika mienia państwowego, chyba że z przepisów odrębnych lub czynności prawnej wynikała właściwość innego organu lub jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa,
4. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa wykonywał w imieniu Skarbu Państwa przysługujące Skarbowi Państwa uprawnienia wynikające z prawa własności nieruchomości, chyba że z przepisów odrębnych lub czynności prawnej wynikała właściwość innego organu, jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa lub państwowej osoby prawnej,
5. Prezes Rady Ministrów mógł przekazać wykonywanie uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa do poszczególnych składników mienia państwowego innemu organowi lub jednostce organizacyjnej Skarbu Państwa,
6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wykonywał w imieniu Skarbu Państwa uprawnienia wynikające z praw autorskich i pokrewnych, w tym zakresie zezwolenia na wykonywanie praw zależnych, chyba że z przepisów odrębnych lub czynności prawnej wynikała właściwość innego organu, jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa lub państwowej osoby prawnej.

W zakresie nadzoru nad czynnościami prawnymi państwowych osób prawnych, zasady udzielania zgód na dokonanie czynności prawnej w zakresie rozporządzenia mieniem uregulowano w art. 38 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym⁵. Dokonanie przez państwową osobę prawną czynności prawnej w zakresie rozporządzenia składnikami aktywów trwałych w rozumieniu ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁶, zaliczonymi do wartości niematerialnych i prawnych, rzeczowych aktywów trwałych lub inwestycji długoterminowych, w tym wniesienia ich jako wkładu do spółki lub spółdzielni, wymagało zgody, jeżeli wartość rynkowa tych składników przekracza 200.000,- PLN:

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm.

⁵ Wyjątki od tej zasady mogą przewidywać przepisy szczególne, np. ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) obliuguje uczelnie publiczne do uzyskania zgody Prezesa Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie gospodarowania mieniem, jeżeli wartość rynkowa składników trwałych albo wartość rynkowa przedmiotu czynności prawnej przekracza kwotę 2.000.000,- PLN).

⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.

1. organu nadzorującego – jeżeli wartość rynkowa składników aktywów trwałych wynosiła do 5.000.000,- PLN,
2. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – jeżeli wartość rynkowa składników aktywów trwałych przekraczała 5.000.000,- PLN,
3. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku, gdy państwowa osoba prawna nie posiadała organu nadzorującego – jeżeli wartość rynkowa składników aktywów trwałych przekraczała 200.000,- PLN,
4. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – jeżeli organem nadzorującym państwowej osoby prawnej był Prezes Rady Ministrów.

Zgodnie z art. 38 ust. 2 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym, dokonanie przez państwową osobę prawną czynności prawnej w zakresie oddania składników, o których mowa w art. 38 ust. 1 tej ustawy, do korzystania innemu podmiotowi, na okres dłuższy niż 180 dni w roku kalendarzowym, wymagało zgody, jeżeli wartość rynkowa przedmiotu czynności prawnej przekraczała 200.000,- PLN:

1. organu nadzorującego – jeżeli wartość rynkowa przedmiotu czynności prawnej wynosiła do 5.000.000,- PLN,
2. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – jeżeli wartość rynkowa świadczenia za oddanie do korzystania przedmiotu czynności prawnej przekraczała 5.000.000,- PLN,
3. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku gdy państwowa osoba prawna nie posiadała organu nadzorującego – jeżeli wartość rynkowa świadczenia za oddanie do korzystania przedmiotu czynności prawnej przekraczała 200.000,- PLN,
4. Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – jeżeli organem nadzorującym państwowej osoby prawnej był Prezes Rady Ministrów.

Organy administracji publicznej oraz kierownicy jednostek, którzy na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem Skarbu Państwa gospodarowali nabytym lub powierzonym tym organom lub jednostkom mieniem Skarbu Państwa oraz mogli zbywać jego składniki, a w szczególności:

1. zapewniali wycenę mienia,
2. zabezpieczali mienie przed uszkodzeniem lub zniszczeniem,
3. wykonywali czynności związane z naliczaniem należności za mienie udostępnione przed ich przejściem oraz prowadzą windykację tych należności,
4. współpracowali z innymi organami, które na mocy przepisów odrębnych gospodarują mieniem oraz z właściwymi jednostkami samorządu terytorialnego,
5. podejmowali czynności w postępowaniu sądowym, w szczególności w sprawach dotyczących własności lub innych praw rzeczowych na mieniu, o zapłatę należności za korzystanie z mienia, roszczenia ze stosunku najmu, dzierżawy lub użyczenia, stwierdzenia nabycia spadku, stwierdzenia nabycia własności przez zasiedzenie,
6. składali wnioski o założenie księgi wieczystej dla nieruchomości oraz wpis w księdze wieczystej;
7. zapewniali ochronę tego mienia.

Kierownicy państwowych jednostek budżetowych reprezentowali Skarb Państwa w odniesieniu do nabytego i powierzonego im mienia i w zakresie zadań urzędów lub jednostek, a także zarządzali składnikami majątkowymi wykorzystywanymi przez organy władzy i administracji państwowej w realizacji funkcji publicznych państwa (majątek administracyjny). Przepisy o gospodarce finansowej traktowały je jak majątek własny jednostki, ewidencjonowany i wykazywany we właściwych dokumentach i sprawozdaniach.

Organy władzy wykonawczej i administracji, bezpośrednio lub poprzez podległe im jednostki organizacyjne, wykonywały funkcje zarządcze, regulacyjne, czy inwestorskie wobec mienia o

charakterze dóbr publicznych. Specyficzny zakres i sposób wykonywania tych uprawnień przedstawiany jest w Sprawozdaniu w wyodrębnionych podrozdziałach.

Niektóre składniki mienia takiego, jak grunty i złoża kopalin, bywały obciążane odpłatnie na rzecz osób trzecich. Inne udostępniane były obywatelom nieodpłatnie (np. wody, zbiory bibliotek). Składniki te najczęściej nie podlegały obrotowi cywilnoprawnemu jako należące do całego narodu⁷. Dla takich dóbr nie prowadzi się ewidencji finansowej i nie ujmuje się ich w aktywach bilansów jednostek działających w imieniu Skarbu Państwa. Były one rejestrowane w zbiorach informacji nazywanych ewidencjami przedmiotowymi.

Określone ustawowo agencje wykonawcze i jednostki organizacyjne, które gospodarowały na rzecz Skarbu Państwa szczególnymi, oddanymi im w zarząd rzeczowymi składnikami mienia Skarbu Państwa to:

1. Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych,
2. Agencja Mienia Wojskowego,
3. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe,
4. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

Państwowe osoby prawne sektora finansów publicznych, które na mocy ustaw wykonywały cele publiczne jako zadania własne to:

1. uczelnie publiczne,
2. państwowe instytucje kultury,
3. fundacje, których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa,
4. państwowe samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
5. instytucje gospodarki budżetowej,
6. agencje wykonawcze,
7. inne państwowe osoby prawne i państwowe fundusze celowe utworzone odrębnymi ustawami w celu wykonywania szczególnych zadań publicznych.

Państwowe osoby prawne wyposażone były przez państwo w składniki majątkowe niezbędne do podjęcia działalności statutowej i władaty nimi pod nadzorem ministra wskazanego przez powołujące je ustawy, rozporządzenia i statuty. Podmioty te występowały w obrocie prawnym we własnym imieniu i na swoją rzecz. Wartość przysługujących im składników mienia państwowego była ujęta w ich księgach prowadzonych na podstawie odpowiednich przepisów o gospodarce finansowej i rachunkowości.

1.6. ŹRÓDŁA DANYCH

Obowiązek prowadzenia ewidencji przepisy prawa nakładały na liczne instytucje państwowe, organy administracji i jednostki organizacyjne. Ustanawiając takie obowiązki brano pod uwagę reguły realizacji budżetu państwa, prowadzenie przejrzystej gospodarki powierzonym mieniem, kontrolę wewnętrzną, potrzebę ustalania stanu faktycznego bądź prawnego dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego albo też inne cele specjalne.

Przepisy, które regulowały ewidencję majątku Skarbu Państwa zobowiązywały dysponentów części budżetu i organy nadzoru nad podmiotami, którym powierzono mienie państwowe, do przekazywania jako źródeł danych dla ewidencji zbiorczej:

1. kopii bilansów łącznych jednostek budżetowych i innych podmiotów nie posiadających osobowości prawnej,
2. kopii bilansów państwowych osób prawnych będących w ich nadzorze,

⁷ Ustawa z 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz. U. z 2018 r. poz. 1235).

3. informacji o stanie innego mienia Skarbu Państwa, uzyskiwanych na podstawie odrębnych przepisów, z racji posiadanych uprawnień założycielskich lub nadzorczych albo obowiązku prowadzenia ewidencji przedmiotowych.

Dokumenty wykorzystywane w zbiorczej ewidencji majątku Skarbu Państwa, w pierwszym rzędzie bilanse i informacje o stanie mienia, z reguły nie zawierały danych pozwalających na przedstawianie powodów zaistnienia wykazywanych stanów ilościowych lub zmian wartości. Analizy takie dokonywane były natomiast przez właściwe jednostki w innych dokumentach sprawozdawczych takich, jak sprawozdania z działalności. Ze standardowych sprawozdań z działalności agencji pochodzą dane o stanie i wartości mienia Skarbu Państwa, którym te państwowe osoby prawne gospodarowały lub zarządzały.

Bilanse łączne dysponentów części budżetu państwa sporządzone według stanu na 31 grudnia 2023 r. dla podległych jednostek pozwoliły na przedstawienie w Sprawozdaniu m. in. zbiorczej wartości majątku pozostającego w dyspozycji państwowych jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, którym przysługuje prawo wykonywania uprawnień majątkowych lub reprezentowania Skarbu Państwa w zakresie mienia powierzonego tym jednostkom dla wykonywania ich zadań z zakresu administracji publicznej. Za pośrednictwem tych urzędów otrzymano też liczne bilanse nadzorowanych państwowych osób prawnych.

Urzędy państwowe i podległe im jednostki organizacyjne dysponowały informacjami o majątku Skarbu Państwa, który powinien być uwzględniany w ewidencji choćby w ujęciu rzeczowym. Dla przedstawienia tych składników majątkowych wykorzystano m. in.:

1. zbiorcze dane powiatowe dotyczące nieruchomości (grunty, budynki, lokale,) objęte ewidencją prowadzoną przez starostów, Krajowe Zestawienie Zbiorcze danych objętych ewidencją gruntów i budynków sporządzane przez urząd Głównego Geodety Kraju,
2. zestawienia Ministerstwa Klimatu i Środowiska ujmujące zasoby kopalin, a także dotyczące gruntów zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe i parki narodowe,
3. informację o sieci dróg krajowych przygotowaną przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad oraz dane Ministerstwa Infrastruktury z wykonania obiektów małej retencji wodnej,
4. dane Ministerstwa Rozwoju i Technologii o nieruchomościach w trwałym zarządzie instytucji państwowych,
5. informacje Ministerstwa Finansów o należnościach, długu publicznym i innych zobowiązaniach Skarbu Państwa,
6. informacje Ministerstwa Rozwoju i Technologii o przychodach z prywatyzacji i należnościach Skarbu Państwa powstałych w wyniku procesów prywatyzacyjnych,
7. bilanse i inne informacje o spółkach z udziałem Skarbu Państwa i przedsiębiorstwach państwowych, rejestry, sprawozdania i dane analityczne opracowywane na bieżąco w PGRP.

Z uwagi na zbiorczy charakter opracowania, w prezentacji ustaleń wielokrotnie posługiwano się zaokrągleniami wielkości występujących w danych źródłowych. Konieczność przechodzenia na większe jednostki mogła w niektórych tabelach doprowadzić do tego, że zaokrąglone wielkości częściowe nie sumują się dokładnie do również zaokrąglonych wartości zagregowanych.

1.7. ZASADY WYCENY SKŁADNIKÓW MAJĄTKU SKARBU PAŃSTWA

Podstawą do wyceny majątku Skarbu Państwa w większości przypadków była wartość bilansowa, co wynikało pośrednio z zasad określonych w rozporządzeniu z dnia 6 maja 2020 r. w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa. Źródłem danych ewidencji zbiorczej majątku Skarbu Państwa są w szczególności bilanse, sprawozdania i informacje właściwych jednostek ewidencji podmiotowej i przedmiotowej, które to dane obejmują ustalenie wartości składników podlegających ewidencji księgowej (wartość bilansowa). Zgodnie z tymi zasadami wyceny dokonują, na podstawie przepisów odrębnych, jednostki ewidencji podmiotowej i przedmiotowej, a tylko jeżeli

te przepisy odrębne nie nakładają obowiązku prowadzenia ewidencji w ujęciu wartościowym, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej może dokonać oszacowania wartości lub ustalić wartość ewidencjonowanych składników mienia na potrzeby ewidencji. Ponieważ rozporządzenie nie określa metody tego oszacowania lub ustalenia, w niniejszym Sprawozdaniu dla każdego rodzaju składników mienia przyjmowano możliwie najwłaściwszą metodę wyceny.

Zasadniczo uznano, że w wycenie majątku Skarbu Państwa można stosować te same metody i udokumentowane dane, które powszechnie wykorzystuje się do szacowania wartości pieniężnej podmiotów gospodarczych i ich mienia, jak również rzeczy i praw majątkowych będących przedmiotem obrotu rynkowego. Takie oszacowanie może być przydatne w ochronie interesów Skarbu Państwa w razie formułowania generalnych programów użycia majątku do zaspokajania różnych roszczeń lub wsparcia programów państwowych.

Z drugiej strony przyjęto, że do sprawowania funkcji nie polegających na obrocie składnikami majątkowymi wystarczą dane ilościowe i opisowe, ograniczone do charakterystyki rzeczowej i cech prawnych wyodrębniających majątek należący do Skarbu Państwa. Uwzględnienie tych kryteriów powoduje podział mienia, o którym mowa, na trzy główne grupy:

1. dobra nie będące przedmiotem obrotu, stale pozostające własnością Skarbu Państwa, dla których niemożliwe jest określenie wartości ani w oparciu o ceny rynkowe, ani nakłady poniesione na nabycie, wytworzenie lub odtworzenie (mienie w stanie wolnym, złoża kopalin, zabytki),
2. dobra nie przeznaczone do obrotu, nabyte lub wytworzone za środki publiczne przez jednostki państwowe w celu wypełniania ich zadań,
3. mienie stanowiące obecnie lub w przyszłości przedmiot obrotu, w tym prywatyzacji.

Niniejsze Sprawozdanie sporządzane jest zatem w ujęciu:

1. rzeczowym – tylko opisowym lub rodzajowo-ilościowym, bez dokonywania wyceny – dla dóbr w stanie naturalnym, dóbr kultury, zasobów dokumentacyjnych i archiwaliów,
2. wartościowym – szacunkowym, które w odniesieniu do gruntów uwzględnia wartość według szacunku dokonanego na podstawie cen drewna, wynikającego z zarządzenia Dyrektora Generalnego PGL Lasy Państwowe (w ten sposób ustalono wartość gruntów leśnych) lub przeciętnych cen sprzedaży gruntów rolnych (rejestrowanych przez KOWR),
3. wartościowym – księgowym, polegającym na ustalaniu wartości składników podlegających ewidencji księgowej na podstawie sprawozdań sporządzanych zgodnie z przepisami o rachunkowości oraz innymi przepisami szczególnymi dotyczącymi jednostek państwowych,
4. wartościowym – rynkowym, odwołującym się do cen uzyskanych w rzeczywistych transakcjach, które zastosowano do akcji notowanych w obrocie na Giełdzie Papierów Wartościowych.

Przyjęta metoda wyceny mienia Skarbu Państwa, wykorzystująca zróżnicowaną bazę danych źródłowych, może powodować jednakże niewspółmierność i nakładanie się na siebie poszczególnych wartości, a zatem brak możliwości podania wartości mienia Skarbu Państwa jako jednej kwoty.

Warto jeszcze raz podkreślić, że „wycena” nie oznacza tu próby ustalenia ceny, po której składniki majątkowe zmieniłyby właściciela. Metodologia „wyceny dla ewidencji” odnosi się do wielkich i wewnętrznie zróżnicowanych agregatów przedmiotów i praw. Ujęcie takie nie pozwala na posługiwanie się ustalonymi tu wartościami w prognozowaniu cen w transakcjach dotyczących konkretnych składników. Dla takich celów niezbędne jest zastosowanie specjalistycznych metod wyceny uwzględniających jednostkowe cechy przedmiotu transakcji i aktualne w okresie transakcji warunki rynkowe. Wycena dla potrzeb ewidencji nie jest tożsama, w sensie finansowym, z wyceną rynkową i tym samym nie odpowiada ewentualnie możliwej do uzyskania cenie zbycia.

Tab. 1.1. Wykorzystanie źródeł i zastosowanie zasad wyceny

ewidencja źródłowa	źródła danych do określenia wartości	metoda wyceny	rodzaj dóbr
rodzajowo-ilościowa (niefinansowa)	brak danych	bez wyceny	zabytki, eksponaty muzealne, materiały biblioteczne, archiwalia
			zasoby naturalne, wody
			kwoty połowowe
rodzajowo-ilościowa (z wartością szacunkową)	KOWR – ceny transakcyjne	szacunek PGRP na podstawie przeciętnych cen transakcyjnych	grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa
	PGL Lasy Państwowe	szacunek na podstawie przeciętnych cen drewna	nieruchomości PGL lasy Państwowe
ilościowo-wartościowa (kosztowa)	właściwe ministerstwa – informacje uzupełniające	wg kosztów odtworzenia i ponoszonych nakładów	drogi i obiekty drogowe
		wg poniesionych nakładów i stopnia zużycia	urządzenia wodne, infrastruktura rolna
ilościowo-wartościowa (księgowa)	dysponenci części budżetu i urzędy wojewódzkie – bilanse łączne	wg wartości księgowej poszczególnych grup rodzajowych aktywów podmiotu	mienie państwowych jednostek organizacyjnych
	MRiT i AMW	wg operatów szacunkowych – zawarta w bilansach	należności po likwidacji, mienie przekazane AMW
	PGRP – na podstawie bilansów podmiotów	wg wartości netto majątku podmiotu	majątek agencji, przedsiębiorstw oraz innych państwowych osób prawnych
	PGRP – na podstawie bilansów podmiotów	wg wartości netto majątku podmiotu	pakiety akcji i udziałów Skarbu Państwa
ilościowo-wartościowa (rynkowa)	GPW, PGRP	wg kursu giełdowego lub ceny zbycia	

Źródło: opracowanie PGRP.

2. ZABYTKI I ZASOBY ARCHIWALNE

2.1. ZABYTKI

Zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej część lub zespół, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową⁸.

2.1.1. Prawa Skarbu Państwa do zabytków

Własność Skarbu Państwa stanowią przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych oraz poszukiwań. Wojewódzki konserwator zabytków przekazuje je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej za jej zgodą.

Na własność Skarbu Państwa w sytuacjach przewidzianych ustawą może być przejęty zabytek należący do innego właściciela. W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia, uszkodzenia, kradzieży, zaginięcia lub nielegalnego wywieżenia za granicę, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia tzn. przekazania go do muzeum, archiwum lub biblioteki. Jeżeli usunięcie zagrożenia nie jest możliwe, zabytek ruchomy może być przejęty przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, w drodze decyzji, na własność Skarbu Państwa, z przeznaczeniem na cele kultury, oświaty lub turystyki, za odszkodowaniem odpowiadającym wartości rynkowej tego zabytku.

W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. Jeżeli nie jest możliwe usunięcie wyżej wymienionego zagrożenia, zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, wywłaszczony przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

2.1.2. Organy ochrony zabytków

Organami ochrony zabytków są: minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewoda, a z kolei w imieniu wojewody zadania i kompetencje w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Generalny Konserwator Zabytków sprawuje nadzór nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków.

2.1.3. Rejestr zabytków

Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi rejestr zabytków znajdujących się na terenie danego województwa. Do rejestru nie wpisuje się zabytków wpisanych do inwentarza muzeum lub wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego, jak również zabytków wpisanych na Listę

⁸ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292).

Skarbow Dziedzictwa⁹. Ponadto Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków, znajdujących się w ewidencjach wojewódzkich.

2.1.4. Zestawienie ilościowe zabytków

Tab. 2.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków

województwo	zabytki nieruchome	zabytki ruchome	zabytki archeologiczne
	stan na 31.12.2023 r.		
dolnośląskie	8.992	42.937	1.480
kujawsko-pomorskie	3.642	10.692	193
lubelskie	4.397	19.691	181
lubuskie	4.705	7.252	552
łódzkie	2.972	14.465	144
małopolskie	6.418	26.942	488
mazowieckie	8.120	22.324	409
opolskie	3.368	8.571	1.267
podkarpackie	5.314	53.684	479
podlaskie	2.456	4.712	268
pomorskie	3.770	6.269	562
śląskie	4.736	8.806	244
świętokrzyskie	1.975	14.307	210
warmińsko-mazurskie	6.483	5.426	285
wielkopolskie	7.976	26.158	682
zachodniopomorskie	4.447	2.240	370
* 2023 r. ogółem	79.771	274.476	7.814
* 2022 r. ogółem	79.032	274.479	7.807

* Uwzględniono zabytki należące do różnych właścicieli.

Źródło: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

2.2. ZBIORY MUZEÓW PAŃSTWOWYCH

Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Muzeum może prowadzić, jako dodatkową, działalność gospodarczą w celu finansowania działalności określonej w art. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach¹⁰.

Wprawdzie muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum posiadającego osobowość prawną i wpisane do inwentarza muzealiów, jednakże znaczna liczba muzealiów pochodzi z powojennych procesów nacjonalizacyjnych, a po 1990 r. nie wydano żadnego

⁹ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

¹⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 385.

aktu prawnego, który przenosiłby własność muzealiów znajdujących się w zbiorach muzeów publicznych ze Skarbu Państwa na muzea jako jednostki posiadające osobowość prawną. Zbiory te w znacznej części nadal są własnością Skarbu Państwa, wobec czego uzasadnione jest przyjęcie domniemania, że muzea państwowe są jedynie ich posiadaczami. Muzealia stanowią dobro narodowe.

Muzeami państwowymi są muzea utworzone przez organy administracji rządowej w formie państwowych instytucji kultury. Na koniec 2023 r. funkcjonowało 31 muzeów państwowych.

Wszystkie zabytki przechowywane w muzeach są ewidencjonowane. Wpis w karcie ewidencyjnej, księdze inwentarzowej i księdze depozytów zawiera możliwe do ustalenia następujące dane identyfikacyjne zabytku: określenie autorstwa lub wytwórcy, pochodzenie, wartość w dniu nabycia, czas i miejsce powstania, materiał, techniki wykonania, wymiary, ewentualnie jego wagę oraz określenie cech charakterystycznych. W razie braku danych identyfikacyjnych wpisuje się w odpowiedniej rubryce księgi wyraz „nieznane”¹¹. Państwowe i samorządowe muzea i biblioteki publiczne objęte są jednocześnie stałym badaniem statystycznym, które obejmuje m. in. zasoby i okazy muzealne i biblioteczne.

Tab. 2.2. Muzea państwowe i ich zbiory

l. p.	muzea	liczba muzealiów [pozycje inwentarzowe]	
		2023 r.	2022 r.
1.	Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku	15.275	15.128
2.	Muzeum Historii Polski w Warszawie	43.013	40.236
3.	Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku	17.121	15.299
4.	Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie	11.587	11.628
5.	Muzeum Narodowe w Krakowie	789.320	784.731
6.	Muzeum Narodowe w Poznaniu	241.227	256.298
7.	Muzeum Narodowe w Warszawie	655.197	651.721
8.	Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie	11.647	11.594
9.	Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha	2.671	2.097
10.	Muzeum Zamkowe w Malborku	42.285	41.951
11.	Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka w Wieliczce	17.643	17.577
12.	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	11.349	10.978
13.	Państwowe Muzeum na Majdanku w Lublinie	44.107	44.077
14.	Muzeum Stutthof w Sztutowie	1.604	1.593
15.	Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej	139.662	136.071
16.	Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki	58.598	62.026
17.	Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku	31.832	30.806
18.	Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie	126.552	125.921
19.	Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy	45.906	45.608
20.	Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie	3.243	3.029

¹¹ Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach (Dz. U. z 2004 r. nr 202 poz. 2073).

21.	Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni	34.977	32.591
22.	Muzeum Getta Warszawskiego	5.224	1.216
23.	Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego	119	118
24.	Narodowe Muzeum Techniki w Warszawie	10.713	10.193
25.	Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II (w organizacji)	17	—
26.	Muzeum Narodowe w Lublinie	81.023	79.907
27.	Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL (w organizacji)	2.431	2.144
28.	Muzeum Żołnierzy Wyklętych w Ostrołęce (w organizacji)	2.431	421
29.	Muzeum Narodowe w Gdańsku	35.354	35.008
30.	Muzeum Dzieci Polskich – ofiar totalitaryzmu	44	—
31.	Muzeum Narodowe we Wrocławiu	123.797	—

Źródło: sprawozdania K-02 muzeów przekazane za pośrednictwem właściwych ministerstw lub urzędów.

2.3. MATERIAŁY BIBLIOTECZNE

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej. Prawo korzystania z bibliotek ma charakter powszechny.

Materiałami bibliotecznymi są w szczególności dokumenty zawierające utrwalony wyraz myśli ludzkiej, przeznaczone do rozpowszechniania, niezależnie od nośnika fizycznego i sposobu zapisu treści, a zwłaszcza: dokumenty graficzne (piśmiennicze, kartograficzne, ikonograficzne i muzyczne), dźwiękowe, wizualne, audiowizualne i elektroniczne. Zbiory bibliotek mające wyjątkową wartość i znaczenie dla dziedzictwa narodowego stanowią w całości lub części, narodowy zasób biblioteczny, który podlega szczególnej ochronie¹². W Polsce istnieją 2 biblioteki, zorganizowane przez ministrów i kierowników urzędów centralnych jako instytucje kultury: Biblioteka Narodowa, która jest centralną biblioteką państwa oraz Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki.

Centralna Biblioteka Statystyczna, Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego oraz Centralna Biblioteka Wojskowa mają status państwowych jednostek organizacyjnych. Inne biblioteki stanowią samodzielne samorządowe jednostki organizacyjne albo wchodzą w skład innych jednostek państwowych lub samorządowych.

Zasady ewidencji materiałów bibliecznych w bibliotekach wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliecznej określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹³. Ewidencja polega na ujęciu wpływów i ubytków w sposób umożliwiający identyfikację, oraz na ujęciu ilościowym i wartościowym stanu materiałów i zachodzących w nim zmian. Szczegółową ewidencję materiałów włączonych do zbiorów prowadzi się w księdze inwentarzowej. W terminach ustalonych przez kierownika biblioteki, nie rzadziej jednak niż raz w roku, sporządza się zestawienie liczby i wartości zinwentaryzowanych jednostek ewidencyjnych. W ewidencji finansowo-księgowej materiałów wchodzących w skład zbiorów bibliecznych powinno się ujmować wpływy i ubytki według rzeczywistych kosztów nabycia, a w przypadkach materiałów otrzymanych bezpłatnie – według bieżącej wartości szacunkowej. Zbiory bibliotek objęte są regularnym badaniem statystycznym.

¹² Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).

¹³ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1117).

Tab. 2.3. Zbiory bibliotek państwowych

zbiory		Biblioteka Narodowa	Główna Biblioteka Lekarska Im. Stanisława Konopki	Centralna Biblioteka Statystyczna	Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego	Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Piłsudskiego
Księgozbiór:	książki	3.591.610	302.069	339.046	57.784	401.995
	czasopisma	2.624.311	149.820	173.539	18.308	173.097
wpływające tytuły czasopism bieżących		5.623	282	—	80	230
pozostałe zbiory nieelektroniczne		5.125.052	80.406	12.636	16.533	192.834
w tym:	rękopisy	41.258	31	0	0	1.832
	starodruki	183.866	4.059	0	0	3.355
	mikrofilmy	276.288	45.178	0	0	1.666
	druki muzyczne	139.520	0	0	0	264
	dokumenty kartograficzne	171.513	0	5.004	0	38.941
	dokumenty graficzne	572.486	18.090	17	0	1.740
	normy, opisy patentowe	15.895	0	0	0	0
	materiały audiowizualne	306.089	8.456	0	16.533	3.544
	inne zbiory	3.124.342	3.107	0	0	141.492
zbiory elektroniczne zinwentaryzowane		293.792	1.485	7.614	0	0
licencjonowane zbiory elektroniczne, do których biblioteka opłaciła dostęp		12	—	—	—	—
w tym:	książki elektroniczne	0	260	0	0	127.903
	czasopisma elektroniczne	0	54	0	0	14.910
	bazy danych	7	12	0	0	9
	inne zbiory elektroniczne	5	0	0	0	0
materiały zdigitalizowane przez bibliotekę		3.434.490	42.857	5.970	17.730	11.569

Źródło: sprawozdania K-03 poszczególnych bibliotek.

2.4. ZASOBY ARCHIWALNE

Z mocy prawa własnością Skarbu Państwa są liczne zasoby dokumentacji. W ewidencji zbiorczej uwzględnia się jedynie zasoby archiwalne.

2.4.1. Zakres praw Skarbu Państwa

Materiałami archiwalnymi wchodzącymi do narodowego zasobu archiwalnego, zwanymi dalej „materiałami archiwalnymi”, są wszelkiego rodzaju akta i dokumenty, korespondencja, dokumentacja finansowa, techniczna i statystyczna, mapy i plany, fotografie, filmy i mikrofilmy, nagrania dźwiękowe i wideofonowe, dokumenty elektroniczne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne¹⁴ oraz inna dokumentacja, bez względu na sposób jej wytworzenia, mająca znaczenie jako źródło informacji o wartości historycznej o działalności Państwa Polskiego, jego poszczególnych organów i innych państwowych jednostek organizacyjnych oraz o jego stosunkach z innymi państwami, o rozwoju życia społecznego i gospodarczego, o działalności organizacji o charakterze politycznym, społecznym i gospodarczym, zawodowym i wyznaniowym, o organizacji i rozwoju nauki, kultury i sztuki, a także o działalności jednostek samorządu terytorialnego i innych samorządowych jednostek organizacyjnych, powstała w przeszłości i powstająca współcześnie¹⁵.

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. W zależności od własności materiałów archiwalnych, dzieli się na:

1. państwowy zasób archiwalny,
2. niepaństwowy zasób archiwalny¹⁶.

Państwowy zasób archiwalny stanowią wszelkie materiały archiwalne o wartości historycznej, które dokumentują działalność państwa, jego poszczególnych organów i państwowych jednostek organizacyjnych, jego stosunki z innymi państwami oraz życie społeczne i gospodarcze, a także działalność samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych oraz, o ile odpowiednie dokumenty znajdują się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, działalność obcych organów władzy i administracji oraz sił zbrojnych. Państwowy zasób archiwalny tworzą również, jeżeli znalazły się w posiadaniu państwa, mające wartość historyczną materiały archiwalne powstałe i powstające w wyniku działalności organizacji politycznych, społecznych, zawodowych i gospodarczych oraz innych niepaństwowych organizacji i jednostek organizacyjnych, o działalności kościołów i związków wyznaniowych, osobistości, rodzin i rodów, które wywarły wpływ na rozwój państwa, życie polityczne, społeczne i gospodarcze oraz rozwój nauki, techniki, kultury i sztuki.

Materiały archiwalne udostępnia się bezpłatnie jednostkom organizacyjnym i obywatelom w celach poznawczych, w tym związanych z badaniami naukowymi albo zaspokajaniem osobistych potrzeb informacyjnych.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach państwowego zasobu archiwalnego jest Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Nadzór nad Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2.4.2. Ewidencja archiwów

Jednostki podległe Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych gromadzą spisy przekazywanych im materiałów archiwalnych, sporządzają inwentarze zespołów i zbiorów,

¹⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 307.

¹⁵ Art. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164 z późn. zm.).

¹⁶ Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

a także inne szczegółowe pomoce archiwalne. Ponadto opracowują informatory i przewodniki po zasobach poszczególnych archiwów państwowych.

Wybrane dane o zasobie archiwalnym jednostek podległych Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych objęte są okresowo badaniami statystyki publicznej.

2.4.3. Materiały archiwalne

Tab. 2.4. Ewidencja zasobu archiwów państwowych podległych Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych

	stan zasobu archiwalnego na koniec roku sprawozdawczego		zinwentaryzowano w roku sprawozdawczym
	ogółem	w ewidencji	
zespoły (zbiory)	103.758	103.471	326
metry bieżące	384.658,53	379.906,60	862,02
jednostki	45.563.912	37.854.781	250.179
rozmiar w GB dokumentów elektronicznych	43.286,14	43.176,17	6,05
	nabytki w roku sprawozdawczym		ubytki w roku sprawozdawczym
zespoły (zbiory)	2.275		273
metry bieżące	12.753,88		2.997,83
jednostki	1.439.327		416.180
rozmiar w GB dokumentów elektronicznych	457,84		179,85

Źródło: Zestawienie sumaryczne z działalności archiwalnej według stanu na 31 grudnia 2023 r.

2.5. STRATY WOJENNE

Za polskie straty wojenne uznaje się ruchome dobra kultury utracone w wyniku II wojny światowej z terenu Polski w granicach z 1945 r. Kwestie związane z restytucją dóbr kultury reguluje ustawa z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury¹⁷. Ustawa przyznaje w tym zakresie ogólną kompetencję do działania ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Właściwość ministra obejmuje zarówno sprawy restytucji prowadzone przez Rzeczpospolitą Polską w stosunku do dóbr kultury znajdujących się w kraju i za granicą.

Podstawą nabycia przez polski Skarb Państwa prawa własności przedmiotów, należących do powyższej kategorii mienia były przepisy dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich¹⁸. Z mocy powyższych przepisów polski Skarb Państwa nabywał własność mienia poniemieckiego i mienia kwalifikowanego jako opuszczone.

Straty wojenne stanowią obszar praw majątkowych państwa niemożliwy do oszacowania. Są one przedmiotem systematycznych działań restytucyjnych realizowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

¹⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 1591.

¹⁸ Dz. U. z 1946 r. nr 13 poz. 87 z późn. zm.

W roku 2023, w wyniku działań restytucyjnych, odzyskano 45 dóbr kultury, w tym m.in.:

1. obraz „Kanał w nowym Porcie” autorstwa Arthura Bendrata,
2. dyptyk „Mater Dolorosa” i „Ecce Homo” szkoły Dierica Boutsy,
3. 26 dzieł graficznych z kolekcji Jacoba Kabruna,
4. obraz „Kozak” autorstwa Józefa Brandta,
5. obraz „Koncert” autorstwa Jana Horemansa,
6. obraz „Madonna z Dzieciątkiem” przypisywany Alessandro Turchiemu,
7. 2 kwatery witrażowe: „Prorok Mojżesz” i kwatera z motywem ornamentowym,
8. kopia z 1880 r. hełmu garnczowego autorstwa Ludwiga Lindenschmita,
9. grafika „Królewska Huta” autorstwa Ernsta Wilhelma Knippela,
10. grafika „Dama z wachlarzem” z kolekcji Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie,
11. aplika (świecznik ścienny) z głową Meduzy przypisywana Pierre’owi Francois Feuchere’owi,
12. 2 akwarele: „Widok kościoła Karmelitów w Warszawie” i „Widok cmentarza przy kościele Panny Marii” autorstwa Zygmunta Vogla,
13. obraz „Portret starszego mężczyzny w peruce, z laską” autorstwa Godfrieda Schalckena,
14. obraz „Widok na morze” autorstwa Josepha Claude’a Verneta,
15. obraz „Madonna z Dzieciątkiem”,
16. alabastrowa figura „Personifikacja Wiary” z epitafium Daniela von Anfanga Młodszeo i jego żony Magdaleny z domu von Koye z kościoła pw. św. Marii Magdaleny we Wrocławiu,
17. obraz „Portret Adama Stanisława Naruszewicza”,
18. znalezisko z Wałbrzycha, na które składają się: naczynia (porcelana, szkło, metale) i sztucce, biżuteria, bibeloty, odzież, zdjęcia, dokumenty itp., ukryte przez przedwojenną ludność niemiecką.

3. ZASOBY NATURALNE

Własność Skarbu Państwa stanowią strategiczne zasoby naturalne kraju¹⁹:

1. wody podziemne oraz wody powierzchniowe w ciekach naturalnych i w źródłach, z których te ciekі biorą początek, w kanałach, jeziorach i zbiornikach wodnych o ciągłym dopływie,
2. wody polskich obszarów morskich wraz z pasem nadbrzeżnym i ich naturalnymi zasobami żywymi i mineralnymi, a także zasobami naturalnymi dna i wnętrza ziemi znajdującego się w granicach tych obszarów,
3. lasy państwowe,
4. złoża kopalin niestanowiące części składowych nieruchomości gruntowej,
5. zasoby przyrodnicze parków narodowych.

Zasoby te nie podlegają przekształceniom własnościowym, z zastrzeżeniem przepisów zawartych w ustawach szczególnych.

Gospodarowanie strategicznymi zasobami naturalnymi jest prowadzone zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju w interesie dobra ogólnego. Oznacza to, że właściwe organy administracji publicznej oraz inne podmioty sprawujące na podstawie odrębnych przepisów zarząd nad zasobami naturalnymi mają obowiązek utrzymać, powiększać i doskonalić zasoby odnawialne oraz użytkować złoża kopalin zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

3.1. Wody

3.1.1. Zakres praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do wód

Ustawa Prawo wodne²⁰ reguluje sprawy własności wód oraz gruntów pokrytych wodami, a także zasady gospodarowania tymi składnikami jako mieniem Skarbu Państwa i ma zastosowanie do wód śródlądowych oraz morskich wód wewnętrznych. Zarządzanie zasobami wodnymi jest realizowane z uwzględnieniem podziału państwa na obszary dorzeczy, regiony wodne i zlewnie zgodnie z art. 13 ustawy.

Zgodnie z art. 212 tej ustawy, prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa wykonują:

1. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – w stosunku do śródlądowych wód płynących oraz wód podziemnych,
2. minister właściwy do spraw gospodarki morskiej – w stosunku do wód morza terytorialnego oraz morskich wód wewnętrznych.

Podstawowym składnikiem przejętego przez Wody Polskie mienia są wody powierzchniowe płynące i grunty pokryte tymi wodami znajdujące się w granicach linii brzegu. Wody, zgodnie z art. 211 ust. 4 Prawa wodnego, zostały wyłączone z obrotu cywilnoprawnego, nie stanowią bowiem rzeczy w myśl przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. Skarbowi Państwa przysługuje niezbywalne prawo własności do wód powierzchniowych płynących. Prawo własności do wód płynących determinuje również prawo własności do gruntów pokrytych tymi wodami. Definicję

¹⁹ Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz. U. z 2018 r. poz. 1235). Według art. 5 świadczenia pozaprodukcyjne zasobów naturalnych Skarbu Państwa na potrzeby własne ludności, szczególnie rekreację oraz niekomercyjny zbiór runa leśnego są nieodpłatne. Według art. 6 wstęp do lasów państwowych i dostęp do cieków i zbiorników wodnych stanowiących własność Skarbu Państwa jest wolny, a szczegółowe zasady korzystania ludności z zasobów naturalnych określają odrębne przepisy.

²⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 z późn. zm.

wód powierzchniowych płynących zawarto w art. 22 Prawa wodnego wskazując, że zalicza się do nich wody w:

1. ciekach naturalnych oraz źródłach, z których te cieciki biorą początek,
2. jeziorach oraz innych naturalnych zbiornikach wodnych o ciągłym albo okresowym naturalnym dopływie lub odpływie wód powierzchniowych,
3. sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących,
4. kanałach.

3.1.2. Ewidencja wód

Zgodnie z art. 258 ust. 5 ustawy Prawo wodne, Wody Polskie reprezentują Skarb Państwa oraz wykonują prawa właścicielskie Skarbu Państwa w stosunku do stanowiących własność Skarbu Państwa nieruchomości gruntowych położonych w międzywalu, nieruchomości pod wałami przeciwpowodziowymi oraz wałów przeciwpowodziowych przyległych do śródlądowych wód płynących, o których mowa w art. 212 ust. 1 pkt 1, a także w stosunku do położonych na tych nieruchomościach budynków, budowli oraz innych urządzeń, w tym urządzeń wodnych, służących do realizacji zadań określonych w przepisach ustawy.

Tab. 3.1. Zasoby wodne w administrowaniu PGW Wody Polskie

rodzaj zasobu	j. m.	stan ewidencyjny	
		2023 r.	2022 r.
rzeki nieuregulowane	[km]	119.246,07	116.036,16
rzeki uregulowane	[km]	53.020,77	52.383,46
zbiorniki retencyjne	[szt.]	275	269
wały przeciwpowodziowe	[km]	8.718,36	8.692,06
stopnie wodne	[szt.]	7.243	7.086

Źródło: Ministerstwo Infrastruktury.

Proces pełnej inwentaryzacji mienia Skarbu Państwa, w stosunku do którego Wody Polskie wykonują prawa właścicielskie nie został jeszcze zakończony, w związku z powyższym brak jest szczegółowych informacji w tym zakresie, a przedstawione dane są obarczone dużym błędem.

3.2. LASY

Lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe²¹ (państwowa jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej), które reprezentuje Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia, prowadzi gospodarkę leśną, gospodaruje gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną, a także prowadzi ewidencję majątku Skarbu Państwa oraz ustala jego wartość²². Podstawowym zadaniem PGL Lasy Państwowe jest zachowanie trwałości lasów oraz ciągłość i zrównoważone wykorzystanie wszystkich pełnionych przez nie funkcji.

²¹ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r. poz. 530 z późn. zm.). Według art. 4 ustawy zasada ta nie dotyczy lasów w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i będących w użytkowaniu wieczystym na mocy odrębnych przepisów.

²² § 8 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe. (Dz. U. z 1994 r. nr 134 poz. 692).

Sprzedaż lasów, gruntów i innych nieruchomości w zarządzie PGL Lasy Państwowe może następować tylko w przypadkach określonych w ustawie. Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami gospodarki leśnej i nie narusza interesu Skarbu Państwa, kierownik jednostki organizacyjnej PGL Lasy Państwowe za zgodą Dyrektora Generalnego, może nabywać grunty i nieruchomości. Grunty Skarbu Państwa przeznaczone w planach zagospodarowania do zalesienia przekazuje się decyzją starosty w zarząd Lasów Państwowych.

Powierzchnia lasów i gruntów zadrzewionych należących do Skarbu Państwa według Krajowego Wykazu Gruntów wynosiła **7.304.022 ha**, z czego 176.989 ha znajdowało się w użytkowaniu wieczystym.

3.3. GEOLOGICZNE ZASOBY NATURALNE

3.3.1. Zakres praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do kopalin

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze²³, Skarbowi Państwa przysługuje prawo własności górniczej, którą objęte są złoża węglowodorów, węgla kamiennego, metanu występującego jako kopalina towarzysząca, węgla brunatnego, rud metali z wyjątkiem darniowych rud żelaza, metali w stanie rodzimym, rud pierwiastków promieniotwórczych, siarki rodzimej, soli kamiennej, soli potasowej, soli potasowo-magnezowej, gipsu i anhydrytu, kamieni szlachetnych, pierwiastków ziem rzadkich, gazów szlachetnych, bez względu na miejsce ich występowania, a także złoża wód leczniczych, wód termalnych i solanek. Inne złoża kopalin są objęte prawem własności nieruchomości gruntowej. Własnością górniczą objęte są także części górotworu położone poza granicami przestrzennymi nieruchomości gruntowej, w szczególności znajdujące się w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej.

W granicach określonych przez ustawy Skarb Państwa, z wyłączeniem innych osób, może korzystać z przedmiotu własności górniczej albo rozporządzać swoim prawem wyłącznie przez ustanowienie użytkowania górniczego. Ustanowienie użytkowania górniczego następuje w drodze umowy zawartej na piśmie pod rygorem nieważności, a staje się skuteczne z dniem uzyskania koncesji. Koncesji udziela się na czas oznaczony, nie krótszy niż 3 lata i nie dłuższy niż 50 lat, chyba że przedsiębiorca złożył wniosek o udzielenie koncesji na czas krótszy.

Uprawnienia Skarbu Państwa w zakresie wynikającym z własności górniczej w odniesieniu do działalności, która wymaga koncesji wykonują właściwe organy koncesyjne, tj. minister właściwy do spraw środowiska, a w przypadku wód termalnych, leczniczych i solanek – właściwy marszałek województwa. Jeżeli przedmiot własności górniczej znajduje się w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej, wykonywanie uprawnień właścicielskich wymaga porozumienia z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej.

Własnością Skarbu Państwa są również złoża eksploatowane odkrywkowo wtedy, gdy nieruchomość gruntowa, w obrębie której występują, stanowi własność Skarbu Państwa. Gospodarowanie tymi złożami może polegać na przeniesieniu praw własności lub innego prawa do gruntu i przeznaczeniu terenu pod wydobycie w planie zagospodarowania przestrzennego za opłatą uwzględniającą wartość złóż znajdujących się w granicach nieruchomości.

Przedsiębiorca wydobywający kopalinę ze złoża uiszcza opłatę eksploatacyjną za wydobytą kopalinę. Wysokość opłaty jest iloczynem stawki kwotowej oraz ilości wydobytej kopaliny, zaś obowiązek jej ustalenia oraz wpłacenia spoczywa na przedsiębiorcy. Opłata eksploatacyjna stanowi dochód Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz gminy, powiatu i województwa, na terenie których prowadzona jest działalność wydobywcza.

²³ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2024 r. poz. 1290).

3.3.2. Ewidencja zasobów kopalin

Przedsiębiorca, w rozumieniu ustawy Prawo geologiczne i górnicze, jest zobowiązany do prowadzenia ewidencji zasobów złoża kopaliny, w ramach której sporządza się corocznie operat ewidencyjny. Operat ten dołącza się do dokumentacji geologicznej złoża kopaliny lub projektu zagospodarowania złoża. Prowadzenie ewidencji polega na ustalaniu zmian, których przyczyną jest m. in. dokładniejsze rozpoznanie, eksploatacja, zmiana granic lub podział złoża, albo przeklasyfikowanie zasobów. Przedsiębiorca sporządza, na podstawie operatu ewidencyjnego, informację o zmianach zasobów złoża kopaliny i corocznie, w terminie do 15 marca, przekazuje ją właściwemu organowi koncesyjnemu oraz państwowej służbie geologicznej.

Na podstawie dokumentacji geologicznej oraz ewidencji zasobów złóż kopalin państwowa służba geologiczna, którą pełni Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy corocznie, w terminie do 30 czerwca, sporządza krajowy bilans zasobów złóż kopalin. Bilans nie zawiera informacji o właścicielu złoża.

Tab. 3.2. Zasoby bilansowe złóż kopalin

kopalina	liczba złóż		zasoby bilansowe		wydobycie w 2023 r.
	ogółem	zagospo- darowa- ne	stan na 31.12.2023 r.	zagospo- darowa- ne	
			[mln t], gaz ziemny i metan [mld m³], srebro [tys. t]		
KOPALINY ENERGETYCZNE					
gazowe	389	227	257,26	157,97	4,88
gaz ziemny *	324	199	151,26	104,64	4,60
metan pokładów węgla	65	28	106,00	53,33	0,28
ciekłe	88	52	20,24	19,00	0,79
ropa naftowa *	88	52	20,24	19,00	0,79
stałe	255	48	87.637,61	29.312,69	85,01
węgle brunatne	91	5	23.041,32	936,47	42,51
węgle kamienne	164	43	64.596,29	28.376,22	42,50
KOPALINY METALICZNE	39	6	4.185,16	1.487,46	30,37
rudy cynku i ołowiu	21	—	91,94	—	—
cynk metaliczny			3,90		
ołów metaliczny			1,46		
rudy miedzi i srebra	17	6	3.542,39	1.487,46	30,37
miedź metaliczna			56,92	29,62	
srebro metaliczne			164,73	85,59	
rudy molibdenowo- wolframowo-miedziowe	1	—	550,83	—	—
molibden metaliczny			0,30		
wolfram metaliczny			0,24		
miedź metaliczna			0,80		
KOPALINY CHEMICZNE	50	10	113.584,47	9.791,81	3,77
baryty	5	—	5,67	—	—

fluoryt	2	—	0,54	—	—
siarka	19	5	500,24	20,71	0,49
sole potasowo-magnezowe	5	—	686,32	—	—
sól kamienna	19	5	112.391,70	9.771,10	3,28
KOPALINY SKALNE	14.184	4.152	62.997,95	20.800,74	308,99
bentonity i iły bentonitowe	9	2	2,90	0,50	—
dolomity	11	3	488,69	185,00	2,98
gipsy i anhydryty	16	4	270,70	85,00	0,89
gliny ceramiczne	23	4	137,94	9,23	0,28
gliny ogniotrwałe	16	2	51,57	3,78	0,06
kamienie łamane i bloczne	759	291	11.833,18	6.272,09	79,60
kreda	201	13	208,40	15,00	0,21
kwarcyty ogniotrwałe	8	—	6,59	—	—
kwarc żyłowy	7	—	6,16	—	—
magnezyty	6	1	14,31	4,28	0,03
piaski formierskie	72	4	295,51	43,76	0,79
piaski do produkcji betonów komórkowych i cegły wapienno-piaskowej (1,8)**	164	27	720,27	121,46	0,87
piaski podsadzkowe (1,7) **	30	5	4.251,46	716,67	3,64
piaski i żwiry	11.117	3.569	21.131,80	6.153,54	167,08
surowce ilaste ceramiki budowlanej (2,0) **	1.106	92	4.044,52	440,02	2,06
surowce ilaste do produkcji cementu	26	2	279,46	3,25	0,02
surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego (2,0) **	40	2	321,22	30,46	0,20
surowce kaolinowe	16	2	225,53	52,50	0,28
surowce skaleniowe	11	2	139,00	5,74	0,05
surowce szklarskie	38	8	652,53	171,43	3,21
torf (1,0) **	318	71	99,73	41,66	1,19
wapienie i margle przemysłu cementowego i wapienniczego	190	48	17.816,48	6.445,37	45,55

* Zasoby wydobywalne.

** Zasoby przeliczone z mln m³ na mln ton, według gęstości przestrzennej podanej w nawiasach.

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy – Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce według stanu na 31 grudnia 2023 r.

3.3.3. Wody lecznicze, termalne, solanki

Zgodnie z ustawą Prawo geologiczne i górnicze, wodą leczniczą jest woda podziemna, która pod względem chemicznym i mikrobiologicznym nie jest zanieczyszczona, cechuje się naturalną zmiennością cech fizycznych i chemicznych, o zawartości:

1. rozpuszczonych składników mineralnych stałych – nie mniej niż 1.000 mg/dm³, lub
2. jonu żelazawego – nie mniej niż 10 mg/dm³ (wody żelaziste), lub
3. jonu fluorkowego – nie mniej niż 2 mg/dm³ (wody fluorkowe), lub
4. jonu jodkowego – nie mniej niż 1 mg/dm³ (wody jodkowe), lub
5. siarki dwuwartościowej – nie mniej niż 1 mg/dm³ (wody siarczkowe), lub
6. kwasu metakrzemowego – nie mniej niż 70 mg/dm³ (wody krzemowe), lub

7. radonu – nie mniej niż 74 Bq/dm³ (wody radonowe), lub
8. dwutlenku węgla niezwiązanego – nie mniej niż 250 mg/dm³, z tym że od 250 do 1.000 mg/dm³ to wody kwasowęglowe, a powyżej 1.000 mg/dm³ to szczawy.

Wodą termalną jest woda podziemna, która na wypływie z ujęcia ma temperaturę nie mniejszą niż 20°C, natomiast solanką jest woda podziemna o zawartości rozpuszczonych składników mineralnych stałych nie mniejszej niż 35 g/dm³.

Tab. 3.3. Zasoby eksploatacyjne wód leczniczych, termalnych i solanek

województwo	liczba udokumentowanych źróź	zasoby eksploatacyjne [m ³ /h]	pobór [m ³ /r.]
dolnośląskie	22	671,50	1.193.558,91
kujawsko-pomorskie	6	586,90	1.822.624,60
lubelskie	2	54,00	1.510,30
lubuskie	1	5,00	—
łódzkie	7	947,60	2.175.283,00
małopolskie	45	2.357,34	7.163.202,71
mazowieckie	7	909,12	313.737,37
opolskie	2	27,00	344,00
podkarpackie	15	98,68	32.395,81
pomorskie	3	57,00	24.938,00
śląskie	9	17,23	7.793,33
świętokrzyskie	9	135,82	98.459,61
warmińsko-mazurskie	3	162,00	3.276,00
wielkopolskie	10	861,20	11.923,00
zachodniopomorskie	10	1.034,47	2.443.396,60
2023 r. ogółem	151	7.924,86	15.292.443,24
2022 r. ogółem	147	7.577,05	15.540.239,72

Źródło: jak w tab. 3.2.

3.4. ZASOBY CZĘSTOTLIWOŚCI RADIOWYCH

Zgodnie z art. 190 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne²⁴, organem regulacyjnym w dziedzinie rynku usług telekomunikacyjnych i pocztowych jest Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (UKE). Do zakresu działania Prezesa UKE należy w szczególności wykonywanie, przewidzianych ustawą i przepisami wydanymi na jej podstawie, zadań z zakresu zasobów częstotliwości, zasobów orbitalnych i zasobów numeracji oraz kontroli spełniania wymagań dotyczących kompatybilności elektromagnetycznej (art. 192).

Częstotliwości radiowe są zasobem ograniczonym i podlegają reglamentacji. Podstawowym instrumentem gospodarowania częstotliwościami jest Krajowa Tablica Przeznaczeń Częstotliwości (Tablica), ustalona w drodze rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2013 r. w sprawie Krajowej Tablicy Przeznaczeń Częstotliwości²⁵. W Tablicy określone zostało przeznaczenie częstotliwości lub zakresów częstotliwości dla poszczególnych służb radiokomunikacyjnych oraz sposób użytkowania tych częstotliwości. Zgodnie z art. 111 ust. 3 Prawa telekomunikacyjnego, Rada Ministrów, realizując politykę państwa w zakresie gospodarki zasobami częstotliwości, spełniania

²⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 34 z późn. zm.

²⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 2518 z późn. zm.

wymagań dotyczących kompatybilności elektromagnetycznej oraz telekomunikacji, określa w drodze rozporządzenia Tablicę, z uwzględnieniem:

1. międzynarodowych przepisów radiokomunikacyjnych;
2. kierunków i celów polityki w zakresie planowania strategicznego, koordynacji i harmonizacji wykorzystania widma radiowego, określonych w wieloletnich programach dotyczących polityki w zakresie widma radiowego, przyjętych przez Parlament Europejski i Rady na mocy art. 8a ust. 3 dyrektywy 2002/21/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie wspólnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej (dyrektywa ramowa – Dz. Urz. WE L 108 z 24 kwietnia 2002 r., str. 33)²⁶;
3. wymagań dotyczących:
 - zapewnienia warunków do harmonijnego rozwoju służb radiokomunikacyjnych oraz dziedzin nauki i techniki, wykorzystujących zasoby częstotliwości,
 - wdrażania nowych, efektywnych technik radiokomunikacyjnych,
 - obronności, bezpieczeństwa państwa oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Tablica wyznacza warunki stosowania pozostałych instrumentów gospodarowania częstotliwościami. Uszczegółowienie zapisów Tablicy znajduje wyraz w planach zagospodarowania częstotliwości, które mają charakter planistyczny. Zgodnie z art. 112 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego plany zagospodarowania częstotliwości ustala oraz zmienia Prezes UKE. Natomiast w odniesieniu do częstotliwości przeznaczonych do rozpowszechniania programów radiofonicznych i telewizyjnych, zgodnie z art. 112 ust. 2 Prawa telekomunikacyjnego, plany zagospodarowania częstotliwości oraz zmiany tych planów ustala Prezes UKE w uzgodnieniu z Przewodniczącym Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (KRRiT), na jego wniosek lub z własnej inicjatywy. Plany zagospodarowania częstotliwości oraz ich zmiany powinny uwzględniać politykę państwa m. in. w zakresie gospodarki częstotliwościami oraz w zakresie radiofonii i telewizji oraz telekomunikacji (art. 112 ust. 4 pkt 1 i 2 Prawa telekomunikacyjnego). Natomiast projektowanie kierunków polityki państwa w dziedzinie radiofonii i telewizji pozostaje w kompetencji KRRiT w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji²⁷. Zgodnie z art. 114 ust. 2 Prawa telekomunikacyjnego, rezerwacji częstotliwości dokonuje, zmienia lub cofa Prezes UKE. Rezerwacja określa częstotliwości lub zasoby orbitalne, które w okresie rezerwacji pozostają w dyspozycji podmiotu, na rzecz którego dokonano rezerwacji, przeniesiono uprawnienia do częstotliwości lub uprawnienia do dysponowania częstotliwościami na cele związane z uzyskiwaniem pozwoleń radiowych. W przypadku rozprowadzania lub rozpowszechniania programów radiofonicznych lub telewizyjnych, Prezes UKE wydaje decyzje w sprawach rezerwacji częstotliwości w porozumieniu z Przewodniczącym KRRiT.

W przypadku braku dostatecznych zasobów częstotliwości, zgodnie z art. 116 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego, podmiot, który uzyska rezerwację częstotliwości wyłaniany jest w drodze konkursu, przetargu albo aukcji. Procedura wyłaniania przez Prezesa UKE podmiotu, na rzecz którego dokonywana jest rezerwacja częstotliwości na potrzeby rozpowszechniania lub rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną, odbywa się w jednym z następujących trybów:

1. bez konkursu – w przypadku wyłącznej rezerwacji dla nadawców publicznych, tj. Telewizji Polskiej S. A. oraz Polskiego Radia S. A., na podstawie art. 26 ust. 5 ustawy o radiofonii i telewizji w związku z art. 114 i 115 Prawa telekomunikacyjnego (przypadek MUX-3 oraz multipleks radiowy) lub gdy w wyniku konkursu przeprowadzonego przez Prezesa UKE

²⁶ Dyrektywa 2002/21/WE utraciła moc z dniem 21 grudnia 2020 r. Została zastąpiona Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1972 z dnia 11 grudnia 2018 r. ustanawiającą Europejski kodeks łączności elektronicznej. Przepis, o którym mowa w art. 8a ust. 3 dyrektywy 2002/21/WE obowiązuje jako art. 4 ust. 4 dyrektywy 2018/1972/UE. Obecnie zaawansowane są prace nad wdrożeniem dyrektywy 2018/1972/UE do krajowego porządku prawnego.

²⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 1722 z późn. zm.

zainteresowanie nie przekroczy dostępnych zasobów częstotliwości (przypadek niektórych telewizyjnych nadawców lokalnych),

2. w trybie konkursowym i po uzyskaniu koncesji KRRiT na podstawie art. 37 ust. 3a ustawy o radiofonii i telewizji w związku z art. 114 i 115 Prawa telekomunikacyjnego (przypadek MUX-1 i MUX-2),
3. w wyniku konkursu przeprowadzonego przez Prezesa UKE na podstawie art. 116 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 w związku z art. 118 i art. 114 i 115 Prawa telekomunikacyjnego (przypadek MUX-4) lub na podstawie art. 116 ust. 6, art. 118 ust. 1, 2 i 2a oraz 118a ust. 3 Prawa telekomunikacyjnego (przypadek MUX-8).

Należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 185 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego, warunki uczestnictwa w konkursie w zakresie dodatkowych obowiązków i zadań przedsiębiorcy, dotyczących zawartości programowej, w tym warunków dotyczących transmisji obowiązkowej, określa KRRiT na wniosek Prezesa UKE, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku, uwzględniając pozaekonomiczne interesy narodowe dotyczące kultury, języka i pluralizmu mediów.

Zgodnie z art. 185 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego, podmiot, który uzyskał prawo do dysponowania częstotliwością w rezerwacji częstotliwości, uiszcza roczne opłaty za prawo do dysponowania częstotliwością. Dodatkowo zgodnie z ust. 4, podmiot, na rzecz którego dokonano rezerwacji częstotliwości w drodze postępowania, o którym mowa w art. 116 Prawa telekomunikacyjnego (w drodze konkursu, przetargu albo aukcji), uiszcza dodatkową opłatę za dokonanie rezerwacji częstotliwości w kwocie zadeklarowanej w tym postępowaniu, nie niższej niż opłata roczna za prawo do dysponowania częstotliwością, ustalonej zgodnie z warunkami podanymi w rezerwacji częstotliwości. Opłaty są uiszczane na konto UKE i stanowią dochód budżetu państwa.

Zgodnie ze Sprawozdaniem Prezesa UKE za 2023 r., we wszystkich służbach Prezes UKE wydał łącznie 38.485 decyzji związanych z obsługą wykorzystania częstotliwości (dla porównania w 2022 r. takich decyzji było 72.461).

3.5. ZASÓB PARKÓW NARODOWYCH

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1.000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Park narodowy tworzy się m. in.: w celu utrzymania procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zachowania różnorodności biologicznej i dziedzictwa geologicznego, zapewnienia ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, utrzymania lub przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz kształtowania właściwych postaw człowieka wobec przyrody poprzez edukację, informację i promocję w dziedzinie ochrony przyrody²⁸.

Tab. 3.4. Powierzchnia i zasób surowca drzewnego w parkach narodowych

I. p.	park narodowy	obszar * [ha]	powierzchnia własności Skarbu Państwa [ha]	zasoby drewna ** [tys. m³]	wartość drzewostanu [tys. PLN]
1.	Babiogórski	3.401	3.276	1.126	340.000
2.	Białowiecki	10.517	10.516	4.999	1.636.822
3.	Biebrzański	59.223	36.027	2.353	423.558
4.	Bieszczadzki	29.192	29.041	11.473	3.756.648
5.	Bory Tucholskie	4.613	4.611	1.205	260.534

²⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478).

6.	Drawieński	11.522	11.408	4.107	1.344.735
7.	Gorczański	7.038	6.645	2.261	740.203
8.	Gór Stołowych	6.340	6.221	1.444	442.411
9.	Kampinoski	38.544	33.859	8.649	2.831.837
10.	Karkonoski	5.952	5.937	1.128	369.465
11.	Magurski	19.437	19.433	9.185	1.873.702
12.	Narwiański	6.805	2.865	14	2.800
13.	Ojcowski	2.163	1.456	571	253.375
14.	Pieniński	2.372	1.464	654	210.134
15.	Poleski	9.760	8.620	1.134	317.789
16.	Roztoczański	8.482	8.399	3.779	1.237
17.	Słowiński	32.727	21.541	1.701	556.872
18.	Świętokrzyski	7.695	7.549	3.307	1.082.789
19.	Tatrzański	21.164	*** 17.429	3.990	546.617
20.	Ujście Warty	8.071	7.895	44	14.243
21.	Wielkopolski	7.601	6.753	1.504	302.214
22.	Wigierski	15.091	12.606	4.359	1.427.197
23.	Woliński	10.937	10.848	2.032	655.367
2023 r. ogółem		328.647	274.399	71.019	19.390.549
2022 r. ogółem		328.725	273.829	70.034	19.724.825

* Podane wielkości wskazują stan po aktualizacjach i nie odpowiadają danym w rozporządzeniach.

** Suma miąższości drewna na pniu (w rosnących drzewostanach).

*** Suma powierzchni uwzględnia nieruchomości Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym Parku Narodowego, pozostające w innym zarządzie oraz powierzchnie przeliczone według udziałów Skarbu Państwa we współwłasności.

Źródło: Ministerstwo Klimatu i Środowiska.

3.6. ŻYWE ZASOBY MORZA

Utrzymanie i odtwarzanie zasobów ryb w polskich obszarach morskich jest dokonywane przez zarybianie, zgodnie z art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim²⁹, dorzecza Wisły i Odry, rzek pomorskich oraz Zatoki Puckiej gatunkami ryb eksploatowanych gospodarczo. Informacje o obszarach i terminie, w których prowadzone jest zarybianie polskich obszarów morskich, są określone w obwieszczeniach ministra właściwego do spraw rybołówstwa, a koszty zarybiania ponoszone są corocznie przez budżet państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw rybołówstwa.

Ustanowienie ogólnego dopuszczalnego połowu w podziale na łowiska i rozdzielanie możliwości połowowych jest kompetencją Rady Unii Europejskiej. W tab. 3.5. przedstawiono wykorzystanie przyznanego dla Polski na 2023 r. dopuszczalnego połowu na Bałtyku w granicach wód terytorialnych Wspólnoty.

²⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 243.

Tab. 3.5. Morze Bałtyckie – połowy organizmów morskich w roku 2023

gatunek (podrejon)	j. m.	ogólna kwota połowowa *	połowy łącznie	wykorzystanie kwoty [%]
dorsz (22-24)	[T]	** 68	32	46,76
dorsz (25-32)		** 207	117	56,29
szprot (22-32)		64.338	60.178	93,53
gładzica (22-32)		1.843	184	9,98
śledź (22-24)		** 103	47	47,40
śledź (25-27; 28,2; 29 i 32)		22.002	19.484	88,56
łosoś (22-31)	[szt.]	** 4.011	190	4,74

* Kwoty połowowe po uwzględnieniu wymian międzynarodowych.

** Wyłącznie przyłowy.

Źródło: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

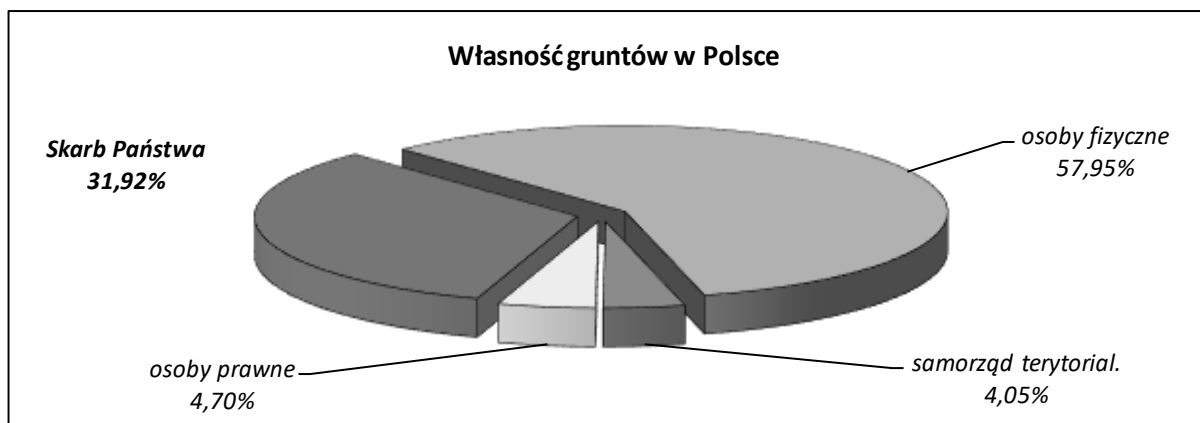
Natomiast zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) z dnia 20 listopada 2023 r. ustalającym uprawnienia do połowów na 2024 rok w odniesieniu do niektórych stad ryb i grup stad ryb w Morzu Bałtyckim (...) ³⁰ dla Polski dopuszczalny połów w Morzu Bałtyckim wynosi:

1. dorsza (22-24) – 40 ton i dorsza (25-32) – 159 ton (wyłącznie przyłowy),
2. szprota (22-32) – 59.013 ton,
3. gładzicy (22-32) – 1.697 ton,
4. śledzia (22-24) - 103 tony (wyłącznie przyłowy), śledzia (25-27, 28.2, 29 i 32) – 10.057 ton,
5. łososa (22-31) – 3.393 sztuki (wyłącznie przyłowy).

³⁰ Rozporządzenie Rady (UE) 2023/2638 z dnia 20 listopada 2023 r. ustalające uprawnienia do połowów na 2024 rok w odniesieniu do niektórych stad ryb i grup stad ryb w Morzu Bałtyckim oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2023/194 w odniesieniu do uprawnień do połowów w innych wodach (Dz. U. UE L.2023.2638 z późn. zm.).

4. GRUNTY I INNE NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA

Grunty Skarbu Państwa zajmują 10.013.153 ha co odpowiada 31,92 % terytorium kraju. W porównaniu z ubiegłym rokiem zanotowano nieznaczny spadek udziału powierzchni gruntów Skarbu Państwa o niecałe 0,2 %, a tym samym wartość ta utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

4.1. DYSPOONENTI I UŻYTKOWNICY GRUNTÓW SKARBU PAŃSTWA

Dysponentami gruntów reprezentującymi prawa majątkowe Skarbu Państwa i działającymi w jego imieniu i na jego rzecz byli:

1. starostowie i prezydenci miast na prawach powiatu wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej, do których należy gospodarowanie zasobem nieruchomości Skarbu Państwa³¹,
2. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w stosunku do gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i Agencja Mienia Wojskowego odpowiednio w zakresie powierzonego jej mienia,
3. PGL Lasy Państwowe działające poprzez nadleśnictwa w zakresie gospodarowania gruntami i innymi nieruchomościami,
4. Minister Rozwoju i Technologii, który gospodarował nieruchomościami przeznaczonymi na potrzeby statutowe centralnych i naczelnych organów państwa oraz urzędów wojewódzkich, a także rozstrzygał o sposobie zagospodarowania nieruchomości, które pozostały po zlikwidowanej lub sprywatyzowanej państwowej osobie prawnej,
5. Prezes Krajowego Zasobu Nieruchomości w stosunku do nieruchomości wchodzących w skład Zasobu Nieruchomości,
6. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej w odniesieniu do gruntów pokrytych wodami morza terytorialnego i morskich wód wewnętrznych.

W formie trwałego zarządu gruntami Skarbu Państwa władaty państwowe jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, a wśród nich m. in. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w zakresie gruntów położonych w pasach drogowych dróg krajowych oraz pod urządzeniami towarzyszącymi.

³¹ Zasób nieruchomości Skarbu Państwa stanowią nieruchomości, które są własnością lub przedmiotem użytkowania wieczystego Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów Skarbu Państwa oddanych w użytkowanie wieczyste i gruntów pokrytych wodami powierzchniowymi płynącymi – ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145). Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi stanowią odrębny zasób nieruchomości Skarbu Państwa.

Szczególnymi podmiotami władającymi gruntami Skarbu Państwa jako użytkownicy wieczystości z mocy przepisów szczególnych są między innymi parki narodowe, Polskie Koleje Państwowe S. A. i Poczta Polska S. A.

4.2. ROZPORZĄDZANIE NIERUCHOMOŚCIAMI SKARBU PAŃSTWA

Nieruchomości Skarbu Państwa mogą być przedmiotem obrotu³². W szczególności mogą być przedmiotem sprzedaży, zamiany i zrzeczenia się, mogą być wnoszone jako wkłady niepieniężne (aporty) do spółek, mogą być wyposażeniem tworzonych przedsiębiorstw państwowych oraz jako majątek tworzonych fundacji, a także jako wkład własny podmiotu publicznego w celu realizowania zadań w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Państwowe osoby prawne oraz państwowe jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, z dniem ich utworzenia, były wyposażane w nieruchomości niezbędne do ich działalności odpowiednio przez organ założycielski lub przez organ nadzorujący. Wyposażenie polega na przeniesieniu na rzecz państwowej osoby prawnej własności nieruchomości albo oddaniu jej nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste, użytkowanie (również nieodpłatne), użyczenie lub na oddaniu państwowej jednostce organizacyjnej nieruchomości w trwały zarząd.

W przypadku zbywania nieruchomości Skarbu Państwa osobom fizycznym i prawnym pierwszeństwo w ich nabyciu przysługuje osobie, która:

1. ma roszczenie o nabycie nieruchomości,
2. jest poprzednim właścicielem pozbawionym prawa własności tej nieruchomości przed 5 grudnia 1990 r. albo jego spadkobiercą,
3. jest najemcą lokalu mieszkalnego, a najem został nawiązany na czas nieoznaczony.

Sprzedaż nieruchomości albo oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości gruntowej następuje (poza przypadkami określonymi w ustawie) w drodze przetargu³³. Zbycia dokonuje starosta (prezydent miasta na prawach powiatu), wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej, za zgodą wojewody.

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. nieruchomość Skarbu Państwa mogła być oddana osobie fizycznej lub prawnej w użytkowanie wieczyste. Użytkownik wieczysty korzysta z gruntu z wyłączeniem innych osób w granicach określonych przez ustawy i zasady współżycia społecznego oraz przez umowę o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste i może swoim prawem rozporządzać. Zatem Skarb Państwa, choć jest właścicielem nieruchomości, nie korzysta z niej, ani nie może nią rozporządzać. Użytkownik ma obowiązek jej wykorzystywania w sposób określony w umowie. Niewykonanie tego obowiązku może prowadzić do rozwiązania umowy. Oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste następuje na okres 99 lat, ale w przypadkach wyjątkowych dopuszczalne jest oddanie terenu na okres krótszy, co najmniej jednak na lat czterdzieści. Nieruchomość może być sprzedana wyłącznie użytkownikowi wieczystemu, z wyjątkiem przeniesienia własności nieruchomości w drodze umowy między Skarbem Państwa a jednostką samorządu terytorialnego lub między jednostkami samorządu terytorialnego. Użytkowanie wieczyste ustanawia się za wynagrodzeniem, które stanowi pierwsza opłata i opłaty roczne. Stawka procentowa pierwszej opłaty z tytułu użytkowania wieczystego wynosi od 15% do 25% ceny nieruchomości. Wysokość opłat

³² Podstawowe zasady gospodarowania nieruchomościami państwowymi reguluje ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145). Przepisy dotyczące nieruchomości o szczególnym charakterze lub szczególnych form gospodarowania zawarte są w licznych innych aktach prawnych.

³³ Na poczet ceny sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa albo ceny sprzedaży prawa użytkowania wieczystego przysługującego Skarbowi Państwa można zaliczyć wartości nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej w związku z wojną rozpoczętą w roku 1939 zgodnie z ustawą z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2097).

rocznych dla nieruchomości wykorzystywanych do prowadzenia działalności gospodarczej wynosi 3% ceny.

Nieruchomość Skarbu Państwa może być także przedmiotem darowizny na cele publiczne. Darowizny nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa dokonuje starosta, wykonujący zadanie z zakresu administracji rządowej, za zgodą wojewody. W umowie darowizny określa się cel, na który nieruchomość jest darowana. W przypadku niewykorzystania nieruchomości na ten cel, darowizna może być odwołana. W drodze darowizny przekazuje się m. in. gminie nieruchomości stanowiące zasób nieruchomości Skarbu Państwa przeznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod budownictwo mieszkaniowe oraz na realizację urządzeń infrastruktury związanych z tym budownictwem.

Państwowe jednostki organizacyjne korzystają z nieruchomości Skarbu Państwa oddanych im w trwały zarząd, który stanowi formę prawną władania nieruchomością przez jednostkę organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej.

Korzystanie z nieruchomości oddanej w trwały zarząd, polega na:

1. korzystaniu z niej w celu prowadzenia działalności należącej do zakresu działania jednostki,
2. zabudowie, odbudowie, rozbudowie, nadbudowie, przebudowie lub remoncie obiektu budowlanego na nieruchomości gruntowej, za zgodą organu nadzorującego,
3. oddaniu nieruchomości lub jej części w najem, dzierżawę albo użyczenie (na czas nie dłuższy niż czas, na który został ustanowiony trwały zarząd, z równoczesnym zawiadomieniem właściwego organu i organu nadzorującego, jeżeli umowa jest zawierana na okres do 3 lat, albo za zgodą tych organów, jeżeli umowa jest zawierana na czas dłuższy niż 3 lata lub czas nieoznaczony, zgoda jest wymagana również w przypadku, gdy strony zawierają kolejne umowy, których przedmiotem jest ta sama nieruchomość).

Zgodnie z art. 57 ustawy o gospodarce nieruchomościami, prawa do nieruchomości, które pozostały na skutek likwidacji lub sprywatyzowania państwowej osoby prawnej, przechodzą z mocy prawa na rzecz Skarbu Państwa odpowiednio z dniem likwidacji lub z dniem zakończenia prywatyzacji. O sposobie zagospodarowania tych nieruchomości rozstrzyga minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. Jeżeli minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa lub inny organ upoważniony na mocy odrębnych przepisów nie zagospodarował nieruchomości, o których mowa w art. 57 ust. 1 ustawy, może przekazać je protokolarnie do zasobu nieruchomości Skarbu Państwa, Agencji Mienia Wojskowego, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa albo Krajowego Zasobu Nieruchomości.

Nieruchomości Skarbu Państwa mogą być oddawane w najem lub dzierżawę, użyczane osobom fizycznym lub prawnym i obciążane ograniczonymi prawami rzeczowymi.

4.3. EWIDENCJA GRUNTÓW I BUDYNKÓW

W obowiązującym stanie prawnym starostowie i prezydenci miast zobowiązani są do prowadzenia ewidencji nieruchomości stanowiących zasób nieruchomości Skarbu Państwa oraz ewidencji gruntów i budynków.

Ewidencja nieruchomości Skarbu Państwa obejmuje w szczególności³⁴:

1. oznaczenie nieruchomości według księgi wieczystej oraz katastru nieruchomości,
2. powierzchnie nieruchomości,
3. wskazanie dokumentu potwierdzającego posiadanie przez Skarb Państwa praw do nieruchomości, w przypadku braku księgi wieczystej,

³⁴ Art. 23 ust. 1c ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 z późn. zm.).

4. przeznaczenie nieruchomości w planie miejscowym, a w przypadku braku planu – w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
5. wskazanie daty ostatniej aktualizacji opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego lub daty ostatniej aktualizacji opłaty rocznej z tytułu trwałego zarządu nieruchomości,
6. informacje o zgłoszonych roszczeniach do nieruchomości,
7. informacje o toczących się postępowaniach administracyjnych i sądowych.

Podobną ewidencję prowadzi minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa w odniesieniu do nieruchomości wchodzących w skład zasobu nieruchomości Skarbu Państwa przeznaczonych na potrzeby jednostek wymienionych w art. 60 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Zakres danych drugiej ewidencji (ewidencji gruntów i budynków, katastru) prowadzonej także przez starostów na podstawie Prawa geodezyjnego i kartograficznego³⁵, reguluje rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii³⁶.

Działka ewidencyjna jest tu traktowana jako jednostka powierzchniowa podziału kraju. Danymi o niej są m. in.: położenie, granice, powierzchnia, rodzaje użytków gruntowych oraz ich klasy gleboznawczych, oznaczenia ksiąg wieczystych lub zbiorów dokumentów, jeżeli zostały założone. Danymi ewidencyjnymi dotyczącymi budynków i lokali są m. in.: informacje dotyczące rodzaju nieruchomości, pola powierzchni zabudowy, powierzchni użytkowej.

Starosta prowadzi rejestr cen nieruchomości określonych w aktach notarialnych. Okresowych badań rynku nieruchomości dokonuje minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa. Statystyczne badanie transakcji kupna sprzedaży nieruchomości i ich cen prowadzi Główny Urząd Statystyczny.

W gminach i powiatach sporządzane są odpowiednio gminne oraz powiatowe wykazy gruntów według stanu na 1 stycznia każdego roku.

Wykaz gruntów jest spisem danych o ogólnej powierzchni gruntów położonych w granicach jednostki ewidencyjnej, zestawionych według ich przynależności do poszczególnych grup rejestrowych z jednoczesnym podziałem na użytki gruntowe.

Wykaz budynków jest spisem danych o liczbie budynków, położonych w granicach jednostki ewidencyjnej, zestawionych według przynależności budynków do poszczególnych grup rejestrowych z podziałem na rodzaje budynków oraz wyróżnieniem budynków, które stanowią części składowe gruntów oraz budynków, które stanowią odrębne od gruntu nieruchomości.

Wykaz lokali jest spisem danych o liczbie lokali, stanowiących odrębne nieruchomości, znajdujących się w granicach jednostki ewidencyjnej, zestawionych według przynależności lokali do poszczególnych grup rejestrowych.

Na podstawie wykazów danych ewidencyjnych opracowanych przez starostów sporządza się powiatowe, wojewódzkie i krajowe zestawienie danych ewidencyjnych. Wojewódzkie i krajowe zestawienia zbiorcze sporządza Główny Geodeta Kraju. Zbiorcze zestawienie danych ewidencyjnych nie zawiera wartości nieruchomości, ponieważ obowiązek agregowania tych danych nie jest realizowany na szczeblu ewidencji podstawowej.

W ewidencji gruntów i budynków władających nieruchomościami Skarbu Państwa podzielono na dwie grupy³⁷:

- grupa 1. – Skarb Państwa, jeżeli nie występuje w zbiegu z użytkownikami wieczystymi,
- grupa 2. – grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste.

³⁵ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1151).

³⁶ Rozporządzenia Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. z 2024 r. poz. 219).

³⁷ Zmiana klasyfikacji ewidencyjnej (likwidacja podgrup) wynika z wejścia w życie 31 lipca 2021 r. Rozporządzenia Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków.

4.4. GRUNTY SKARBU PAŃSTWA

Na grunty Skarbu Państwa składały się przede wszystkim lasy – 76,73 % ogólnej powierzchni gruntów krajowych (72,94 % gruntów Skarbu Państwa) i grunty rolne – 7,39 % (13,77 % gruntów Skarbu Państwa). Udział Skarbu Państwa w ogólnym areale gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w Polsce wynosił 14,12 % (1,25 % gruntów Skarbu Państwa). W użytkowanie wieczyste przekazano nieco ponad 77 % tych terenów. Wysoki był udział Skarbu Państwa w puli terenów pokrytych wodami (88,04 %).

Tab. 4.1. Grunty Skarbu Państwa według grup rejestrowych i użytków

grupy rejestrowe	rodzaj	ogółem	użytki rolne	użytki leśne i grunty zadrzewione	grunty zabudowane i zurbanizowane	tereny komunikacyjne	inne grunty	grunty pod wodami
		stan na 01.01.2024 r. [ha]						
grunty Skarbu Państwa	miasto	620.766	68.954	349.588	12.293	36.407	17.892	135.633
	wieś	8.876.394	1.222.068	6.777.446	15.931	138.524	194.748	527.677
	ogółem	9.497.160	1.291.022	7.127.034	28.223	174.931	212.640	663.310
grunty w użytkowaniu wieczystym	miasto	136.020	11.066	15.343	68.933	30.172	6.789	3.717
	wieś	379.973	76.382	161.645	27.763	61.319	27.533	25.330
	ogółem	515.993	87.447	176.989	96.696	91.491	34.322	29.047
grunty Skarbu Państwa ogółem	miasto	756.787	80.020	364.931	81.226	66.578	24.682	139.350
	wieś	9.256.367	1.298.450	6.939.092	43.694	199.843	222.281	553.008
	ogółem	10.013.153	1.378.470	7.304.022	124.920	266.422	246.963	692.357
udział gruntów Skarb Państwa w kraju [%]		31,92	7,39	76,73	14,12	27,49	44,67	88,04
grunty Skarbu Państwa na 01.01.2023 r.	miasto	781.443	81.802	364.229	81.423	66.737	24.982	162.270
	wieś	9.287.067	1.288.202	6.999.851	43.546	202.235	219.974	533.259
	ogółem	10.068.510	1.370.004	7.364.080	124.969	268.972	244.956	695.529

Źródło: powiatowe ośrodki geodezyjne – zestawienia zbiorcze danych objętych ewidencją gruntów i budynków według stanu na 1 stycznia 2024 r., obliczenia PGRP.

Większa część gruntów Skarbu Państwa znajdowała się w zachodnich i północnych rejonach kraju, co wynikało z warunków przyrodniczych (większego udziału lasów i wód) i historyczno-politycznych (zagospodarowanie ziemi rolniczej przez państwowe gospodarstwa rolne, a po ich likwidacji – przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa i Agencję Nieruchomości Rolnych). Znacząco niższy był udział gruntów Skarbu Państwa w rolniczych i przemysłowych rejonach Polski centralnej, południowej i wschodniej.

Tab. 4.2. Grunty Skarbu Państwa według województw z podziałem na grupy rejestrowe

województwo	grunty Skarbu Państwa		grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
	[ha]			
dolnośląskie	802.150	804.432	48.349	47.279
kujawsko-pomorskie	480.552	482.639	16.497	16.491
lubelskie	408.723	408.764	29.340	29.280
lubuskie	810.101	824.102	22.075	22.095
łódzkie	292.925	293.840	13.054	13.105
małopolskie	273.634	274.687	26.401	24.966
mazowieckie	508.112	511.237	50.013	50.568
opolskie	330.307	330.880	12.484	12.483
podkarpackie	538.589	539.936	62.728	62.551
podlaskie	468.927	469.561	62.328	62.116
pomorskie	777.663	777.287	37.895	37.877
śląskie	388.673	392.274	36.421	36.293
świętokrzyskie	264.651	259.837	17.973	17.954
warmińsko-mazurskie	1.053.900	1.055.515	14.243	14.246
wielkopolskie	924.742	948.205	33.259	33.146
zachodniopomorskie	1.173.511	1.181.961	32.933	32.903

Źródło: jak w tab. 4.1.

Tab. 4.3. Grunty Skarbu Państwa według województw z podziałem na rodzaje użytków

województwo	użytki rolne	użytki leśne i grunty zadrzewione	grunty zabudowane i zurbanizowane	tereny komunikacyjne	grunty pod wodami	użytki ekologiczne, tereny różne, nieużytki	ogółem	udział gruntów Skarbu Państwa w powierzchni województwa
	[ha]							[%]
dolnośląskie	196.149	589.138	16.896	19.586	16.031	12.699	850.499	42,70
kujawsko-pomorskie	76.220	339.538	6.424	17.110	42.491	15.266	497.049	27,70
lubelskie	44.351	341.517	4.417	16.722	17.318	13.738	438.063	17,44
lubuskie	110.818	667.069	3.870	11.186	23.558	15.675	832.176	59,56
łódzkie	24.794	238.429	8.167	17.380	10.953	6.256	305.979	16,80
małopolskie	18.618	232.661	8.736	15.747	17.038	7.235	300.035	19,76
mazowieckie	37.398	437.315	11.163	28.164	33.954	10.130	558.124	15,70
opolskie	72.015	241.892	5.509	8.389	12.264	2.722	342.791	36,52
podkarpackie	34.169	524.053	4.731	11.825	17.851	8.688	602.317	33,69
podlaskie	37.472	430.673	2.288	13.347	26.714	20.761	531.255	26,32
pomorskie	84.837	528.436	5.786	14.958	159.596	21.945	815.558	41,76
śląskie	39.134	317.973	21.148	23.379	16.442	7.018	425.094	34,50
świętokrzyskie	13.362	240.863	5.307	11.964	7.937	3.191	282.624	24,13
warmińsko-mazurskie	162.311	724.844	2.956	13.387	136.345	28.300	1.068.143	44,21
wielkopolskie	184.153	684.047	8.502	27.123	34.863	19.313	958.001	32,18
zachodniopomorskie	242.668	765.574	9.020	16.155	119.002	54.025	1.206.444	52,67

Źródło: jak w tab. 4.1.

4.5. ZMIANY W STANIE GRUNTÓW SKARBU PAŃSTWA W ROKU 2023

Tab. 4.4. Grunty Skarbu Państwa – zmiany w strukturze użytków w roku 2023

rodzaj jednostki	zmiany ogółem	użytki rolne	użytki leśne i grunty zadrzewione	grunty zabudowane i zurbanizowane	tereny komunikacyjne	użytki ekologiczne, tereny różne, nieużytki	grunty pod wodami
	[ha]						
miasto	-24.656	-1.782	702	-197	-159	-300	-22.920
wieś	-30.700	10.248	-60.759	148	-2.392	2.307	19.749
2023 r. ogółem	-55.357	8.466	-60.058	-49	-2.550	2.007	-3.172
2022 r. ogółem	145.580	-36.965	95.258	209	1.937	-13.875	99.014

Źródło: jak w tab. 4.1.

Tab. 4.5. Własność gruntów w Polsce – zmiany w roku 2023

grupy rejestrowe *	powierzchnia [ha]		
	2023 r.	2022 r.	zmiana
grunty Skarbu Państwa	9.497.160	9.555.157	-57.997
grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym	515.993	513.353	2.640
grunty Skarbu Państwa ogółem	10.013.153	10.068.510	-55.357
<i>grunty państwowych osób prawnych</i>	<i>75.689</i>	<i>70.331</i>	<i>5.358</i>
<i>grunty samorządów terytorialnych</i>	<i>1.270.983</i>	<i>1.262.591</i>	<i>8.392</i>
<i>grunty osób fizycznych</i>	<i>18.180.417</i>	<i>18.188.619</i>	<i>-8.202</i>
<i>grunty spółdzielni</i>	<i>135.490</i>	<i>139.553</i>	<i>-4.063</i>
<i>grunty kościołów i związków wyznaniowych</i>	<i>139.238</i>	<i>138.931</i>	<i>307</i>
<i>grunty wspólnot gruntowych</i>	<i>82.085</i>	<i>80.733</i>	<i>1.352</i>
<i>grunty spółek i innych osób prawnych</i>	<i>1.475.551</i>	<i>1.423.697</i>	<i>51.854</i>

* Tylko grunty zaliczone do grup rejestrowych (powierzchnia ewidencyjna), bez uwzględnienia powierzchni wyrównawczej.

Źródło: jak w tab. 4.1.

4.6. GRUNTY SKARBU PAŃSTWA W MIASTACH

W granicach administracyjnych polskich miast prawie 59 % stanowią grunty rolne i lasy Skarbu Państwa. Dotyczy to tak samo miast dużych (wojewódzkich) jak i mniejszych. Sprawia to, że dużą część państwowych gruntów miejskich zarządzają lub gospodarują terenowe jednostki organizacyjne PGL Lasy Państwowe lub Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. Udział Skarbu Państwa we własności gruntów na terenie miast w stosunku do poprzedniego roku uległ niewielkiemu wzrostowi (1,71 %).

Tab. 4.6. Własność gruntów Skarbu Państwa w miastach

stan	ogółem	użytki rolne	użytki leśne i grunty zadrze- wione	grunty zabudo- wane i zurbani- zowane	tereny komuni- kacyjne	inne grunty	grunty pod wodami	udział w po- wierz- chni miast [%]
2023 r. ogółem	756.787	80.020	364.931	81.226	66.578	24.682	139.350	31.91
2022 r. ogółem	781.443	81.802	364.229	81.423	66.737	24.982	162.270	33.08

Źródło: jak w tab. 4.1.

4.7. BUDYNKI I LOKALE SKARBU PAŃSTWA

Stan własności Skarbu Państwa w odniesieniu do budynków wyraża się niewielkimi (jednocyfrowymi) wartościami procentowymi w stosunku do ogółu tych nieruchomości w kraju. Minimalny udział wynosi ok. 0,16 % i odnosi się do budynków mieszkalnych w miastach, natomiast maksymalna wartość udziałowa, obrazująca stan posiadania budynków biurowych w miastach, wynosi ok. 9,05 %.

Ogólny udział własnościowy Skarbu Państwa, którego przedmiotem są nieruchomości lokalowe waha się na poziomie nieprzekraczającym 2 ‰ (sic!), z tym że największa częściowa wartość przypada na lokale niemieszkalne na terenach wiejskich – 1,81 ‰.

Tab. 4.7. Budynki Skarbu Państwa

rodzaj budynku		Skarb Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste					
		2023 r.			2022 r.		
		miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś	ogółem
na nieruchomości gruntowej		45.157	87.727	132.884	46.187	89.026	135.213
samodzielna nieruchomość		2.007	512	2.519	2.124	660	2.784
budynki	mieszkalne	4.477	17.676	22.153	4.490	17.831	22.321
	produkcyjne, usługowe i gospodarcze	2.411	33.657	36.068	2.548	34.619	37.167
	transportu i łączności	7.299	2.659	9.958	7.476	2.734	10.210
	oświaty, nauki i kultury oraz sportu	1.245	482	1.727	1.249	513	1.762
	szpitali i inne budynki opieki zdrowotnej	623	58	681	626	36	662
	biurowe	5.643	1.275	6.918	5.567	1.224	6.791
	handlowo-usługowe	1.493	1.084	2.577	1.565	1.116	2.681
	przemysłowe	1.337	894	2.231	1.409	956	2.365
	zbiorniki, silosy, magazyny	1.952	1.484	3.436	2.097	1.097	3.194
	niemieszkalne	20.683	28.971	49.655	21.284	29.560	50.844

Źródło: powiatowe ośrodki geodezyjne – zestawienia danych dotyczących nieruchomości budynkowych według stanu na 1 stycznia 2024 r.

Tab.4.8. Lokale Skarbu Państwa

Skarb Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	rodzaj jednostki terytorialnej	liczba lokali	
		funkcja mieszkalna	funkcja niemieszkalna
2023 r.	miasto	3.527	801
	wieś	784	91
	ogółem	4.311	892
2022 r.	miasto	3.581	883
	wieś	816	89
	ogółem	4.397	972

Źródło: powiatowe ośrodki geodezyjne – zestawienia danych dotyczących nieruchomości lokalowych według stanu na 1 stycznia 2024 r.

4.8. NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA W GOSPODAROWANIU STAROSTÓW I PREZYDENTÓW MIAST

Gospodarując zasobem nieruchomości Skarbu Państwa starostowie i prezydenci miast na prawach powiatu w szczególności:

1. ewidencjonują nieruchomości,
2. zapewniają wycenę tych nieruchomości,
3. sporządzają plany wykorzystania zasobu,
4. zabezpieczają nieruchomości przed uszkodzeniem lub zniszczeniem,
5. wykonują czynności związane z naliczaniem należności oraz prowadzą windykację,
6. współpracują z innymi organami, które na mocy odrębnych przepisów gospodarują nieruchomościami Skarbu Państwa i z właściwymi jednostkami samorządu terytorialnego,
7. zbywają i nabywają, za zgodą wojewody, nieruchomości wchodzące w skład zasobu,
8. wydierżawiają, wynajmują i użyczają nieruchomości wchodzące w skład zasobu,
9. podejmują czynności w postępowaniu sądowym, w szczególności w sprawach dotyczących własności lub innych praw rzeczowych, zapłaty należności za korzystanie z nieruchomości, roszczeń ze stosunku najmu, dzierżawy lub użyczenia, stwierdzenia nabycia spadku, stwierdzenia nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
10. składają wnioski o założenie księgi wieczystej dla nieruchomości Skarbu Państwa oraz o wpis w księdze wieczystej.

4.9. NIERUCHOMOŚCI W GOSPODAROWANIU MINISTRA ROZWOJU I TECHNOLOGII

W roku 2023 minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa gospodarował nieruchomościami stanowiącymi własność Skarbu Państwa na potrzeby: Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych, Najwyższej Izby Kontroli, Krajowej Rady Sądownictwa, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Prokuratury Krajowej, Krajowego Biura Wyborczego, Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Państwowej Inspekcji Pracy, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Rządowego Centrum Legislacji, Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, ministerstw, urzędów centralnych i urzędów wojewódzkich oraz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, z wyłączeniem rejonów oraz nieruchomości zajętych pod drogi

publiczne lub przeznaczonych na realizację inwestycji drogowych³⁸. Zadania ministra zostały szczegółowo wskazane w art. 60 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Tab. 4.9. Nieruchomości oddane w trwały zarząd urządów państwowym

l. p.	nazwa urzędu (instytucji)	liczba nieruchomości		powierzchnia gruntów w trwałym zarządzie * [m ²]	
		2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
1.	Kancelaria Sejmu RP	6	6	73.809	73.809
2.	Kancelaria Senatu RP	2	2	1.794	1.794
3.	Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	22	22	2.802.939	2.802.939
4.	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	12	13	476.124	479.318
5.	Trybunał Konstytucyjny	1	1	5.729	5.729
6.	Rzecznik Praw Obywatelskich	2	2	4.050	4.050
7.	Sąd Najwyższy	76	72	5.388	5.376
8.	Naczelny Sąd Administracyjny	16	5	5.062	4.948
9.	Wojewódzkie Sądy Administracyjne	39	39	59.157	59.157
10.	Najwyższa Izba Kontroli	60	60	105.667	105.667
11.	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	1	1	5.840	5.840
12.	Krajowe Biuro Wyborcze	15	15	3.040	3.040
13.	Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	34	33	91.548	90.682
14.	Państwowa Inspekcja Pracy	68	68	57.355	57.355
15.	Ministerstwo Edukacji i Nauki	6	6	25.002	25.002
16.	Ministerstwo Finansów	1	1	29.967	29.967
17.	Ministerstwo Infrastruktury	2	2	8.833	8.833
18.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	10	12	1.123.925	1.207.281
19.	Ministerstwo Obrony Narodowej	12	12	119.958	120.124
20.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	1	1	15.001	15.001
21.	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	7	7	13.608	13.608
22.	Ministerstwo Sprawiedliwości	5	5	70.746	70.746
23.	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	2	2	18.106	18.106
24.	Ministerstwo Rozwoju i Technologii	1	3	10.941	10.952
25.	Ministerstwo Sportu i Turystyki	2	2	347.016	347.016
26.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	14	14	2.425.488	** 2.436.052
27.	Ministerstwo Spraw Zagranicznych	17	17	342.160	342.160
28.	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	1	1	8.998	8.998
29.	Ministerstwo Zdrowia	5	5	30.731	30.731
30.	Główny Urząd Geodezji i Kartografii	2	2	26.121	26.121

³⁸ Art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 z późn. zm.).

31.	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	2	2	2.870	2.870
32.	Główny Urząd Miar	13	13	113.994	113.994
33.	Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	1	1	1.666	1.666
34.	Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	8	7	8.440	6.698
35.	Główny Inspektorat Sanitarny	1	1	3.002	3.002
36.	Główny Urząd Statystyczny	4	4	42.004	42.004
37.	Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej	1	1	9.813	9.813
38.	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	360	360	400.831	395.415
39.	Urząd do Spraw Cudzoziemców	20	20	178.742	178.742
40.	Komenda Główna Policji	23	22	230.222	227.248
41.	Komenda Główna Straży Granicznej	9	9	107.196	107.196
42.	Agencja Wywiadu	14	13	964.294	964.294
43.	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	87	87	1.447.831	1.447.831
44.	Centralne Biuro Antykorupcyjne	18	19	115.151	73.854
45.	Służba Kontrwywiadu Wojskowego	8	7	145.485	144.968
46.	Wyższy Urząd Górniczy	2	2	4.592	4.592
47.	Służba Wywiadu Wojskowego	6	6	624.757	624.757
48.	Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej	1	1	5.506	5.506
49.	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	64	64	264.767	264.767
50.	Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa	4	3	16.108	14.940
51.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych	1	1	1.898	1.898
52.	Urząd Komunikacji Elektronicznej	6	7	11.835	15.259
53.	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych / Urząd Ochrony Danych Osobowych	6	6	41	41
54.	Służba Ochrony Państwa	9	9	732.179	732.179
55.	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	1	1	1.242	1.242
56.	Ministerstwo Aktywów Państwowych	1	1	6.784	6.784
57.	Prokuratura Krajowa	2	2	8.321	8.321
58.	Ministerstwo Cyfryzacji	1	—	3.194	—
instytucje centralne ogółem		1.115	1.100	13.766.868	13.810.283
1.	Dolnośląski Urząd Wojewódzki	9	10	26.220	37.520
2.	Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki	10	10	29.965	29.965
3.	Lubelski Urząd Wojewódzki	12	12	82.957	82.957

4.	Lubuski Urząd Wojewódzki	8	8	17.488	17.488
5.	Łódzki Urząd Wojewódzki	10	10	22.309	22.309
6.	Małopolski Urząd Wojewódzki	33	32	118.137	117.674
7.	Mazowiecki Urząd Wojewódzki	17	17	66.468	67.979
8.	Opolski Urząd Wojewódzki	7	7	39.758	39.758
9.	Podkarpacki Urząd Wojewódzki	18	18	36.814	37.245
10.	Podlaski Urząd Wojewódzki	17	16	286.745	285.995
11.	Pomorski Urząd Wojewódzki	11	11	32.545	32.545
12.	Śląski Urząd Wojewódzki	10	10	45.032	45.066
13.	Świętokrzyski Urząd Wojewódzki	7	3	65.176	37.035
14.	Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki	27	26	267.109	466.846
15.	Wielkopolski Urząd Wojewódzki	14	14	67.492	67.652
16.	Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki	12	12	73.060	73.060
urzędy wojewódzkie ogółem		222	216	1.277.275	1.461.094
nieruchomości w gospodarowaniu Ministra Rozwoju na podstawie art. 60 ustawy o gospodarce nieruchomościami		1.337	1.316	15.044.143	** 15.271.377

* Sumy powierzchni działek gruntu (lub udziałów w działkach) przekazanych w trwały zarząd na potrzeby statutowe i gruntów pod innymi obiektami na podstawie art. 60 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

** Korekta wartości archiwalnych na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju i Technologii.

Źródło: Ministerstwo Rozwoju i Technologii.

4.10. GRUNTY POD AUTOSTRADY

Nabywanie nieruchomości pod autostrady odbywa się w różnych trybach. Dla autostrad, dla których wydano decyzję o ustaleniu lokalizacji przed 16 grudnia 2006 r., nieruchomości nabywane są na rzecz Skarbu Państwa przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad w drodze umowy od właścicieli lub użytkowników wieczystych lub w drodze postępowania wywłaszczeniowego przeprowadzanego przez wojewodów, zaś nieruchomości stanowiące własność jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na pasy drogowe stały się własnością Skarbu Państwa z mocy prawa. Dla autostrad, dla których wydano decyzję o ustaleniu lokalizacji w okresie od 16 grudnia 2006 r. do 10 września 2008 r. lub decyzję o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej wydanej po 10 września 2008 r., nieruchomości przeznaczone pod autostradę stały się własnością Skarbu Państwa z mocy prawa z dniem, w którym wyżej wymienione decyzje stały się ostateczne.

Tab. 4.10. Grunty nabyte pod autostrady

oznaczenie autostrady	nazwa odcinka	powierzchnia gruntów [ha]	wartość nabytych nieruchomości [mln PLN]
A2	od węzła Gręzów do węzła Swoboda	210,3200	94,60
	od węzła Groszki do węzła Gręzów	164,6400	45,00
	Siedlce – Biała Podlaska (w. Łukowisko)	314,6900	49,70
	obwodnica Siedlec (w. Cicibór)	170,0400	21,10
A4	granica woj. małopolskiego – Tarnów	0,3201	0,54
A6	odcinek przygraniczny	11,2939	8,790
2023 r. ogółem		871,3040	219,73
2022 r. ogółem		392,7502	80,36

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

Tab. 4.11. Struktura terytorialna gruntów pod autostrady

oznaczenie autostrady	grunty nabyte do 31.12.2023 r.		grunty nabyte do 31.12.2022 r.	
	powierzchnia [ha]	wartość [mln PLN]	powierzchnia [ha]	wartość [mln PLN]
A1	8.083	1.753,37	8.083	1.753,37
A2	6.951	1.247,13	6.091	1.036,73
A4	8.645	1.634,16	8.645	1.633,62
A6	125	112,09	114	103,40
A8	504	295,20	504	295,20
A18	695	298,94	695	298,94
ogółem	25.003	5.340,99	24.132	5.121,26

Źródło: jak w tab. 4.10.

Pozyskiwanie gruntów pod autostrady skupiało się na odcinkach, na których budowa została rozpoczęta lub będzie rozpoczęta w najbliższych latach. W przypadku budowy i eksploatacji autostrad w systemie koncesyjnym, nieruchomości przeznaczone pod autostradę udostępniane były spółkom, które uzyskały koncesje na ich budowę i eksploatację. Warunki udostępnienia nieruchomości określały w umowach koncesyjnych.

5. OBIEKTY INFRASTRUKTURY

W zakresie niniejszego tematu przedstawiono trzy grupy budowli, urządzeń i obiektów infrastruktury stanowiących własność Skarbu Państwa:

1. drogi,
2. melioracje i obiekty ochrony przed powodzią,
3. infrastruktura zapewniająca dostęp do portów.

Inne elementy składające się na infrastrukturę kraju (rurociągi, sieci energetyczne i telekomunikacyjne, linie kolejowe, lotniska, porty) są z reguły własnością podmiotów gospodarczych i wykazuje się je wartościowo w ewidencji księgowej podmiotu.

5.1. DROGI

5.1.1. Źródła praw Skarbu Państwa i wykonywanie uprawnień w stosunku do dróg

Drogi, ze względu na rodzaj pełnionych funkcji w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie:

1. krajowe,
2. wojewódzkie,
3. powiatowe,
4. gminne.

Drogi krajowe stanowią własność Skarbu Państwa, natomiast drogi wojewódzkie, drogi powiatowe i drogi gminne stanowią własność właściwego samorządu³⁹.

Wykaz autostrad i dróg ekspresowych ustalony jest w rozporządzeniu Rady Ministrów, natomiast wykaz dróg krajowych jest ustalany w rozporządzeniu Ministra właściwego do spraw transportu⁴⁰. Do dróg krajowych zalicza się drogi międzynarodowe oraz połączenia między największymi ośrodkami gospodarczymi kraju i głównymi przejściami granicznymi.

Centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach dróg krajowych jest Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad, który zarządza drogami krajowymi. Drogi krajowe, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych, w granicach miast na prawach powiatu zarządzane są przez prezydentów miast.

Zgodnie z art. 19 ust. 3 ustawy o drogach publicznych Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad jest zarządcą autostrady wybudowanej na zasadach określonych w ustawie do czasu przekazania jej, w drodze porozumienia, spółce, z którą zawarto umowę o budowę i eksploatację albo wyłącznie eksploatację autostrady. Spółka pełni funkcję zarządcy autostrady płatnej na warunkach określonych w umowie o budowę i eksploatację albo wyłącznie eksploatację autostrady.

Zarządcami pozostałych dróg publicznych są:

1. dróg wojewódzkich – zarządy województw,
2. dróg powiatowych – zarządy powiatów,
3. dróg gminnych – wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast.

W miastach na prawach powiatu wszystkimi drogami publicznymi z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych zarządzają prezydenci miast.

³⁹ Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 320 z późn. zm.).

⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lutego 2018 r. w sprawie ustalenia przebiegu dróg krajowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 442) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 2004 r. w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 741 z późn. zm.).

5.1.2. Ewidencja sieci dróg krajowych

Obowiązki w zakresie gromadzenia danych dotyczących dróg publicznych regulują przepisy rozporządzenia ministra właściwego do spraw transportu⁴¹. Dane o sieci dróg publicznych dla celów statystycznych składane są przez zarządców dróg, koncesjonariuszy autostrad i spółek budujących lub eksploatujących autostrady. Organem odpowiedzialnym za sporządzanie informacji zbiorczej jest Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad.

Tab. 5.1. Sieć dróg krajowych

klasa dróg	długość [km]	
	2023 r.	2022 r.
autostrady – A	1.850,8	1.801,7
drogi ekspresowe – S	3.240,5	3.067,3
drogi główne ruchu przyspieszonego – GP	9.550,5	9.692,5
drogi główne – G	4.732,6	4.799,0
drogi zbiorcze – Z	85,6	85,8
drogi lokalne – L	7,3	7,3
drogi dojazdowe – D	5,5	6,1
długość dróg krajowych ogółem	19.472,8	19.459,6
<i>w granicach administracyjnych miast</i>	<i>4.071,7</i>	<i>4.092,1</i>
<i>poza granicami administracyjnymi miast</i>	<i>15.401,0</i>	<i>15.367,5</i>

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

Tab. 5.2. Obiekty mostowe, tunele i przejścia podziemne na sieci dróg krajowych

konstrukcja obiektów	liczba 2023 r.	liczba 2022 r.	suma długości [m]	suma powierzchni [m ²]
mosty, wiadukty, estakady i kładki dla pieszych (trwałe)	11.067	10.597	681.719,79	10.663.288,26
<i>stalowe</i>	1.487	1.432	136.666,61	2.188.351,48
<i>z betonu zbrojonego (żelbetowe)</i>	4.054	3.957	147.310,79	1.818.109,73
<i>z betonu sprężonego (strunobetonowe, kablobetonowe)</i>	5.474	5.155	397.210,77	6.650.661,38
<i>betonowe, kamienne, ceglane</i>	50	52	488,62	5.972,74
<i>drewniane</i>	2	1	43	192,93
przejścia podziemne	215	214	10.318,61	95.982,87
tunele	133	132	11.679,95	230.247,66

Źródło: jak w tab. 5.1.

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 lutego 2005 r. w sprawie trybu sporządzania informacji oraz gromadzenia i udostępniania danych o sieci dróg publicznych, obiektach mostowych, tunelach oraz promach (Dz. U. z 2005 r. nr 67 poz. 583).

Tab. 5.3. Wartość dróg krajowych i obiektów mostowych

rodzaj obiektu, zarządca	wartość [mln PLN]	
	2023 r.	2022 r.
drogi krajowe zarządzane przez GDDKiA (wartość netto)	118.522,53	113.229,21
obiekty mostowe i przejścia podziemne na drogach krajowych zarządzanych przez GDDKiA (wartość netto)	33.939,50	31.512,77
drogi krajowe w miastach na prawach powiatu (wartość odtworzeniowa)	29.509,27	27.257,62
obiekty mostowe, tunele i przejścia podziemne na sieci dróg krajowych w miastach na prawach powiatu (wartość odtworzeniowa)	15.951,01	14.395,69
ogółem	197.922,31	186.395,29
<i>drogi krajowe w budowie</i>	<i>43.719,30</i>	<i>44.128,62</i>

Źródło: jak w tab. 5.1.

5.2. MAJĄTEK SKARBU PAŃSTWA ZWIĄZANY Z GOSPODARKĄ WODNĄ I GOSPODARKĄ MORSKĄ

Dział administracji „gospodarka wodna” obejmuje m. in.: kształtowanie, ochronę i racjonalne wykorzystywanie zasobów wodnych, sprawy utrzymania śródlądowych wód powierzchniowych stanowiących własność Skarbu Państwa wraz z infrastrukturą techniczną związaną z tymi wodami, obejmującą budowę oraz urządzenia wodne, budowę, modernizację, utrzymanie śródlądowych dróg wodnych oraz urządzeń zabezpieczających przed powodzią⁴². Działem tym kieruje minister właściwy do spraw gospodarki wodnej.

Na podstawie ustawy Prawo wodne organami właściwymi w sprawach gospodarowania wodami, zgodnie z przyznanymi kompetencjami, są:

1. minister właściwy do spraw gospodarki wodnej,
2. minister właściwy do spraw żeglugi śródlądowej,
3. Prezes Wód Polskich,
4. dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej Wód Polskich,
5. dyrektor zarządu zlewni Wód Polskich,
6. kierownik nadzoru wodnego Wód Polskich,
7. dyrektor urzędu morskiego,
8. wojewoda,
9. starosta,
10. wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

Utrzymanie wód i urządzeń wodnych należy do kompetencji wyżej wymienionych organów, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Obowiązek ten był realizowany poprzez utrzymanie dna i brzegów cieków naturalnych, sztucznych zbiorników wodnych zlokalizowanych na tych ciekach oraz dna jezior przepływowych, zarządzanie budowlami i urządzeniami hydrotechnicznymi i regulacyjnymi niezbędnymi do realizacji zadań statutowych jednostek określonych przepisami Prawa wodnego. W stosunku do pozostałego mienia związanego z gospodarką wodną, które nie posiada wskazanego administratora, organem właściwym w zakresie gospodarowania tym mieniem jest starosta.

⁴² Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1370).

5.3. URZĄDZENIA MELIORACJI WODNYCH I BUDOWLE PRZECIWPOWODZIOWE

Według ustawy Prawo wodne melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy.

Ustawa definiuje katalog urządzeń melioracji wodnych, którymi są:

1. rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,
2. drenowania,
3. rurociągi,
4. stacje pomp służące wyłącznie do celów rolniczych,
5. ziemne stawy rybne,
6. groble na obszarach nawadnianych,
7. systemy nawodnień grawitacyjnych,
8. systemy nawodnień ciśnieniowych

– jeżeli służą celom, o których mowa w art. 195 ustawy.

Równocześnie przepisy dotyczące urządzeń melioracji wodnych stosuje się odpowiednio do:

1. budowli wstrzymujących erozję wodną,
2. dróg dojazdowych niezbędnych do użytkowania obszarów zmeliorowanych,
3. fitomelioracji oraz agromelioracji,
4. systemów przeciwoerozyjnych,
5. zagospodarowania zmeliorowanych trwałych łąk lub pastwisk,
6. zagospodarowania nieużytków przeznaczonych na trwałe łąki lub pastwiska.

Natomiast budowle przeciwpowodziowe to:

1. kanały ulgi,
2. kierownice w ujściach rzek do morza,
3. poldery przeciwpowodziowe,
4. sztuczne zbiorniki przeciwpowodziowe,
5. suche zbiorniki przeciwpowodziowe,
6. wały przeciwpowodziowe,
7. budowle regulacyjne,
8. wrota przeciwpowodziowe i przeciwsztormowe,
9. falochrony,
10. budowle ochrony brzegów morskich,
11. stopnie wodne

– wraz z obiektami związanymi z nimi technicznie i funkcjonalnie lub nieruchomościami przeznaczonymi na potrzeby ochrony przed powodzią.

W związku ze zmianami w metodyce klasyfikacji oraz kompetencjach w zakresie zarządzania gospodarką wodną, wynikającymi ze zmian w ustawie Prawo wodne, PGW Wody Polskie prowadziły systematycznie działania zmierzające do pełnej inwentaryzacji obiektów i urządzeń stanowiących mienie Skarbu Państwa, w stosunku do którego PGW Wody Polskie wykonuje uprawnienia właścicielskie.

Tab. 5.4. Sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej za 2023 r. – środki finansowe

środki finansowe [tys. PLN]	piętrzenie jezior	zbiorniki sztuczne	stawy rybne	samodzielne budowle piętrzące i ujęcia wód na ciekach	inne	ogółem
PGL Lasy Państwowe	0	0	0	146	0	146
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	0	9.981	0	0	406	10.387
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	0	872	0	0	0	872
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	0	0	4	0	0	4
samorządy	25	135.974	96.225	320	228.547	461.091
fundusze strukturalne UE	0	55.358	0	61	26.735	82.154
PGW Wody Polskie	0	1.182	0	6.408	49	7.639
inne	141	18.868	54.169	201	94.952	168.331
2023 r. ogółem	166	222.235	150.398	7.137	350.688	730.624
2022 r. ogółem	0	50.379	1.146	2.395	4.450	58.370

Źródło: Ministerstwo Infrastruktury.

Tab. 5.5. Sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej za 2023 r. – efekty rzeczowe

efekty rzeczowe		j. m.	obiekty małej retencji nowe łącznie	obiekty małej retencji łącznie	piętrzenie jezior		zbiorniki sztuczne		stawy rybne		samodzielne budowle piętrzące i ujęcia wód na ciekach		inne	
					nowe	ogółem	nowe	ogółem	nowe	ogółem	nowe	ogółem	nowe	ogółem
liczba obiektów		[szt.]	207	32.521	6	372	75	4.421	21	8.390	8	18.855	97	483
powierzchnia zalewu		[ha]	70,76	81.545,65	0,20	36.107,00	46,47	11.504,84	3,35	33.462,46	—	—	20,74	471,36
przyrost pojemności zmagazyno- wanej wody	ogółem	[tys.m ³]	10.883,37	870.987,24	531,00	272.345,30	10.085,15	214.516,03	48,07	330.471,10	2,60	50.100,19	216,55	3.554,62
	w tym dla rolnictwa	[tys.m ³]	86,79	407.962,02	0,00	53.389,88	81,35	84.289,05	0,00	222.587,02	0,00	45.754,76	5,44	1.941,31
przewidywana powierzchnia nawodnień		[ha]	260,51	169.121,15	0,00	10.583,30	258,73	11.304,05	0,00	1.890,66	0,00	144.760,73	1,78	582,41

Źródło: jak w tab. 5.4.

5.4. WODNE BUDOWLE INŻYNIERSKIE UTRZYMYWANE PRZEZ URZĘDY MORSKIE

Własność akwenów portowych wraz z infrastrukturą zapewniającą dostęp do portów lub przystani morskich przysługuje Skarbowi Państwa i jest wyłączona z obrotu.

Budowa, modernizacja i utrzymanie infrastruktury są finansowane ze środków budżetu państwa⁴³. Budowa i utrzymywanie obiektów infrastruktury zapewniającej dostęp do portów i przystani morskich należy do zadań organów administracji morskiej⁴⁴.

Do zadań administracji morskiej finansowanych ze środków budżetu państwa należy także budowa, utrzymanie i ochrona umocnień brzegowych, wydmy i zalesień ochronnych.

W przypadku braku podmiotu zarządzającego portem lub przystanią morską, akweny portowe znajdujące się w granicach portu lub przystani oraz ogólnodostępne obiekty, urządzenia i instalacje stanowiące majątek Skarbu Państwa związane z funkcjonowaniem portu lub przystani morskiej są zarządzane i utrzymywane przez Urzędy Morskie.

5.4.1. Zarządzanie i ewidencja budowli wodnych

Urzędy Morskie w Gdyni i Szczecinie, zarządzają morskimi budowlami hydrotechnicznymi oraz innymi obiektami nie będącymi własnością zarządów portów morskich, samorządów lub innych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Ewidencja obiektów prowadzona jest w formie zapisów w księgach majątkowych urzędów i podległych im jednostek, a ich wartość, z uwzględnieniem umorzenia, wykazywana jest w bilansach jako składnik wartości środków trwałych.

5.4.2. Wartość budowli wodnych

Zbiorcze wartości, z jakimi poszczególne obiekty zostały wprowadzone do ksiąg inwentarzowych, mogą znacznie odbiegać od kosztów zastąpienia liczonych na podstawie aktualnych przepisów i cen. Liczne obiekty, w tym największe morskie budowle wodne, jak rynny torów wodnych, nie posiadają wartości inwentarzowej. Zostały one przejęte po 1945 r. i były potem rozbudowywane przy wykorzystaniu środków pozainwestycyjnych, przez co ich wartość w ogóle nie figuruje w księgach inwentarzowych.

Tab. 5.6. Wartość morskich budowli hydrotechnicznych

organ zarządzający	wartość brutto [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.
Urząd Morski w Szczecinie	8.574.387	8.448.790
Urząd Morski w Gdyni	1.293.523	1.259.625
ogółem	9.867.910	9.708.415

Źródło: urzędy morskie.

⁴³ Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1796).

⁴⁴ Art. 42 ust. 2 pkt 20 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1125).

6. MIENIE SKARBU PAŃSTWA WYDZIELONE W MAJĄTKI ODREBNE

Rozdział niniejszy obejmuje zagadnienia dotyczące majątku, który został oddany w zarząd **Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu Lasy Państwowe** i powierzony agencjom powołanym do gospodarowania rzeczowymi składnikami majątku Skarbu Państwa, w szczególności nieruchomościami – **Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa i Agencja Mienia Wojskowego** oraz rezerwami strategicznymi – **Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych**.

6.1. PAŃSTWOWE GOSPODARSTWO LEŚNE LASY PAŃSTWOWE

Lasami Skarbu Państwa zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe⁴⁵, państwowa jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej. Podstawowe zadanie PGL Lasy Państwowe polega na zachowaniu trwałości lasów oraz ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów. PGL Lasy Państwowe prowadzi gospodarkę leśną, gospodaruje gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną. PGL Lasy Państwowe prowadzi działalność na zasadzie samodzielności finansowej i pokrywa koszty działalności z własnych przychodów.

6.1.1. Gospodarowanie nieruchomościami PGL Lasy Państwowe

W stosunkach cywilnoprawnych Skarb Państwa, w zakresie swojego działania, reprezentują: Dyrektor Generalny, dyrektor regionalnej dyrekcji i nadleśniczy. Kierownik jednostki organizacyjnej PGL Lasy Państwowe za zgodą Dyrektora Generalnego, może nabywać grunty i nieruchomości, tylko jeżeli jest to uzasadnione potrzebami gospodarki leśnej i nie narusza interesu Skarbu Państwa. Sprzedaż lasów, gruntów i innych nieruchomości PGL Lasy Państwowe może następować tylko w przypadkach określonych w ustawie.

Lasy i grunty, na których nie jest możliwe prowadzenie racjonalnej gospodarki PGL Lasy Państwowe może w drodze umowy przekazywać nieodpłatnie Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa (KOWR). W razie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych lub rolnych znajdujących się w zarządzie PGL Lasy Państwowe na cele nieleśne lub nierolnicze, w związku z potrzebami innej jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej, przekazanie gruntów następuje nieodpłatnie, w drodze umowy o przeniesieniu zarządu.

Nieruchomości, stanowiące własność Skarbu Państwa a zarządzane przez PGL Lasy Państwowe, przeznaczone na drogi krajowe stają się nieodpłatnie, z mocy prawa, przedmiotem trwałego zarządu Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Grunty nieprzydatne dla gospodarki leśnej, budynki i budowle wraz z niezbędnym gruntem mogą być przekazane w użytkowanie wieczyste osobie prawnej lub w użytkowanie innej jednostce organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej. Lasy, grunty i inne nieruchomości Skarbu Państwa w zarządzie PGL Lasy Państwowe mogą być zamieniane na lasy, grunty i inne nieruchomości w przypadkach uzasadnionych potrzebami i celami gospodarki leśnej.

Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe, na wniosek zainteresowanego ministra, wojewody, lub gminy, może przekazać w użytkowanie wskazanej przez wnioskodawcę jednostce organizacyjnej lasy, grunty oraz inne nieruchomości, bez zmiany ich dotychczasowego przeznaczenia. W przypadkach uzasadnionych potrzebami obronności państwa, lasy mogą być przekazane w zarząd jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej.

⁴⁵ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r. poz. 530). Zgodnie z art. 4 ustawy zasada ta nie dotyczy lasów będących w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i będących w użytkowaniu wieczystym na mocy odrębnych przepisów.

Tab. 6.1. Nieruchomości PGL Lasy Państwowe

rodzaj nieruchomości	powierzchnia [ha]		wartość * [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
las	7.338.940	7.330.743	527.447.876	518.384.337
użytki rolne	134.888	134.113	886.598	706.779
nieużytki	92.034	89.594		
wody	9.284	9.128		
tereny różne	12.605	12.500		
grunty zabudowane i zurbanizowane	8.215	8.132		
pozostałe grunty nieleśne	28.247	33.836		
ogółem	7.624.213	7.618.046	528.334.474	519.091.116

* Wartość obejmuje wyłącznie wartość bilansową i pozabilansową gruntów, bez wartości aktywów trwałych (budynki, budowle, pozostałe urządzenia). Wyliczenie wartości nieruchomości według metody ustalonej w zarządzeniu Dyrektora Generalnego PGL Lasy Państwowe z dnia 20 maja 2010 r.

Źródło: Dyrekcja Generalna PGL Lasy Państwowe.

Zmiany wartości lasów i pozostałych użytków gruntowych w stosunku do wartości za 2022 r. wynikały ze zmiany powierzchni gruntów, cech taksacyjnych drzewostanu i wzrostu średniej ceny drewna za pierwsze trzy kwartały 2023 r. (komunikat Prezesa GUS z dnia 20 października 2023 r.).

6.1.2. Majątek państwowej jednostki organizacyjnej PGL Lasy Państwowe

Państwowa jednostka organizacyjna PGL Lasy Państwowe zarządzała i gospodarowała składnikami majątku Skarbu Państwa związanymi z gospodarką leśną o wartości 9,4 mld PLN (na koniec 2022 r. – 8,4 mld PLN).

Tab. 6.2. Wartość majątku PGL Lasy Państwowe

rodzaj składnika	wartość [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.
budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej i wodnej	7.473.362	7.081.201
maszyny, urządzenia, pojazdy, inne rzeczowe środki trwałe	483.688	346.238
środki trwałe w budowie	510.201	401.303
inwestycje długoterminowe	103.814	91.233
w tym akcje i udziały	47.879	32.364
zapasy	534.544	375.329
należności krótkoterminowe	776.172	763.951
środki pieniężne i krótkoterminowe aktywa finansowe	8.463.249	7.971.861
aktywa ogółem bez gruntów	18.447.745	17.117.902
fundusz własny	14.293.659	13.032.847
w tym: kapitał zasobów PGL Lasy Państwowe,	10.097.571	8.515.411
kapitał zasobów PGL Lasy Państwowe z aktualizacji wyceny,	347.253	350.659
Fundusz Leśny	3.225.232	3.179.511

Źródło: PGL Lasy Państwowe – bilans.

Dyrektor Generalny mógł, w imieniu Skarbu Państwa, tworzyć jednoosobowe spółki Skarbu Państwa lub przystępować do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółek akcyjnych, ale lasy nie mogły stanowić przedmiotu wkładu niepieniężnego. 31 grudnia 2023 r. Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe reprezentował Skarb Państwa w następujących 10 spółkach:

1. BOŚ S. A. w Warszawie,
2. Fabryka Podłóg BIADKI Sp. z o. o. w Biadkach,
3. INWESTSTAR S. A. w Starachowicach,
4. Leśny Zakład Usługowy LASBUD Sp. z o. o. w Białymstoku,
5. MBANK S. A. w Warszawie,
6. PPHU „Grandel” Sp. z o. o. w Pile,
7. Przedsiębiorstwo Transportu Leśnego TRANSLAS Sp. z o. o. w Toruniu,
8. Zakład Budowlano-Drogowy BIESZCZADY Sp. z o. o. w Ustrzykach Dolnych,
9. Dobrze z Lasu Sp. z o. o. w Warszawie,
10. Pro-Holding Sp. z o. o. w Krakowie.

6.2. WŁASNOŚĆ ROLNA SKARBU PAŃSTWA

Prawo własności i inne prawa rzeczowe na rzecz Skarbu Państwa w stosunku do nieruchomości rolnych, nieruchomości i innych składników mienia pozostałych po likwidacji państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej oraz ich zjednoczeń i zrzeszeń, a także wobec innych nieruchomości rolnych przejętych przez Skarb Państwa z innych tytułów wykonuje **Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa** (KOWR), działający na podstawie ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa⁴⁶.

Główne zadania realizowane przez KOWR obejmowały swoim zakresem:

1. gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa,
2. reprezentowanie Skarbu Państwa w określonych spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej,
3. promocję żywności i zwiększanie konkurencyjności polskich produktów rolno-spożywczych, stabilizację rynków rolnych, rozwój obszarów wiejskich, innowacyjności i pomoc żywnościową.

KOWR wykonywał również zadania określone odrębnymi przepisami, a w szczególności ustawą z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego⁴⁷ oraz ustawą z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁸.

6.2.1. Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Na koniec 2023 r. w Zasobie pozostawały grunty o ogólnej powierzchni **1.335,7 tys. ha**⁴⁹.

⁴⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 700.

⁴⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 423.

⁴⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 2097. KOWR zobowiązany jest do przeznaczenia na Fundusz Rekompensacyjny przychodów ze sprzedaży co najmniej 400 tys. ha nieruchomości z ich częściami składowymi, realizowanej w trybach przetargowych. W 2023 r. do Funduszu Rekompensacyjnego została przekazana kwota 494 mln PLN (w 2022 r. – 649 mln PLN).

⁴⁹ Powierzchnia obejmuje pozostające w ewidencji Zasobu grunty w innym zagospodarowaniu (w dożywotnim użytkowaniu, w bezumownym użytkowaniu i w użyczeniu) oraz obce grunty (grunty, które z mocy prawa przeszły w gestię innych podmiotów, lecz pozostają w ewidencji Zasobu do czasu ich protokolarnego przekazania). Szczegółowe dane o gruntach i gospodarowaniu nimi zawiera „Sprawozdanie z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2023 r.”.

Tab. 6.3. Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa według województw

województwo	powierzchnia [ha]	
	2023 r.	2022 r.
dolnośląskie	191.620	192.620
kujawsko-pomorskie	80.182	80.891
lubelskie	35.266	35.673
lubuskie	94.671	95.182
łódzkie	18.036	18.072
małopolskie	13.607	13.690
mazowieckie	27.023	27.664
opolskie	65.860	65.958
podkarpackie	25.891	26.381
podlaskie	31.352	31.516
pomorskie	90.049	90.895
śląskie	34.108	34.364
świętokrzyskie	9.546	9.848
warmińsko-mazurskie	151.041	151.590
wielkopolskie	201.035	202.628
zachodniopomorskie	266.421	267.503
ogółem	1.335.708	1.344.476

Źródło: Sprawozdanie z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2023 r.

W transakcjach zawieranych przez KOWR w 2023 r. średnia cena sprzedaży gruntów rolnych wyniosła 58.031,- PLN/ha (w 2022 r. – 43.446,- PLN/ha). Obliczona na tej podstawie **szacunkowa wartość rynkowa gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa wyniosła 77,5 mld PLN** (w 2022 r. – 58,4 mld PLN).

Tab. 6.4. Powierzchnia i wartość gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

stan	wartość ewidencyjna [tys. PLN]	powierzchnia ogółem [ha]	przeciętna cena sprzedaży gruntów rolnych [PLN/ha]	szacunkowa wartość rynkowa gruntów rolnych [mld PLN]
2023 r. ogółem	7.913.228	1.335.707	58.031	77,5
2022 r. ogółem	6.645.649	1.344.476	43.446	58,4

Źródło: sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności KOWR w 2023 r.

Tab. 6.5. Wartość Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

pozycja bilansu	wartość [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.
rzeczowe aktywa trwałe	9.114.648	7.750.855
<i>w tym: grunty⁵⁰,</i>	7.913.228	6.645.649
<i>budynki i budowle,</i>	337.944	374.627
<i>urządzenia techniczne i maszyny</i>	9.664	10.933
majątek obrotowy	5.206.236	4.977.205
wartość funduszu własnego Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	12.247.590	11.448.131

Źródło: bilans KOWR – Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa.

6.2.2. Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa

Stan mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa mógł ulegać zmianom w wyniku następujących działań:

1. dzierżawy i sprzedaży mienia,
2. nieodpłatnego przekazywania gruntów z Zasobu na rzecz jednostek samorządu terytorialnego (gmin, powiatów, województw),
3. nieodpłatnego przekazywania lasów i gruntów do zalesienia przez PGL Lasy Państwowe,
4. nieodpłatnego przekazania gruntów kościołom i innym związkom wyznaniowym w Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach wynikających z postępowania regulacyjnego,
5. nieodpłatnego przekazania gruntów innym uprawnionym podmiotom (m. in.: parkom narodowym, spółdzielniom mieszkaniowym, Polskiej Akademii Nauk, izbom rolniczym lub też nadanie na własność osobom – dożywotnim użytkownikom),
6. przekazania gruntów z Zasobu w innych formach (np. wniesienie jako aport do spółek, przekazanie gruntów pod wodami do regionalnych zarządów gospodarki wodnej lub marszałka województwa).

Natomiast nieruchomości wchodzące w skład Zasobu przeznaczone na drogi krajowe stawały się nieodpłatnie, z mocy prawa, przedmiotem trwałego zarządu ustanowionego na rzecz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

⁵⁰ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie szczegółowego trybu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i ich części składowych, warunków obniżenia ceny sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz stawek szacunkowych gruntów (Dz. U. z 2021 r. poz. 2092). Wartość gruntów Zasobu do celów ewidencyjnych oblicza się stosując metodę stawek szacunkowych, uwzględniając cenę żyta, rodzaj i klasę gruntu oraz okręg podatkowy, w którym położona jest nieruchomość.

Tab. 6.6. Stan zagospodarowania gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

stan *	przejęte do ZWRSP	sprze- dane	przeka- zane nieod- płatnie	pozosta- jące w ZWRSP	w tym:		
					w dzierża- wie	w zarządzie i użytkowaniu wieczystym	do rozdyspo- nowania **
	[w tys. ha]						
2023 r. ogółem	4.759,8	2.735,6	688,5	1.335,7	1.038,1	69,1	188,0
2022 r. ogółem	4.758,0	2.731,0	682,6	1.344,5	1.069,5	69,9	166,6

* Narastająco od początku działalności (od 1992 r.) do 31 grudnia 2023 r.

** W tym grunty obce, do których prawa przeszły na rzecz innych podmiotów lecz pozostają w ewidencji Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa do czasu ich protokolarnego przekazania tym podmiotom.

Źródło: jak w tab. 6.3.

Od wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw⁵¹ podstawową formą zagospodarowania państwowych gruntów rolnych stała się dzierżawa.

W 2023 r. wydzierżawiono ogółem 25,9 tys. ha (w 2022 r. – 36,4 tys. ha) na podstawie ponad 2,9 tys. zawartych umów. Zmiana wynikała głównie z wydłużenia okresów obowiązywania dotychczas zawartych umów dzierżawy, co miało wspierać poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych. Natomiast w samej procedurze przedłużania dzierżawy wprowadzono stosowne preferencje, korespondujące z obowiązującą polityką państwa w zakresie rozwoju gospodarstw rodzinnych.

Sprzedaż nieruchomości z Zasobu była możliwa tylko na ściśle określonych warunkach i dotyczyła jedynie dwóch sytuacji: gdy nieruchomość rolna miała powierzchnię do 2 ha oraz w przypadku nieruchomości rolnej o większej powierzchni, o ile sprzedaż była szczególnie uzasadniona ze względów społeczno-gospodarczych (po uzyskaniu zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi). W 2023 r. zrealizowana sprzedaż nieruchomości Zasobu wyniosła 4.554 ha (wobec 5.003 ha w roku ubiegłym), z czego 1.670 ha sprzedano bez przetargu (w tym 1.138 ha dzierżawcom w ramach przysługującego im prawa pierwszeństwa w nabyciu), a 2.884 ha w trybie przetargowym. Szczególną grupę nabywców stanowiły osoby fizyczne, określane jako Zabuzanie. Nabywanie nieruchomości przez Zabuzan reguluje ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej⁵². Do końca 2023 r. Zabuzanie zakupili z Zasobu 5,5 tys. ha ziemi za łączną kwotę 102,8 mln PLN (w 2023 r. osoby z przedmiotowymi uprawnieniami nabyły 0,2 ha ziemi z Zasobu w ramach jednej umowy o wartości 18,3 tys. PLN).

W innych niż sprzedaż formach trwałego rozdysponowania, organom właściwym do spraw gospodarowania wodami publicznymi przekazano nieodpłatnie łącznie prawie 249 tys. ha gruntów pod wodami płynącymi (w samym 2023 r. – 2.539 ha), na rzecz PGL Lasy Państwowe przekazano łącznie 155,9 tys. ha (w samym 2023 r. – 377 ha), kościelnym osobom prawnym przekazano łącznie ponad 90 tys. ha (w samym 2023 r. – 8 ha), jednostkom samorządu terytorialnego przekazano łącznie 60,9 tys. ha (w samym 2023 r. – 596 ha), a innym uprawnionym jednostkom i podmiotom – łącznie ponad 69 tys. ha (w samym 2023 r. – 2.075 ha).

⁵¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 801 z późn. zm.

⁵² Dz. U. z 2017 r. poz. 2097.

6.2.3. Inne mienie Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Poza gruntami na Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa składały się inne składniki, m. in. prawie 5,6 tys. mieszkań, 646 obiektów rolno-przemysłowych i usługowych oraz 375 zespołów dworskich i pałacowo-parkowych.

Na koniec 2023 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wykonywał prawa z udziałów i akcji oraz sprawował nadzór właścicielski nad działalnością 47 spółek, których wykaz znajduje się poniżej (z tego: 31 spółek hodowli roślin i zwierząt oraz 16 spółek w ramach wykonywania ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz innych ustaw):

1. Ośrodek Hodowli Zarodowej Bobrowniki Sp. z o. o.,
2. Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych Sp. z o. o. Chodeczek,
3. Ośrodek Hodowli Zarodowej Dębołęka Sp. z o. o.,
4. Przedsiębiorstwo Rolne Długie Stare Sp. z o. o.,
5. Stadnina Koni w Dobrzyniewie Sp. z o. o.,
6. Ośrodek Hodowli Zarodowej „Gajewo” Sp. z o. o.,
7. Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane Gałopol Sp. z o. o.,
8. Ośrodek Hodowli Zarodowej „Garzyn” Sp. z o. o.,
9. Ośrodek Hodowli Zarodowej „Głogówek” Sp. z o. o.,
10. Stadnina Koni „Iwno” Sp. z o. o.,
11. Stadnina Koni Janów Podlaski Sp. z o. o.,
12. Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Żąbkowskim Sp. z o. o.,
13. Hodowla Zarodowa Zwierząt „Żołędnicza” Sp. z o. o.,
14. Stadnina Koni „Krasne” Sp. z o. o.,
15. Stadnina Koni Liski Sp. z o. o.,
16. Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana Sp. z o. o.,
17. Stado Ogierów w Łącku Sp. z o. o.,
18. Stadnina Koni Michałów Sp. z o. o.,
19. „Mście” Ośrodek Hodowli Zarodowej Sp. z o. o.,
20. Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo Sp. z o. o.,
21. Stadnina Koni „Nowe Jankowice” Sp. z o. o.,
22. Stadnina Koni Nowielice Sp. z o. o.,
23. Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osieku Sp. z o. o.,
24. Ośrodek Hodowli Zarodowej Osięciny Sp. z o. o.,
25. Hodowla Zwierząt Zarodowych Osowa Sień Sp. z o. o.,
26. Stadnina Koni „Pępowo” Sp. z o. o.,
27. Stadnina Koni Prudnik Sp. z o. o.,
28. Ośrodek Hodowli Zarodowej „Przerzeczyn Zdrój” Sp. z o. o.,
29. Stadnina Koni „Racot” Sp. z o. o.,
30. Stado Ogierów „Starogard Gdański” Sp. z o. o.,
31. PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki Sp. z o. o.,
32. Stacja Hodowli i Unasiennienia Zwierząt Sp. z o. o.,
33. Widawa Sp. z o. o.,
34. Gospodarstwo Agro-Turystyczne Kutry Sp. z o. o.,
35. Wielkopolskie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt w Poznaniu siedzibą w Tulcach Sp. z o. o.,
36. Vitra Trade Sp. z o. o. w likwidacji,
37. Krajowa Grupa Spożywcza S. A.,
38. Wesola Sp. z o. o.,
39. PZZ Trzemeszno Sp. z o. o.,
40. Terminal Intermodalny Bydgoszcz Emilianowo Sp. z o. o.,
41. Jurajski AGRO FRESH Park S. A.,
42. Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK Sp. z o. o.,
43. TDM "ARRTRANS" S. A. w likwidacji w upadłości,

44. EURO-PARK Ząbkowice Sp. z o. o.,
45. Rolno-Spożywcza Spółka Inwestycyjna Sp. z o. o.,
46. POLGRUNT Sp. z o. o.,
47. GPW Ventures Asset Management sp. z o. o. KOWR Ventures ASI S. K. A.

31 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa o szczególnym znaczeniu w pracach na rzecz postępu biologicznego w rolnictwie i dla gospodarki narodowej prowadzących działalność w zakresie hodowli roślin uprawnych, hodowli zwierząt gospodarskich, stadnin koni i stad ogierów miało status spółek strategicznych, nieprzewidzianych aktualnie do prywatyzacji.

6.3. MIENIE POWIERZONE AGENCJI MIENIA WOJSKOWEGO

Na podstawie ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o Agencji Mienia Wojskowego⁵³, Skarb Państwa powierzył Agencji wykonywanie w jego imieniu i na jego rzecz praw własności i innych praw rzeczowych m. in. w stosunku do nieruchomości stanowiących jego własność:

1. wykorzystywanych do zakwaterowania żołnierzy zawodowych,
2. zajętych pod budowlę i urządzenia związane z nieruchomościami wykorzystywanymi do zakwaterowania,
3. uznanych za zbędne na cele obronności i bezpieczeństwa państwa, jeżeli przedstawiona przez Agencję propozycja wykorzystania tych nieruchomości uzasadnia ich przekazanie w celu realizacji zadań Agencji.

Agencja wykonywała zadania własne oraz powierzone jej przez Ministra Obrony Narodowej zadania zlecone. Do najważniejszych **zadań własnych** należały:

1. gospodarowanie mieniem Skarbu Państwa powierzonym i użyczonym Agencji, w tym obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym,
2. obrót mieniem, w tym sprzedaż lokali mieszkalnych, innych nieruchomości oraz infrastruktury,
3. przejmowanie i nabywanie mienia,
4. prowadzenie działalności gospodarczej,
5. podejmowanie przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej oraz wsparcie działań na rzecz odnawialnych źródeł energii dla potrzeb Sił Zbrojnych,
6. budowanie domów mieszkalnych,
7. wytwarzanie, przechowywanie i obrót materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym,
8. współpraca z przedsiębiorcami wykonującymi zadania w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa państwa w zakresie realizacji obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,
9. organizacja przedsięwzięć związanych z promocją Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Zadania zlecone to przede wszystkim zadania powierzone przez Ministra Obrony Narodowej w zakresie gospodarki mieszkaniowej i internatowej oraz inwestycji i remontów zasobów mieszkaniowych i internatowych, w szczególności poprzez racjonalne wykorzystanie zasobów, planowanie i realizację inwestycji, wypłacanie osobom uprawnionym świadczeń pieniężnych, obsługa przekazanych kompleksów magazynowych oraz zbywanie podmiotom wskazanym przez Ministra Obrony Narodowej mienia ruchomego przekazanego Agencji przez tego Ministra.

⁵³ Dz. U. z 2024 r. poz. 98.

Tab. 6.7. Wybrane składniki mienia powierzonego Agencji Mienia Wojskowego

rodzaj składnika	wartość [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.
grunty	774.627	818.786
budynki, lokale i budowle	2.532.485	2.503.929
udziały w sp. z o. o. oraz spółdzielniach mieszkaniowych	1.054.881	1.022.111

Źródło: sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności AMW za 2023 r.

Wartość księgowa netto majątku trwałego Skarbu Państwa powierzonego AMW według stanu na 31 grudnia 2023 r. wynosiła **4.433.221 tys. PLN** (na koniec 2022 r. kwota ta wynosiła 4.438.185 tys. PLN).

Zgodnie z ustawą o Agencji Mienia Wojskowego, wynik finansowy brutto Agencji obciążają określone odpisy. Odpis w wysokości 100 % wartości nadwyżki przychodów nad kosztami uzyskanej przez Agencję z gospodarowania koncesjonowanymi i niekoncesjonowanymi ruchomymi składnikami majątku, przekazanymi przez jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowane, przeznacza się na Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych. Odpis w wysokości 93 % wartości nadwyżki przychodów nad kosztami uzyskanej przez Agencję z gospodarowania mieniem Skarbu Państwa przekazanym przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, pomniejszonej o podatek dochodowy od osób prawnych, przeznacza się na Fundusz Modernizacji Bezpieczeństwa Publicznego⁵⁴.

AMW może tworzyć, łączyć, przystępować i przejmować, na podstawie przepisów odrębnych, spółki prawa handlowego i towarzystwa budownictwa społecznego, wnosić mienie, w tym także jako wkład niepieniężny do tych spółek i towarzystw budownictwa społecznego, które realizują zadania na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa. Prawa i obowiązki wspólnika lub akcjonariusza w takich podmiotach wykonuje Agencja w imieniu Skarbu Państwa. 31 grudnia 2023 r. Agencja Mienia Wojskowego reprezentowała Skarb Państwa w następujących 5 spółkach:

1. AMW INVEST Sp. z o. o.,
2. AMW REWITA Sp. z o. o.,
3. AMW SINEVIA Sp. z o. o.,
4. AMW TBS „KWATERA” Sp. z o. o.,
5. MAZOWIECKI PORT LOTNICZY WARSZAWA-MODLIN Sp. z o. o.

31 grudnia 2023 r. w dyspozycji AMW pozostawało 1.855 nieruchomości gruntowych, stanowiących wyłączną własność Skarbu Państwa, o łącznej powierzchni 2.962,9586 ha (na koniec 2022 r. – 1.860 nieruchomości gruntowych o łącznej powierzchni 2.770,0298 ha). W zasobie AMW znajdowało się 351 budynków mieszkalnych, 68 budynków internatowych i 1.670 budynków o innym przeznaczeniu. Pozostały zasób AMW to udziały w nieruchomościach wspólnych, związane głównie z własnością niewyodrębnionych lokali mieszkalnych Skarbu Państwa w budynkach wspólnot mieszkaniowych, a także nieruchomości oddane w trwałe zarząd oraz nieruchomości, których Agencja była użytkownikiem wieczystym. W 2023 r. przejęto 2 nieruchomości o łącznej powierzchni 0,2379 ha, trwale zbędne dla potrzeb resortu spraw wewnętrznych i administracji.

⁵⁴ Zgodnie ze sprawozdaniem finansowym za rok 2023 ustalono tylko odpis dla MON w wysokości 45.272 tys. PLN, tj. 117 % planu rocznego (w 2022 r. odpis dla MON w wysokości 45.846 tys. PLN, tj. 117,1 % planu rocznego).

6.4. REZERWY STRATEGICZNE

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o rezerwach strategicznych⁵⁵, rezerwy strategiczne tworzy się na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa i obronności państwa, bezpieczeństwa, porządku i zdrowia publicznego oraz wystąpienia klęski żywiołowej lub sytuacji kryzysowej, w celu wsparcia wykonywania zadań w zakresie bezpieczeństwa i obrony państwa, odtworzenia infrastruktury krytycznej, złagodzenia zakłóceń w ciągłości dostaw służących funkcjonowaniu gospodarki i zaspokojeniu podstawowych potrzeb obywateli, ratowania ich życia i zdrowia, realizacji interesów narodowych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego, wypełnienia jej zobowiązań międzynarodowych, a także udzielania pomocy i wsparcia podmiotom prawa międzynarodowego publicznego.

Rezerwy strategiczne mogą stanowić: surowce, materiały, urządzenia, maszyny, konstrukcje, elementy infrastruktury krytycznej, moc produkcyjna, moc usługowa, zwierzęta gospodarskie, produkty naftowe, produkty rolne i rolno-spożywcze, środki spożywcze i ich składniki, wyroby medyczne, produkty lecznicze, produkty lecznicze weterynaryjne oraz substancje czynne w rozumieniu ustawy z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne⁵⁶, materiały wybuchowe, broń, amunicja oraz ich istotne części, ładunki miotające oraz wyroby i technologie o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym w rozumieniu ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym⁵⁷, produkty biobójcze, a także inne – niezbędne do realizacji celów, o których mowa w ustawie o rezerwach strategicznych.

Rezerwy strategiczne stanowią wyodrębniony majątek Skarbu Państwa⁵⁸, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie o rezerwach strategicznych. Tworzy je, w drodze decyzji, Prezes Rady Ministrów zgodnie z Rządowym Programem Rezerw Strategicznych lub poza tym Programem (art. 14 ustawy o rezerwach strategicznych). Program ten powinien zawierać co najmniej określenie asortymentu i jego ilość oraz przeznaczenie tworzonych rezerw strategicznych, a decyzję o utworzeniu rezerw strategicznych wykonuje Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych. Zakres działania Agencji określa art. 31 ustawy o rezerwach strategicznych. Obejmuje on m. in. prowadzenie inwestycji związanych z budową lub modernizacją infrastruktury technicznej, służącej do utrzymywania rezerw strategicznych oraz innych inwestycji związanych z wykonywaniem zadań.

W zakresie ropy naftowej i produktów naftowych tworzone są zapasy interwencyjne. Składają się na nie zapasy obowiązkowe, tworzone przez przedsiębiorców oraz zapasy agencyjne, tworzone przez Rządową Agencję Rezerw Strategicznych, zgodnie z ustawą z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym⁵⁹, nadzorowaną przez Prezesa Rady Ministrów. Zapasy interwencyjne tworzone są na wypadek wystąpienia zakłóceń w dostawach na rynek krajowy ropy naftowej lub paliw oraz konieczności wypełniania zobowiązań międzynarodowych. Zapasy agencyjne stanowią uzupełnienie zapasów obowiązkowych, a ich stan ma zapewnić pokrycie dziewięćdziesięciodniowego importu ropy i produktów naftowych netto, z uwzględnieniem zapasów obowiązkowych. Zatem minimalne zapasy agencyjne ropy naftowej i paliw powinny odpowiadać co najmniej różnicy pomiędzy dziewięćdziesięciodniowymi zapasami a poziomem zapasów obowiązkowych sektora.

⁵⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 1598.

⁵⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 686.

⁵⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1743.

⁵⁸ W przypadkach uzasadnionych rachunkiem ekonomicznym lub szczególnymi względami technologicznymi lub organizacyjnymi dopuszcza się utrzymywanie rezerw strategicznych w postaci asortymentu powierzonego organom administracji publicznej albo stanowiącego własność przedsiębiorców lub podmiotów niebędących przedsiębiorcami, w magazynach będących w ich dyspozycji.

⁵⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1281.

Zapasy interwencyjne minister właściwy do spraw energii uwalnia w przypadkach i w trybie, o którym mowa w ustawie o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym, natomiast rezerwy strategiczne są udostępniane na podstawie decyzji Prezesa Rady Ministrów zgodnie z ustawą o rezerwach strategicznych.

W 2023 r. obowiązywał, przyjęty 23 września 2022 r. przez Radę Ministrów w trybie obiegowym, Rządowy Program Rezerw Strategicznych na lata 2022-2026.

Wartość rezerw strategicznych oraz zapasów agencyjnych ropy naftowej i produktów naftowych 31 grudnia 2023 r. wynosiła **11.213.583 tys. PLN** (w cenach ewidencyjnych⁶⁰) wobec 11.900.289 tys. PLN na koniec roku 2022 (poz. B.I.4, bez uwzględniania towarów pozostałych).

⁶⁰ Wartość zapasów zgodnie z bilansem Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych.

7. SEKTOR FINANSÓW PUBLICZNYCH

Znaczne zasoby majątku Skarbu Państwa (oraz publiczne środki finansowe) wykorzystywane są do realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań władzy publicznej tj. organów administracji rządowej, kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądów i trybunałów. Zadania te wykonywane są przez państwowe jednostki budżetowe tworzone do obsługi organów, jak również przez podległe i podporządkowane im i nadzorowane instytucje i służby o różnej formie prawnej, świadczące usługi publiczne, których działalność zasilana jest ze środków publicznych.

Sektor finansów publicznych, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁶¹, tworzą:

1. organy władzy publicznej, w tym: organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądy i trybunały,
2. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki,
3. związki metropolitalne,
4. jednostki budżetowe,
5. samorządowe zakłady budżetowe,
6. agencje wykonawcze,
7. instytucje gospodarki budżetowej,
8. państwowe fundusze celowe,
9. Zakład Ubezpieczeń Społecznych i zarządzane przez niego fundusze oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i fundusze zarządzane przez Prezesa KRUS,
10. Narodowy Fundusz Zdrowia,
11. samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
12. uczelnie publiczne,
13. Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne,
14. państwowe i samorządowe instytucje kultury,
15. inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, instytutów działających w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz, banków i spółek prawa handlowego,
16. Bankowy Fundusz Gwarancyjny⁶².

7.1. PAŃSTWOWE JEDNOSTKI BUDŻETOWE

Państwowe jednostki budżetowe pełnią rolę jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa, jako że pokrywają swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadzają na rachunek dochodów budżetu państwa. Ich inwestycje są finansowane z budżetu państwa.

W odniesieniu do mienia urzędów i w zakresie ich zadań, określonych w odrębnych przepisach, Skarb Państwa reprezentują kierownicy urzędów. Gospodarują oni przydzielonym jednostkom mieniem Skarbu Państwa na zasadach racjonalnej i oszczędnej gospodarki oraz zapewniają ochronę tego mienia.

Jednostki budżetowe mogą zbywać składniki majątku ruchomego. Natomiast nieruchomości, które mają w trwałym zarządzie, mogą dysponować tylko w ograniczonym zakresie, za zgodą organu nadzorującego.

⁶¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1530.

⁶² Zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 487). Fundusz nie jest państwową osobą prawną i nie jest inną państwową jednostką organizacyjną.

Zasady gospodarki finansowej jednostek określone są w ustawie o finansach publicznych. Ewidencja majątkowa w jednostkach budżetowych prowadzona jest również według przepisów tejże ustawy oraz ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁶³ i aktów wykonawczych. Wartości wynikające z tej ewidencji ujmowane są w łącznych bilansach dysponentów części budżetowych, a dokumenty te wykorzystano przygotowując niniejsze Sprawozdanie.

Tab. 7.1. Państwowe jednostki budżetowe w kraju

nazwa lub dysponent części budżetowej ⁶⁴	liczba jednostek budżetowych	
	2023 r.	2022 r.
Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	1	1
Kancelaria Sejmu	1	1
Kancelaria Senatu	1	1
Sąd Najwyższy	1	1
Naczelny Sąd Administracyjny	17	17
Trybunał Konstytucyjny	1	1
Najwyższa Izba Kontroli	1	1
Rzecznik Praw Obywatelskich	1	1
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	1	1
Urząd Ochrony Danych Osobowych	1	1
Krajowe Biuro Wyborcze	50	50
Państwowa Inspekcja Pracy	18	18
Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	12	12
Rzecznik Praw Dziecka	1	1
Krajowa Rada Sądownictwa	1	1
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	4	4
Minister Cyfryzacji	2	2
Minister Finansów	21	21
Minister Aktywów Państwowych	1	1
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	297	296
Minister Sportu i Turystyki	1	1
Minister Obrony Narodowej	92	92
Minister Edukacji	13	* 13
Minister Nauki	1	—
Minister Rodziny i Polityki Społecznej	31	31
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	94	92
Minister Sprawiedliwości	428	427
Minister Klimatu i Środowiska	31	31
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	48	49
Minister Spraw Zagranicznych	2	2
Minister Zdrowia	37	38
Minister Rozwoju i Technologii	4	4
Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	2	2
Minister Infrastruktury	17	16

⁶³ Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.

⁶⁴ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 sierpnia 2024 r. w sprawie klasyfikacji części budżetowych oraz określenia ich dysponentów (Dz. U. z 2024 r. poz. 1195).

Urząd Zamówień Publicznych	1	1
Urząd Regulacji Energetyki	1	1
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	1	1
Urząd d/s Kombatantów i Osób Represjonowanych	1	1
Centralne Biuro Antykorupcyjne	1	1
Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	7	7
Główny Urząd Statystyczny	20	20
Agencja Wywiadu	1	1
Wyższy Urząd Górniczy	1	1
Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej	1	1
Główny Urząd Miar	13	13
Polski Komitet Normalizacyjny	1	1
Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	1	1
Państwowa Agencja Atomistyki	1	1
Urząd Transportu Kolejowego	1	1
Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej	1	1
Rządowe Centrum Legislacji	1	1
Urząd Komunikacji Elektronicznej	1	1
regionalne izby obrachunkowe	16	16
powszechne jednostki organizacyjne prokuratury	58	58
samorządowe kolegia odwoławcze	49	49
Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15	1	1
urzędy centralne ogółem	1.413	1.409
Wojewoda Dolnośląski	66	66
Wojewoda Kujawsko-Pomorski	52	52
Wojewoda Lubelski	55	55
Wojewoda Lubuski	37	37
Wojewoda Łódzki	51	51
Wojewoda Małopolski	50	50
Wojewoda Mazowiecki	86	86
Wojewoda Opolski	36	36
Wojewoda Podkarpacki	56	56
Wojewoda Podlaski	42	42
Wojewoda Pomorski	49	49
Wojewoda Śląski	50	50
Wojewoda Świętokrzyski	37	37
Wojewoda Warmińsko-Mazurski	52	52
Wojewoda Wielkopolski	76	76
Wojewoda Zachodniopomorski	53	53
urzędy wojewódzkie ogółem	848	848

* Wcześniej w nadzorze Ministra Edukacji i Nauki.

Źródło: Ministerstwo Finansów – Informacja o liczbie jednostek organizacyjnych działających w ramach części budżetowej według stanu na 31 grudnia 2023 r., obliczenia PGRP.

Tab. 7.2. Jednostki organizacyjne za granicą

dysponent części budżetowej	typy jednostek	liczba	
		2023 r.	2022 r.
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	ambasady	96	96
	instytuty polskie	26	25
	konsulaty generalne	37	37
	stałe przedstawicielstwa	9	9
	agencje konsularne i konsulaty	—	1
	inne	2	2
	ogółem	170	170
Ministerstwo Rozwoju i Technologii	wydziały w przedstawicielstwach Rzeczypospolitej Polskiej	4	4
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	Wydział Polityki Regionalnej i Spójności przy Stałym Przedstawicielstwie Rzeczypospolitej Polskiej Unii Europejskiej w Brukseli	1	1

Źródło: dane urzędów.

Tab. 7.3. Majątek jednostek budżetowych organów centralnych w układzie rodzajowym

dysponent części budżetowej	grunty	budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej i wodnej	maszyny, urządzenia, pojazdy, inne rzeczowe środki trwałe	środki trwałe w budowie	długo-terminowe należności i inne aktywa finansowe	zapasy	należności krótko-terminowe	środki pieniężne	aktywa ogółem *	
									2023 r.	2022 r.
									[tys. PLN]	
Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	305.654	104.371	23.413	12.402	0	11.229	1.553	630	459.804	458.572
Kancelaria Sejmu	257.593	229.222	52.043	10.255	—	8.278	26.600	8.998	594.775	608.583
Kancelaria Senatu	10.301	2.830	7.663	289	0	885	4.260	2.350	29.290	31.001
Sąd Najwyższy	26.938	149.168	5.464	0	265	58	1.280	519	186.491	191.729
Naczelny Sąd Administracyjny	77.880	354.199	11.237	1.181	20.149	797	14.175	3.322	483.663	470.727
Trybunał Konstytucyjny	3.810	13.559	1.588	0	0	0	247	188	19.478	19.963
Najwyższa Izba Kontroli	13.702	99.522	24.950	493	0	2.804	5.721	4.810	156.404	163.878
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	12.592	27.283	4.375	15.381	0	108	423	463	61.301	54.805
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	0	155	1.002	0	214.121	269	38.902	61.400	316.045	229.552
Urząd Ochrony Danych Osobowych	0	460	2.620	0	0	0	336	248	4.290	4.127
Krajowe Biuro Wyborcze	2.731	3.980	6.156	0	0	122	890	37	15.794	16.182
Państwowa Inspekcja Pracy	15.501	81.744	11.797	3.797	0	98	19.974	6.663	142.847	132.611
IPN – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	92.661	218.291	22.585	52.160	1.473	5.696	5.260	4.513	422.265	380.976
Rzecznik Praw Dziecka	0	0	797	0	0	0	0	5	864	875
Krajowa Rada Sądownictwa	0	0	687	0	0	0	91	105	1.215	1.455

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	331.822	40.846	16.583	23.890	25.851.934	375	362.957	2.462.518	29.092.730	27.080.423
Ministerstwo Finansów	489.546	2.291.993	1.087.279	121.994	665.419	28.287	5.961.003	2.051.851	53.346.014	38.380.869
Ministerstwo Aktywów Państwowych	611	26.456	3.614	51.303	125.008.597	87	243	266	125.092.174	112.533.904
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	357.116	1.905.977	103.333	303.577	380.493	3.053	1.538.762	82.194	4.675.190	5.124.432
Ministerstwo Cyfryzacji	16.166	47.710	67.504	384.384	0	71	356.745	379.733	1.404.211	—
Ministerstwo Edukacji i Nauki	98.114	24.255	48.731	49.281	806	437	409.382	25.274	702.569	592.830
Ministerstwo Obrony Narodowej	13.023.678	14.943.520	36.920.517	9.521.148	1.876	38.725.139	81.873.626	451.046	199.597.682	146.468.586
Ministerstwo Sportu i Turystyki	934.757	1.598.326	1.774	0	3.232	251	316.490	969.679	3.825.635	3.148.819
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	75.717	140.016	16.508	17.677	1.375	986	330.932	14.472.998	15.075.800	28.330.781
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	197.978	457.227	119.291	143.817	1.354	10.171	17.487	60.093	1.028.686	800.353
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	61.396	74.442	5.922	221	11.469.301	575	2.460.808	924.779	15.005.189	4.746.200
Ministerstwo Sprawiedliwości	1.191.346	6.055.805	1.073.858	1.251.848	189.467	158.616	1.901.150	998.069	13.135.296	11.707.087
Ministerstwo Rozwoju i Technologii	196.000	70.373	19.157	5.536	1.160.122	469	327.714	5.407.359	7.220.695	7.412.302
Ministerstwo Infrastruktury	69.910.942	165.592.549	660.283	55.764.197	29.758.736	60.867	2.411.113	643.986	325.758.841	288.361.086
Ministerstwo Klimatu i Środowiska	46.311	204.057	69.725	7.255	600.852	1.044	31.541.435	783.908	33.292.817	19.800.147
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2.544.283	6.866.612	2.713.106	1.523.113	132.555	472.879	395.900	2.335.775	17.176.851	16.089.922

Ministerstwo Spraw Zagranicznych	745.899	2.108.766	433.110	361.321	1.086	836	56.450	333.062	4.383.675	4.518.038
Ministerstwo Zdrowia	33.821	113.674	170.971	462.266	37.238	356.422	2.931.486	7.351.207	11.484.426	9.752.907
Urząd Zamówień Publicznych	0	0	1.686	0	0	0	509	59	14.409	26.869
Urząd Regulacji Energetyki	0	0	621	725	1.820	0	158.219	420.841	582.304	644.161
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	689	18.395	12.842	1.962	1.477	0	21.524	709	60.500	61.646
Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych	0	0	700	0	120	92	782	59	1.788	1.833
Centralne Biuro Antykorupcyjne	50.275	115.124	27.313	12.745	0	591	9.999	2.349	223.620	222.862
Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	275.425	361.960	28.841	41.620	17	9.594	14.865	13.173	750.256	711.239
Główny Urząd Statystyczny	15.861	115.806	13.046	707	0	4.760	4.375	3.098	165.148	198.279
Agencja Wywiadu	132.772	146.438	72.570	1.547	—	1.395	1.396	3.758	363.426	379.127
Wyższy Urząd Górniczy	4.937	10.778	1.029	504	0	78	292	8	17.649	17.242
Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej	16.518	15.080	7.084	0	0	760	831	1.190	43.509	47.116
Główny Urząd Miar	79.937	26.000	36.391	140.470	0	1.718	2.462	3.459	309.374	205.538
Polski Komitet Normalizacyjny	7.094	36.737	928	0	0	26	326	171	45.412	49.541
Rzecznik Praw Pacjenta	0	0	361	0	0	91	1.172	27.226	29.400	8.344
Państwowa Agencja Atomistyki	0	0	8.743	0	0	420	225	122	15.098	5.797
Urząd Transportu Kolejowego	0	3.329	18.743	0	0	11	1.000	65	29.531	32.048
Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej	0	0	1.771	0	52	96	25.034	4.139	31.176	31.754
Rządowe Centrum Legislacji	0	149	1.499	45	0	101	388	120	2.584	3.131

Urząd Komunikacji Elektronicznej	7.084	19.258	54.453	662	5	0	1.456.685	554.027	2.114.711	937.181
samorządowe kolegia odwoławcze	1.730	8.092	2.654	0	0	60	1.321	312	15.230	15.679
Prokuratura Krajowa	178.677	878.224	81.607	177.599	35.097	2.243	49.731	9.687	1.444.393	1.402.825
Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15	0	0	1.607	161	0	0	406	30	2.417	2.253
urzędy i instytucje centralne ogółem	91.845.863	205.602.757	44.082.131	70.467.530	195.539.044	39.872.949	135.064.937	43.789.551	870.454.937	732.618.190

* Wartości aktywów trwałych i obrotowych razem pobrane z bilansów nie są sumą wartości wyszczególnionych w tabeli grup rodzajowych. Zagregowane dane o wartości pozostałych grup rodzajowych zamieszczono w „Załączniku do Rozdziału 6. i 7.”.

Źródło: bilanse łączne urzędów i instytucji.

Tab. 7.4. Mienie użytkowane przez jednostki podporządkowane wojewodom

dysponent części budżetowej – urząd wojewódzki	aktywa trwałe razem *	grunty	budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej i wodnej	maszyny, urządzenia, pojazdy, inne rzeczowe środki trwałe	środki trwałe w budowie	długo- terminowe należności i inne aktywa finansowe	zapasy	należności krótko- terminowe	środki pieniężne	aktywa ogółem *	
										2023 r.	2022 r.
										[tys. PLN]	
Dolnośląski	370.715	65.070	122.762	150.800	11.871	19.916	3.176	87.340	8.738	470.892	483.623
Kujawsko-Pomorski	181.852	23.596	74.699	70.948	10.864	680	15.776	22.022	16.552	236.655	347.095
Lubelski	663.821	35.906	485.761	128.381	8.784	4.570	5.497	32.164	12.139	714.053	708.248
Lubuski	212.404	14.351	119.800	68.870	4.148	4.364	1.167	12.820	6.554	233.000	276.652
Łódzki	295.617	21.735	95.465	156.929	1.775	18.232	12.543	113.873	9.907	432.309	509.207
Małopolski	444.745	103.459	165.352	143.672	26.911	4.594	4.887	36.821	24.025	510.625	498.398
Mazowiecki	729.127	211.767	239.229	257.698	5.514	8.183	51.104	446.432	19.163	1.245.868	1.388.585
Opolski	108.584	15.490	39.994	52.310	127	221	1.513	12.297	3.478	127.146	149.178
Podkarpacki	561.103	25.697	283.193	131.921	119.179	106	13.291	123.933	7.095	705.609	640.096
Podlaski	461.989	57.876	262.628	124.074	13.788	2.781	10.589	14.697	7.051	494.427	508.504
Pomorski	301.727	46.147	91.012	116.613	46.808	531	4.515	23.415	26.442	356.426	397.370
Śląski	320.023	29.499	103.869	159.073	24.020	1.601	15.811	488.450	19.051	844.482	1.946.206
Świętokrzyski	167.815	15.135	81.688	63.822	610	6.278	9.657	27.311	13.081	217.898	255.927
Warmińsko-Mazurski	355.597	30.756	234.229	76.998	10.382	3.071	11.706	48.913	10.345	426.803	396.910
Wielkopolski	475.369	79.133	173.025	195.985	24.415	736	22.008	47.601	20.572	565.613	575.027
Zachodniopomorski	262.461	47.441	64.198	138.546	11.674	544	7.143	18.973	12.985	301.938	286.167
urzędy wojewódzkie ogółem	5.912.951	823.057	2.636.905	2.036.641	320.869	76.407	190.387	1.557.062	217.177	7.883.742	9.367.194

* Wartości aktywów trwałych i obrotowych razem pobrane z bilansów nie są sumą wartości wyszczególnionych w tabeli grup rodzajowych. Zagregowane dane o wartości pozostałych grup rodzajowych zamieszczono w „Załączniku do Rozdziału 6. i 7.”.

Źródło: bilanse łączne urzędów wojewódzkich.

Tab. 7.5. Fundusze własne państwowych jednostek budżetowych i ich funduszy celowych

dysponenci zasobów zasób	wartość [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.
jednostki i fundusze podporządkowane organom centralnym	712.926.497	609.684.601
jednostki i fundusze podporządkowane wojewodom	6.395.428	7.071.092
ogółem	719.321.925	616.755.693

Źródło: bilanse dysponentów części budżetowych, obliczenia PGRP.

7.2. AGENCJE WYKONAWCZE

Agencje wykonawcze są państwowymi osobami prawnymi, tworzonymi na podstawie odrębnej ustawy w celu realizacji zadań państwa. Zasady ich działania określają właściwe ustawy oraz statuty. Agencja wykonawcza jest obowiązana corocznie wpłacać do budżetu państwa ustaloną na koniec roku nadwyżkę środków finansowych. Agencja może otrzymywać dotacje z budżetu państwa, w zakresie określonym w odrębnych ustawach. Plany finansowe agencji wykonawczych stanowią załączniki do budżetu państwa.

Agencjami wykonawczymi w rozumieniu ustawy o finansach publicznych są:

1. **Narodowe Centrum Badań i Rozwoju**⁶⁵, powołane do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa, które zarządza strategicznymi programami badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansuje lub współfinansuje te programy z dotacji celowych, a także może realizować programy badań naukowych lub prac rozwojowych oraz inne zadania finansowane ze środków pochodzących z innych źródeł niż budżet państwa,
2. **Narodowe Centrum Nauki**⁶⁶, powołane do wspierania działalności naukowej w zakresie badań podstawowych z dotacji celowych na finansowanie zadań, a także m. in. ze środków przekazanych przez krajowe i zagraniczne podmioty finansujące programy badawcze,
3. **Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych**⁶⁷, który realizuje zadania państwa w zakresie badania i rejestracji odmian roślin, porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego oraz ochrony prawnej odmian roślin,
4. **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa**⁶⁸, do której należy wspieranie inwestycji w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach na rzecz rolnictwa, przedsięwzięć warunkujących wykorzystanie posiadanej bazy produkcyjnej gospodarstw rolnych i działów specjalnych produkcji rolnej w celu rozpoczęcia, zwiększenia lub wznowienia produkcji, poprawy struktury agrarnej m. in. ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej oraz z innych źródeł zagranicznych, jeśli umowy międzynarodowe tak stanowią,
5. **Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości**⁶⁹, realizująca zadania z zakresu administracji rządowej, określone dla niej w programach rozwoju gospodarki w zakresie wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, eksportu, rozwoju regionalnego, wykorzystania nowych technik i technologii, tworzenia nowych miejsc pracy, przeciwdziałania bezrobociu,

⁶⁵ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 1170).

⁶⁶ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Nauki (Dz. U. z 2023 r. poz. 153).

⁶⁷ Ustawa z dnia 25 listopada 2010 r. o Centralnym Ośrodku Badania Odmian Roślin Uprawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2109).

⁶⁸ Ustawa z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 1199).

⁶⁹ Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz. U. z 2024 r. poz. 419).

6. **Polska Agencja Kosmiczna**⁷⁰, powołana celem wspierania polskiego przemysłu kosmicznego poprzez łączenie świata biznesu i nauki oraz świadczenie pomocy rodzimym przedsiębiorcom w pozyskiwaniu funduszy z Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA) oraz działań na rzecz rozwoju technik satelitarnych, znajdujących zastosowanie na co dzień w komunikacji, nawigacji, monitoringu środowiska lub prognozowaniu pogody,
7. **Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego**⁷¹, powołany celem wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, a także działalności pożytku publicznego i wolontariatu, w zakresie określonym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁷²,
8. **Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych** (następca prawny Agencji Rezerw Materiałowych), **Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa** oraz **Agencja Mienia Wojskowego**, omówione w poprzednim rozdziale, powołane do gospodarowania szczególnymi składnikami majątku Skarbu Państwa.

Tab. 7.6. Zasób majątkowy państwowych agencji wykonawczych

nazwa agencji	organ nadzorujący	fundusz własny [tys. PLN]	
		2023 r.	2022 r.
Narodowe Centrum Badań i Rozwoju	Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	–21	710
Narodowe Centrum Nauki *	Minister Nauki	14.403	12.587
Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych **	Prezes Rady Ministrów	13.381.959	12.479.412
Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	153.604	153.109
Agencja Mienia Wojskowego ***	Minister Obrony Narodowej	4.701.499	4.471.500
Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	31.652	30.660
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	–376.098	–259.115
Polska Agencja Kosmiczna	Minister Rozwoju i Technologii	32.920	23.429
Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego	Przewodniczący Komitetu do spraw Pożytku Publicznego	–1.398	–2.128
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	66.625	253.785

* Wcześniej w nadzorze Ministra Edukacji i Nauki.

** Bez majątku rzeczowego stanowiącego własność Skarbu Państwa, oddanego agencji w gospodarowanie.

*** Agencja Mienia Wojskowego dysponuje wyłącznie mieniem powierzonym przez Skarb Państwa.

Źródło: podmioty – bilanse, obliczenia PGRP.

⁷⁰ Ustawa z dnia 26 września 2014 r. o Polskiej Agencji Kosmicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1957).

⁷¹ Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1618).

⁷² Dz. U. z 2024 r. poz. 1491.

7.3. INSTYTUCJE GOSPODARKI BUDŻETOWEJ

Instytucje gospodarki budżetowej są jednostkami sektora finansów publicznych tworzonymi w celu realizacji zadań publicznych. Wykonują one wyodrębnione zadania odpłatnie, a koszty swojej działalności oraz zobowiązania pokrywają z uzyskiwanych przychodów. Jeżeli odrębne ustawy tak stanowią, instytucje te mogą otrzymywać dotacje z budżetu państwa na realizację zadań publicznych.

Z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego instytucja gospodarki budżetowej uzyskuje osobowość prawną.

Instytucja gospodarki budżetowej samodzielnie gospodaruje mieniem, kierując się zasadą efektywności jego wykorzystania. Na jej mienie mogą składać się m. in.: przeniesione na własność nieruchomości, mienie stanowiące wyposażenie, przekazane w formie użyczenia przez organ założycielski oraz mienie nabyte z własnych środków. Tylko za zgodą organu założycielskiego wolno instytucji gospodarki budżetowej zaciągać zobowiązania przewyższające 30 % rocznych przychodów. Również wyłącznie na zasadach określonych przez organ założycielski instytucja ta może zbywać środki trwałe.

Wartość majątku instytucji gospodarki budżetowej odzwierciedla fundusz instytucji gospodarki budżetowej.

Tab. 7.7. Zasób majątkowy państwowych instytucji gospodarki budżetowej

nazwa instytucji	organ nadzorujący	fundusz instytucji [tys. PLN]	
		2023 r.	2022 r.
Centrum Obsługi Kancelarii Prezydenta RP	Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	9.999	9.600
Centrum Obsługi Administracji Rządowej	Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów	259.673	261.381
Centralny Ośrodek Sportu	Minister Sportu i Turystyki	439.459	427.869
Zakład Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego	Minister Obrony Narodowej	21.629	15.638
Centrum Zakupów dla Sądownictwa Instytucja Gospodarki Budżetowej	Dyrektor Sądu Apelacyjnego w Krakowie	6.240	6.133
Centralny Ośrodek Informatyki	Minister Cyfryzacji	91.049	88.865
Centrum Usług Logistycznych	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	24.882	24.748
Profilaktyczny Dom Zdrowia w Juracie	Minister Zdrowia	1.416	1.388
Centrum Cyberbezpieczeństwa	Minister Sprawiedliwości	5.447	5.643
Krajowy Instytut Mediów	Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	17.075	11.082

Źródło: jak w tab. 7.6.

7.4. PAŃSTWOWE FUNDUSZE CELOWE

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych⁷³ (PFRON) jest państwowym funduszem celowym i posiada osobowość prawną. Środkami Funduszu dysponuje Zarząd Funduszu. Przychodami Funduszu są wpłaty pracodawców zatrudniających co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i nie osiągających 6 % wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych, wpłaty pracodawców, którzy nie wydzielili lub nie zorganizowali odpowiedniego stanowiska pracy dla zatrudnionej osoby, która utraciła zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, wpłaty pracodawców prowadzących zakłady pracy chronionej z tytułu zwolnień określonych ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z podatków i opłat, dotacje z budżetu państwa oraz inne dotacje i subwencje, spadki, zapisy i darowizny, dobrowolne wpłaty pracodawców, dochody z oprocentowania pożyczek oraz wolnych środków przekazanych w zarządzanie zgodnie z przepisami o finansach publicznych.

Przychodami są również wpłaty od publicznych i niepublicznych uczelni, publicznych i niepublicznych szkół, publicznych i niepublicznych przedszkoli, publicznych i niepublicznych innych form wychowania przedszkolnego oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, placówek resocjalizacyjnych, publicznych i niepublicznych żłobków, a także klubów dziecięcych, w których wskaźnik osób niepełnosprawnych jest mniejszy niż 2 % (zgodnie z art. 21 ust. 2b ustawy).

Wartość netto zasobów (funduszy własnych) PFRON na koniec roku 2023 wynosiła **3.804.860 tys. PLN** (na koniec 2022 r. – 2.892.368 tys. PLN).

7.5. POLSKA AKADEMIA NAUK I TWORZONE PRZEZ NIĄ JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE

Polska Akademia Nauk jest państwową instytucją naukową⁷⁴. Akademia działa poprzez organy oraz korporacje uczonych, utworzone przez Akademię instytuty naukowe posiadające osobowość prawną, a także pomocnicze jednostki naukowe i inne jednostki organizacyjne. Akademia służy rozwojowi, promocji, integracji i upowszechnianiu nauki oraz przyczynia się do rozwoju edukacji i wzbogacania kultury narodowej. Równowartość netto środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz innych składników majątku stanowiących wyposażenie Akademii odzwierciedla fundusz statutowy Akademii. Fundusz statutowy ulega zwiększeniu o wartość zysku netto Akademii i ulega zmniejszeniu o wartość pokrycia straty netto Akademii. Mienie Akademii jest użytkowane przez działające w jej strukturze instytuty i centra naukowe prowadzące badania naukowe lub prace badawczo-rozwojowe oraz pomocnicze placówki naukowe takie, jak: archiwa, biblioteki, muzea, zagraniczne stacje naukowe, a także domy pracy twórczej, domy zjazdów i konferencji oraz inne jednostki.

31 grudnia 2023 r. wartość funduszu własnego, zgodnie z bilansem łącznym PAN, wynosiła **1.196 mln PLN** (na koniec 2022 r. – 1.141 mln PLN).

7.6. PAŃSTWOWE INSTYTUCJE KULTURY

Ministrowie oraz kierownicy urzędów centralnych organizują działalność kulturalną, tworząc państwowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym⁷⁵.

⁷³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

⁷⁴ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2020 r. poz. 1796 z późn. zm.).

⁷⁵ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 87).

Formami organizacyjnymi działalności kulturalnej mogą być w szczególności teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury.

Tab. 7.8. Majątek państwowych instytucji kultury

organizator instytucji kultury	liczba instytucji	wartość praw majątkowych Skarbu Państwa	fundusze własne	fundusze instytucji
		[tys. PLN]		
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	73	3.026.841	3.357.631	3.099.050
Minister Nauki	2	–19	487	0
Minister Obrony Narodowej	5	677.487	686.226	677.487
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	1	1.055	2.299	1.055
IPN – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	1	55.856	55.872	55.856
Minister Zdrowia	1	8.355	10.860	8.355
2023 r. ogółem	83	3.769.573	4.113.376	3.841.804
2022 r. ogółem	76	3.383.998	3.702.260	3.403.242

Źródło: jak w tab. 7.6.

Wartość majątku instytucji kultury odzwierciedla fundusz instytucji kultury, który odpowiada wartości mienia wydzielonego instytucji i nabytego.

Organizatorami państwowych instytucji kultury są ministrowie właściwi do spraw kultury, rolnictwa, obrony narodowej i zdrowia⁷⁶. Organizator zapewnia instytucji środki niezbędne do rozpoczęcia i prowadzenia działalności. Instytucja kultury gospodaruje samodzielnie przydzieloną i nabytą częścią mienia oraz prowadzi samodzielną gospodarkę w ramach posiadanych środków. Koszty bieżącej działalności i zobowiązania pokrywa z uzyskiwanych przychodów. Jej przychodami są wpływy z działalności, dotacje z budżetu państwa oraz środki z innych źródeł.

7.7. SAMODZIELNE PUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ

Samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej były tworzone przez ministra lub centralny organ administracji rządowej albo wojewodę w celu udzielania świadczeń zdrowotnych i promocji zdrowia⁷⁷. Skarb Państwa reprezentowany przez ministra, centralny organ administracji rządowej albo wojewodę może utworzyć podmiot leczniczy w celu prowadzenia działalności leczniczej w formie spółki kapitałowej, jednostki budżetowej, jednostki wojskowej i samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej. Rodzajami działalności leczniczej są stacjonarne i całodobowe szpitalne i inne niż szpitalne świadczenia zdrowotne oraz ambulatoryjne świadczenia zdrowotne.

Samodzielnymi publicznymi zakładami opieki zdrowotnej są też jednostki organizacyjne publicznej służby krwi⁷⁸. Ponadto, SP ZOZ nie mogą zostać przekształcone w jednostki budżetowe.

⁷⁶ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1998 r. w sprawie wykazu instytucji kultury wpisanych do rejestrów prowadzonych przez ministrów i kierowników urzędów centralnych, nie podlegających przekazaniu jednostkom samorządu terytorialnego ze względu na ogólnonarodowy charakter zadań przez nie wykonywanych (Dz. U. z 1998 r. nr 148 poz. 970).

⁷⁷ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 799).

⁷⁸ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o publicznej służbie krwi (Dz. U. z 2024 r. poz. 281).

Skarb Państwa przekazał samodzielnym publicznym zakładom opieki zdrowotnej nieruchomości i inny majątek w nieodpłatne użytkowanie. Zgodnie z ustawą, wartość wydzielonej zakładowi części mienia Skarbu Państwa stanowi fundusz założycielski zakładu.

Tab. 7.9. Majątek samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej

organ założycielski	liczba zakładów	wartość wkładu Skarbu Państwa *	fundusz własny	fundusz założycielski
		[tys. PLN]		
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	29 (SP ZOZ i Centrum Krwiodawstwa)	233.110	478.838	491.728
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	6 (zakłady rehabilitacji rolników)	36.760	47.706	37.680
Minister Obrony Narodowej	45 (szpitale ogólne, uzdrowiskowe, przychodnie, centrum krwiodawstwa)	374.964	568.979	589.030
Minister Zdrowia	23 łącznie	243.291	964.557	297.177
	21 (centra krwiodawstwa)	168.802	890.068	171.962
	2 (inne SP ZOZ)	74.489	74.489	125.216
2023 r. ogółem	103	888.125	2.061.080	1.415.614
2022 r. ogółem	103	918.323	1.996.858	1.415.850

* Wartość wkładu majątkowego oznacza fundusz założycielski, a w jednostkach wykazujących w bilansach wartość majątku netto niższą od funduszu założycielskiego – sumę funduszy własnych jednostki.

Źródło: jak w tab. 7.6.

Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej gospodaruje posiadanym mieniem. Zgodnie z brzmieniem art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, zbycie aktywów trwałych samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, oddanie ich w dzierżawę, najem, użytkowanie oraz użyczenie może nastąpić wyłącznie na zasadach określonych przez podmiot tworzący.

7.8. UCZELNIE PUBLICZNE

Uczelnie, pełniąc misję prowadzenia najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej, kształtowania postaw obywatelskich, a także poprzez uczestnictwo w rozwoju społecznym oraz tworzeniu gospodarki opartej na innowacjach, stanowią integralną część narodowego systemu edukacji i nauki. Uczelnie jest autonomiczna we wszystkich obszarach swojego działania na zasadach określonych w ustawie. W swoich działaniach uczelnie kierują się zasadami wolności nauczania,

wolności badań naukowych oraz wolności twórczości artystycznej z poszanowaniem standardów międzynarodowych, zasad etycznych i dobrych praktyk w zakresie kształcenia i działalności naukowej oraz z uwzględnieniem szczególnego znaczenia społecznej odpowiedzialności nauki⁷⁹.

Publiczne uczelnie akademickie powoływane są ustawą, a publiczne uczelnie zawodowe w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, natomiast wojskowe uczelnie zawodowe albo uczelnie zawodowe służb państwowych powoływane są rozporządzeniami odpowiednio Ministra Obrony Narodowej lub Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, wydawanymi w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego.

Nadzór nad zgodnością działań uczelni z przepisami prawa i statutem, a także nad prawidłowością wydatkowania środków publicznych sprawuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego oraz odpowiednio: Minister Obrony Narodowej – w odniesieniu do uczelni wojskowych, minister właściwy do spraw wewnętrznych – w odniesieniu do uczelni służb państwowych, minister właściwy do spraw kultury – w odniesieniu do uczelni artystycznych, minister właściwy do spraw zdrowia – w odniesieniu do uczelni medycznych, a minister właściwy do spraw gospodarki morskiej – w odniesieniu do uczelni morskich⁸⁰.

Publiczne uczelnie teologiczne i wydziały teologiczne uczelni publicznych znajdują się pod nadzorem władz kościołów i związków wyznaniowych, także w zakresie określonym przez umowę międzynarodową zawartą ze Stolicą Apostolską, ustawy regulujące stosunki między Rzeczpospolitą Polską a innymi kościołami i związkami wyznaniowymi oraz przez statuty tych uczelni.

Wartość mienia uczelni publicznej odzwierciedla fundusz zasadniczy.

Tab. 7.10. Majątek uczelni publicznych

organ nadzorujący	liczba jednostek	wartość praw majątkowych Skarbu Państwa	fundusze własne	fundusze zasadnicze
		[tys. PLN]		
Prezes Rady Ministrów	1	35.887	36.235	35.887
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	19	1.495.145	1.511.094	1.502.578
Minister Obrony Narodowej	5	2.731.054	2.763.794	2.731.054
Minister Nauki	94 *	35.899.919	36.494.423	36.060.015
Minister Infrastruktury	2	310.467	311.992	311.106
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	3	230.563	230.741	233.485
Minister Sprawiedliwości	2	298.460	301.688	299.169
Minister Zdrowia	10	7.731.535	7.893.268	7.775.379
2023 r. ogółem	136	48.733.030	49.543.234	48.948.672
2022 r. ogółem	133	45.263.083	46.425.392	45.351.500

* Wcześniej w nadzorze Ministra Edukacji i Nauki.

Źródło: jak w tab. 7.6.

⁷⁹ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571).

⁸⁰ Przepisy dotyczące państwowych szkół wyższych stosuje się odpowiednio do mienia i finansów Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Akademii Wymiaru Sprawiedliwości oraz Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego.

7.9. PARKI NARODOWE

Państwowymi osobami prawnymi są parki narodowe enumeratywnie wykazane w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁸¹. Park narodowy prowadzi samodzielną gospodarkę finansową, pokrywając z posiadanych środków i uzyskiwanych przychodów wydatki na finansowanie zadań określonych w ustawie, w tym zadań Służby Parku Narodowego oraz kosztów działalności. Parki narodowe mogą wykonywać działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy Prawo przedsiębiorców wraz z ograniczeniami wynikającymi z ustawy o ochronie przyrody.

Tab. 7.11. Majątek parków narodowych

l. p.	nazwa parku narodowego	fundusz własny [tys. PLN]	
		2023 r.	2022 r.
1.	Babiogórski Park Narodowy z siedzibą w Zawoi	30.401	32.403
2.	Białowiecki Park Narodowy z siedzibą w Białowieży	16.003	16.683
3.	Biebrzański Park Narodowy z siedzibą w Osowcu Twierdzy	27.827	24.043
4.	Bieszczadzki Park Narodowy z siedzibą w Ustrzykach Górnych	1.107.587	1.106.257
5.	Drawieński Park Narodowy z siedzibą w Drawnie	8.564	8.917
6.	Gorczański Park Narodowy z siedzibą w Porębie Wielkiej	12.596	13.054
7.	Kampinoski Park Narodowy z siedzibą w Izabelinie	4.637.948	4.633.069
8.	Karkonoski Park Narodowy z siedzibą w Jeleniej Górze	18.591	21.477
9.	Magurski Park Narodowy z siedzibą w Krempnej	11.013	10.960
10.	Narwiański Park Narodowy z siedzibą w Kurowie	6.847	9.704
11.	Ojcowski Park Narodowy z siedzibą w Ojcowie	18.501	16.503
12.	Park Narodowy „Bory Tucholskie” z siedzibą w Charzykowach	3.264	3.393
13.	Park Narodowy Gór Stołowych z siedzibą w Kudowie-Zdroju	48.763	44.033
14.	Park Narodowy „Ujście Warty” z siedzibą w Chyrzynie	25.309	24.164
15.	Pieniński Park Narodowy z siedzibą w Krościenku nad Dunajcem	117.842	118.743
16.	Poleski Park Narodowy z siedzibą w Urszulinie	94.644	94.245
17.	Roztoczański Park Narodowy z siedzibą w Zwierzyńcu	644.402	643.051
18.	Słowiński Park Narodowy z siedzibą w Smołdzinie	31.804	31.888
19.	Świętokrzyski Park Narodowy z siedzibą w Bodzentynie	371.368	370.542
20.	Tatrzański Park Narodowy z siedzibą w Zakopanem	2.237.588	2.226.112
21.	Wielkopolski Park Narodowy z siedzibą w Jeziorach	17.329	18.371
22.	Wigierski Park Narodowy z siedzibą w Krzywem	23.752	24.412
23.	Woliński Park Narodowy z siedzibą w Międzyzdrojach	28.071	27.530
ogółem		9.540.014	9.519.554

Źródło: jak w tab. 7.6.

7.10. INNE PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE UTWORZONE USTAWAMI SZCZEGÓLNYMI

Przedstawiane w tej części Sprawozdania państwowe osoby prawne powołano ustawami dla realizacji wyodrębnionych zadań publicznych, innych niż gospodarowanie rzeczowymi składnikami

⁸¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1478.

mienia Skarbu Państwa, a są one pod wieloma względami zbliżone do zakresu działania administracji rządowej. Korzystają one z mienia, w które zostały wyposażone przez Skarb Państwa, a przychody uzyskują ze środków funduszy celowych⁸², natomiast środki tych funduszy pochodzą z wpłat budżetu państwa, z obowiązkowych wpłat przedsiębiorstw, innych opłat (np. koncesyjnych), kar, pomocy zagranicznej, dotacji budżetowych lub uzyskują przychody z prowadzonej działalności. Wartość praw Skarbu Państwa ustalona została na podstawie wartości funduszy własnych opisanych instytucji.

Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji⁸³ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, nadzorowaną przez ministra właściwego do spraw zdrowia. Do zadań Agencji należy przede wszystkim ocena świadczeń opieki zdrowotnej.

Środki **Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**⁸⁴ służą finansowaniu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Przychodami Funduszu są przede wszystkim wpływy z tytułu opłat i administracyjnych kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska i innych przepisów ustawowych, opłat produktowych, wpływy z opłat ustalanych na podstawie ustawy Prawo geologiczne i górnicze, wpływy z operacji finansowych, a także wpływy z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Polską Organizację Turystyczną⁸⁵ utworzono w celu promocji Polski w dziedzinie turystyki i tworzenia warunków współpracy organów władzy publicznej z organizacjami przedsiębiorców działających w tej dziedzinie.

Polski Instytut Sztuki Filmowej⁸⁶ został utworzony w celu wspierania rozwoju kinematografii i realizowania zadań z zakresu polityki państwa w dziedzinie sztuki filmowej. Instytut prowadzi samodzielną gospodarkę w ramach posiadanych środków, kierując się zasadą efektywnego ich wykorzystania, ale nie może wykonywać działalności gospodarczej. Przychodami Instytutu są dotacje podmiotowe z budżetu państwa, wpłaty podmiotów prowadzących kina i dystrybucję nośników z nagranyymi na nich filmami oraz nadawców programów telewizyjnych, operatorów platform cyfrowych i telewizji kablowych.

Osobowość prawną mają również jednostki dozoru technicznego⁸⁷: **Urząd Dozoru Technicznego** (UDT) oraz **Transportowy Dozór Techniczny** (TDT).

Do zakresu działania UDT należy m. in. nadzór i kontrola przestrzegania przepisów o dozorcze technicznym oraz przepisów i zasad z zakresu bezpieczeństwa techniki, dotyczących urządzeń technicznych, a także wykonywanie dozoru technicznego nad urządzeniami technicznymi. W zakresie określonym ustawą UDT podlega ministrowi właściwemu do spraw gospodarki.

Do zakresu działania TDT należy wykonywanie dozoru technicznego nad m. in.: urządzeniami technicznymi na obszarach kolejowych, w kolejowych pojazdach szynowych, osobowymi i towarowymi kolejami liniowymi, wyciągami narciarskimi, zbiornikami wykorzystywanymi w ruchu kolejowym, drogowym i w żegludze śródlądowej, urządzeniami technicznymi na statkach morskich i żegludze śródlądowej, na pontonach, w dokach, na terenach portów i przystani morskich lub żegludgi

⁸² Aktywa funduszy celowych nie posiadających osobowości prawnej, stanowiących tylko wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje organ wskazany w ustawie tworzącej fundusz, zostały w Sprawozdaniu potraktowane jako część majątku jednostek budżetowych.

⁸³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 146 z późn. zm.).

⁸⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.).

⁸⁵ Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1541).

⁸⁶ Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz. U. z 2023 r. poz. 130).

⁸⁷ Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorcze technicznym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1194).

śródlądowej oraz innymi związanymi z żeglugą morską i śródlądową. TDT wydaje świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych materiałów niebezpiecznych oraz decyzje w sprawach wynikających z wykonywania dozoru technicznego. W zakresie określonym ustawą TDT podlega ministrowi właściwemu do spraw transportu.

UDT i TDT prowadzą samodzielną gospodarkę finansową. Przychodami UDT i TDT są wpływy z pobieranych opłat i inne przychody. UDT i TDT 30 % zysku przeznaczają na wpłatę do budżetu.

Do zakresu działania **Polskiego Centrum Akredytacji**⁸⁸ należy w szczególności: akredytowanie jednostek oceniających zgodność z wymaganiami wyrobów wprowadzanych do obrotu lub oddawanych do użytku, sprawowanie nadzoru nad akredytowanymi jednostkami oceniającymi zgodność, w zakresie przestrzegania przez nie wymagań akredytacyjnych, prowadzenie wykazu akredytowanych jednostek oceniających zgodność, prowadzenie działań popularyzujących i promujących zagadnienia akredytacji, w tym organizowanie szkoleń i prowadzenie działalności wydawniczej, współpraca międzynarodowa w zakresie akredytacji, w szczególności w ramach Europejskiej Współpracy w Dziedzinie Akredytacji⁸⁹. Polskie Centrum Akredytacji prowadzi samodzielną gospodarkę finansową. Przychody czerpie z prowadzonej działalności. Nadzór nad nim sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki.

Polska Agencja Żeglugi Powietrznej⁹⁰ (PAŻP) zapewnia w polskiej przestrzeni powietrznej służbę ruchu lotniczego oraz inne służby żeglugi powietrznej: służbę łączności, służbę nawigacji, służbę dozoru oraz służbę informacji lotniczej. Ponadto Agencja zapewnia koordynację działań poszukiwawczo-ratowniczych. Źródłami przychodów Agencji są w szczególności: przychody z opłat pobieranych w ramach systemu CRCO za świadczone usługi nawigacyjnej trasowej i terminalowej. Zgodnie z obowiązującymi przepisami udziela się dotacji celowej z części budżetu państwa, której dysponentem jest minister właściwy do spraw transportu na sfinansowanie kosztów ponoszonych przez PAŻP związanych z zapewnieniem służb w przypadku lotów ustawowo zwolnionych z opłat nawigacyjnych.

Polska Agencja Antydopingowa⁹¹ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną powołaną do realizacji przepisów ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie poprzez planowanie i realizację kontroli antydopingowej. Nadzór nad Agencją sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej.

Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej⁹² jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną powołaną do realizacji zadań z zakresu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego i nauki. Do podstawowych zadań Agencji należy inicjowanie i realizacja działań wspierających międzynarodową wymianę akademicką, upowszechnianie informacji o polskim systemie szkolnictwa wyższego i nauki oraz upowszechnianie języka polskiego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Krajowy Zasób Nieruchomości⁹³ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, której Skarb Państwa powierzył wykonywanie prawa własności i innych praw

⁸⁸ Ustawa z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku (Dz. U. z 2022 r. poz. 1854 z późn. zm.).

⁸⁹ Art. 14 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiającego wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu i uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 339/93 (Dz. U. UE L.2008.218.30 z późn. zm.).

⁹⁰ Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1272).

⁹¹ Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1258).

⁹² Ustawa z dnia 7 lipca 2017 r. o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 843).

⁹³ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2024 r. poz. 1026 z późn. zm.).

rzeczowych w stosunku do mienia stanowiącego własność Skarbu Państwa, w tym nieruchomości zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, a także powierzonych Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa oraz Agencji Mienia Wojskowego, które nie zostały oddane w użytkowanie wieczyste. Krajowy Zasób Nieruchomości wykonuje we własnym imieniu prawa i obowiązki w stosunku do osób trzecich, w tym również obowiązki publicznoprawne.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych⁹⁴ (ZUS) jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, powołaną do realizacji przepisów o ubezpieczeniach społecznych, ustalania obowiązku ubezpieczeń i uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń, wymierzania i pobierania składek oraz dysponowania środkami finansowymi funduszy ubezpieczeń społecznych. Podstawowym źródłem przychodów ZUS są odpisy z funduszy i zwrot kosztów poboru składek.

Narodowy Fundusz Zdrowia⁹⁵ jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną. Fundusz, działając w imieniu własnym na rzecz ubezpieczonych oraz osób uprawnionych do świadczeń zdrowotnych, przeprowadza konkursy ofert, rokowania i zawiera umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, monitoruje ich realizację i rozliczanie. Fundusz zarządza środkami finansowymi, które stanowią głównie należne składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Instytut Europy Środkowej⁹⁶ został powołany celem prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych w zakresie nauk społecznych, nauk humanistycznych, międzydyscyplinarnych nauk z przewagą nauk społecznych i humanistycznych.

Polski Instytut Ekonomiczny⁹⁷ został powołany celem realizacji zadań, do których należy m. in.: inspirowanie, organizowanie i prowadzenie badań naukowych w zakresie nauk ekonomicznych i społecznych oraz przekazywanie ich wyników organom władzy publicznej, przygotowywanie analiz, ekspertyz i studiów prognostycznych z zakresu nauk ekonomicznych i społecznych.

Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia⁹⁸ jest państwową osobą prawną, zajmującą się monitorowaniem oraz analizą sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w państwach Europy Środkowej, Północnej i Wschodniej, na Bałkanach, na Kaukazie, w Turcji i Azji Centralnej. Podstawowym zadaniem Ośrodka jest przygotowywanie analiz, ekspertyz i studiów prognostycznych na potrzeby organów władzy publicznej w Polsce.

Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego⁹⁹ to polski instytut badawczy z siedzibą w Poznaniu, zajmujący się monitorowaniem i analizą sytuacji politycznej, gospodarczej, społecznej i prawnej w Niemczech, a także śledzący stosunki polsko-niemieckie oraz problematykę międzynarodową taką, jak: procesy w Unii Europejskiej, relacje transatlantyckie, wyzwania i zagrożenia globalne. Podstawowym zadaniem Instytutu jest prowadzenie badań naukowych oraz przygotowywanie analiz, raportów, ekspertyz i studiów prognostycznych na potrzeby organów władzy publicznej w Polsce.

⁹⁴ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 497 z późn. zm.).

⁹⁵ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 146 z późn. zm.).

⁹⁶ Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o Instytucie Europy Środkowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 2270).

⁹⁷ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o Polskim Instytucie Ekonomicznym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1687).

⁹⁸ Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o Ośrodku Studiów Wschodnich im. Marka Karpia (Dz. U. z 2011 r. nr 173 poz. 1029).

⁹⁹ Ustawa z dnia 17 grudnia 2015 r. o Instytucie Zachodnim im. Zygmunta Wojciechowskiego (Dz. U. z 2015 r. poz. 2292).

Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka¹⁰⁰ został powołany celem pogłębiania polsko-węgierskiej przyjaźni i współpracy.

Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości¹⁰¹ została powołana celem działania na rzecz wzrostu konkurencyjności przedsiębiorców poprzez wspieranie ich transformacji cyfrowej w zakresie procesów, produktów i modeli biznesowych, wykorzystujących najnowsze osiągnięcia z dziedziny automatyzacji, sztucznej inteligencji, technologii teleinformatycznych oraz komunikacji pomiędzy maszynami i człowiekiem z uwzględnieniem odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa tych rozwiązań.

Agencja Badań Medycznych¹⁰² to państwowa osoba prawna, powołana do realizacji zadań z zakresu działalności innowacyjnej w ochronie zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju niekomercyjnych badań klinicznych, prowadząca działalność analityczną dotyczącą oceny podejmowanych decyzji i ich wpływu na koszty funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w Polsce.

Polskie Laboratorium Antydopingowe¹⁰³ to niezależna finansowo i operacyjnie państwowa osoba prawna, odpowiedzialna za realizację analiz antydopingowych próbek fizjologicznych zawodników. Ponadto Laboratorium może prowadzić analizy toksykologiczne, w tym w ramach współpracy z Policją, sądami, prokuratorem, Służbą Celno-Skarbową, Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Inspektorem Farmaceutycznym, szpitalami, instytutami badawczymi, uczelniami medycznymi oraz Żandarmerią Wojskową. Nadzór nad Laboratorium sprawuje minister właściwy do spraw zdrowia.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego¹⁰⁴ jest państwową osobą prawną, której zadaniem jest zapewnienie obsługi Komisji Nadzoru Finansowego i Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego.

Centrum Łukasiewicz¹⁰⁵ jest państwową osobą prawną powołaną do planowania i koordynowania badań naukowych i prac rozwojowych.

Polska Agencja Nadzoru Audytowego¹⁰⁶ to państwowa osoba prawna sprawująca niezależny nadzór nad biegłymi rewidentami, firmami audytorskimi i samorządem zawodowym biegłych rewidentów. Nadzór nad Agencją sprawuje minister właściwy do spraw finansów publicznych.

Akademia Kopernikańska¹⁰⁷ to instytucja naukowa powołana do działania na rzecz polskiej nauki i jej promocji w Polsce oraz poza granicami. Jest również głównym ośrodkiem realizacji Narodowego Programu Kopernikańskiego.

Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana Marii Kolbego¹⁰⁸ to państwowa osoba prawna, której celem działalności jest wspieranie rozwoju języka polskiego za granicą.

¹⁰⁰ Ustawa z dnia 8 lutego 2018 r. o Instytucie Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka (Dz. U. z 2024 r. poz. 251).

¹⁰¹ Ustawa z dnia 17 stycznia 2019 r. o Fundacji Platforma Przemysłu Przyszłości (Dz. U. z 2023 r. poz. 489 z późn. zm.).

¹⁰² Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o Agencji Badań Medycznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2064).

¹⁰³ Ustawa z 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1258).

¹⁰⁴ Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 135).

¹⁰⁵ Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz. U. z 2024 r. poz. 925).

¹⁰⁶ Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1035).

¹⁰⁷ Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o Akademii Kopernikańskiej (Dz. U. z 2024 r. poz. 463).

Bezpośrednio na mocy odpowiednich powołujących je ustaw działają także **Narodowy Instytut Fryderyka Chopina¹⁰⁹** i **Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie¹¹⁰**. Ich majątek ujęto odpowiednio w częściach o instytucjach kultury i PAN.

Tab. 7.12. Majątek agencji, fundacji, funduszy i innych państwowych osób prawnych utworzonych ustawami szczególnymi

l. p.	nazwa podmiotu	organ nadzorujący	fundusz własny [tys. PLN]	
			2023 r.	2022 r.
1.	Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji	Minister Zdrowia	82.734	32.339
2.	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Minister Klimatu i Środowiska	21.122.637	20.221.733
3.	Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia	Prezes Rady Ministrów	1.081	969
4.	Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego	Prezes Rady Ministrów	4.093	3.941
5.	Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej ¹¹¹	Prezes Rady Ministrów	1.445	1.423
6.	Polski Instytut Sztuki Filmowej	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	36.252	32.275
7.	Polska Organizacja Turystyczna	Minister Sportu i Turystyki	3.521	4.019
8.	Polskie Centrum Akredytacji	Minister Rozwoju i Technologii	23.792	22.588
9.	Urząd Dozoru Technicznego	Minister Rozwoju i Technologii	1.022.123	937.075
10.	Transportowy Dozór Techniczny	Minister Infrastruktury	208.047	207.973
11.	Polska Agencja Żeglugi Powietrznej	Minister Infrastruktury	1.457.175	1.434.288
12.	Polski Klub Wyścigów Konnych ¹¹²	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	11.541	10.223
13.	Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego ¹¹³	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	399	390
14.	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	23.373	22.556

¹⁰⁸ Ustawa z dnia 7 października 2022 r. o Instytucie Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana Marii Kolbego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1409 z późn. zm.).

¹⁰⁹ Ustawa z dnia 3 lutego 2001 r. o ochronie dziedzictwa Fryderyka Chopina (Dz. U. z 2021 r. poz. 1578).

¹¹⁰ Ustawa z dnia 26 czerwca 1997 r. o Międzynarodowym Instytucie Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie (Dz. U. z 2020 r. poz. 982).

¹¹¹ Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji – Centrum Badania Opinii Społecznej (Dz. U. z 1997 r. nr 30 poz. 163 z późn. zm.).

¹¹² Ustawa z dnia 18 stycznia 2001 r. o wyścigach konnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1354).

¹¹³ Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1374).

15.	16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	141.996	123.807
16.	Polski Instytut Spraw Międzynarodowych ¹¹⁴	Minister Spraw Zagranicznych	1.146	875
17.	Zakład Ubezpieczeń Społecznych	Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	1.031.823	1.219.927
18.	Narodowy Fundusz Zdrowia	Minister Zdrowia	9.745.486	25.778.327
19.	Polska Agencja Antydopingowa	Minister Sportu i Turystyki	540	3.524
20.	Polskie Laboratorium Antydopingowe	Minister Zdrowia	* 9.492	9.049
21.	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej **	Minister Nauki	322	43
22.	Krajowy Zasób Nieruchomości	Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	998.296	807.102
23.	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	Minister Infrastruktury	17.553.574	18.150.207
24.	Instytut Europy Środkowej	Prezes Rady Ministrów	152	255
25.	Polski Instytut Ekonomiczny	Prezes Rady Ministrów	–1.117	–1.074
26.	Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka	Prezes Rady Ministrów	73	211
27.	Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości	Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	* 1.078	1.078
28.	Urząd Komisji Nadzoru Finansowego	Prezes Rady Ministrów	181.666	228.003
29.	Agencja Badań Medycznych	Minister Zdrowia	53.732	14.576
30.	Centrum Łukasiewicz **	Minister Nauki	24.649	16.956
31.	Polska Agencja Nadzoru Audytowego **	Minister Finansów	27.755	25.596
32.	Akademia Kopernikańska	Minister Nauki	1.442	819
33.	Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego **	Minister Edukacji	* —	0

* Sprawozdanie finansowe za 2023 r. nie zostało zatwierdzone.

** Wcześniej w nadzorze Ministra Edukacji i Nauki.

Źródło: jak w tab. 7.6.

7.11. FUNDUSZE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Organizację, zasady działania i finansowania funduszy ubezpieczeń społecznych określa ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych¹¹⁵. Nadzór nad zgodnością działań z obowiązującymi przepisami sprawuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

¹¹⁴ Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 720).

¹¹⁵ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 497 z późn. zm.).

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych realizuje zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych. Fundusz jest podzielony na pięć odrębnych funduszy: emerytalny, rentowy, chorobowy i wypadkowy oraz fundusze rezerwowe dla ubezpieczeń rentowych oraz chorobowego i ubezpieczenia wypadkowego. Głównym źródłem przychodów FUS są składki na ubezpieczenia społeczne, a kosztami – świadczenia z ubezpieczenia. Uzupełnieniem dochodów Funduszu jest dotacja z budżetu państwa. Fundusz Rezerwy Demograficznej gromadzi środki na uzupełnienie niedoboru funduszu emerytalnego wynikającego z przyczyn demograficznych. Skarb Państwa jest zobowiązany do przekazywania Funduszowi 40 % przychodów ze sprzedaży majątku, pomniejszonych o kwoty obowiązkowych odpisów na fundusz reprivatyzacyjny. Pozyskane z prywatyzacji środki mają być lokowane w papiery skarbowe, a o innych inwestycjach będą decydować wspólnie ministrowie finansów i pracy. Fundusz Emerytur Pomostowych finansuje emerytury pomostowe.

Ubezpieczenie społeczne rolników realizuje Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego¹¹⁶ z funduszy zarządzanych przez Prezesa KRUS takich, jak: fundusz emerytalno-rentowy, fundusz prewencji i rehabilitacji oraz fundusz administracyjny.

Wypłacalność świadczeń z ubezpieczeń społecznych gwarantowana jest przez państwo. W celu zrównoważenia wpływów i wydatków fundusze korzystają z dotacji budżetu państwa.

W roku 2023 przychody funduszy związanych z ubezpieczeniami społecznymi wyniosły 394.640.040 tys. PLN (w 2022 r. – 336.884.313 tys. PLN), w tym dotacja z budżetu państwa w wysokości 75.385.975 tys. PLN (w 2022 r. – 58.868.218 tys. PLN). Natomiast łączne koszty wyniosły 393.664.667 tys. PLN (w 2022 r. – 334.986.640 tys. PLN).

Tab. 7.13. Fundusze ubezpieczeń społecznych

nazwa funduszu	fundusz własny [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (fundusz emerytalny, rentowy, chorobowy i wypadkowy razem)	10.171.124	9.027.739
Fundusz Rezerwy Demograficznej	64.014.994	56.704.640
Fundusz Emerytur Pomostowych	182.240	159.737
fundusze zarządzane przez Prezesa KRUS (fundusz emerytalno-rentowy, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjny razem)	467.387	467.387

Źródło: jak w tab. 7.6.

¹¹⁶ Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2024 r. poz. 90).

8. AKCJE I UDZIAŁY SKARBU PAŃSTWA

Obowiązujące od 1 stycznia 2017 r. przepisy ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym¹¹⁷ wprowadziły nowy model wykonywania uprawnień właścicielskich Skarbu Państwa.

8.1. PODMIOTY WYKONUJĄCE PRAWA Z AKCJI I UDZIAŁÓW SKARBU PAŃSTWA

Zgodnie ze stanem obowiązującym w 2023 r. na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym Prezes Rady Ministrów koordynuje wykonywanie uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa w spółkach oraz dąży do zapewnienia jednolitego sposobu wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa. Natomiast na podstawie art. 7 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy minister właściwy do spraw aktywów państwowych wykonuje prawa z akcji należących do Skarbu Państwa, łącznie z wynikającymi z nich prawami osobistymi albo indywidualnymi, o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej oraz składa w imieniu Skarbu Państwa oświadczenia woli o utworzeniu spółki, przystąpieniu do spółki, nabyciu lub objęciu akcji. Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw aktywów państwowych, może przekazać uprawnienia do wykonywania praw z akcji Prezesowi Rady Ministrów, innemu członkowi Rady Ministrów, pełnomocnikowi Rządu lub państwowej osobie prawnej, w tym jednoosobowej spółce Skarbu Państwa. Przekazanie uprawnień przez Radę Ministrów nastąpiło na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 października 2022 r. w sprawie wykazu spółek, w których prawa z akcji Skarbu Państwa wykonuje Prezes Rady Ministrów lub inni członkowie Rady Ministrów, pełnomocnicy Rządu lub państwowe osoby prawne, w tym jednoosobowe spółki Skarbu Państwa¹¹⁸. Oprócz rozporządzenia uprawnienia do wykonywania praw z akcji i udziałów były określone w innych aktach prawnych.

Tab. 8.1. Spółki z udziałem Skarbu Państwa

reprezentant Skarbu Państwa	liczba spółek					
	prowadzące działalność		w likwi- dacji	nieprowa- dzące działalno- ści	w upadło- ści	ogółem
	jedno- osobowe	udział częściowy				
Minister Aktywów Państwowych	42	79	2	—	1	124
Minister Finansów	1	1	—	—	—	2
Minister Infrastruktury	6	11	1	2	3	23
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	2	—	21	—	—	23
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	1	—	—	—	—	1
Minister Rozwoju i Technologii	1	13	—	—	—	14
Minister Zdrowia	1	—	—	—	—	1
Prezes Rady Ministrów	1	3	—	—	—	4

¹¹⁷ Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 125)

¹¹⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 2369 z późn. zm.

Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej	4	1	—	—	—	5
Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego	1	—	—	—	—	1
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	3	7	—	—	—	10
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	35	10	—	2	—	47
Agencja Mienia Wojskowego	4	1	—	—	—	5
Agencja Rozwoju Przemysłu	5	14	16	15	24	74
Krajowy Zasób Nieruchomości	—	47	—	—	—	47
Polskie Koleje Państwowe	3	3	1	—	—	7
Towarzystwo Finansowe „Silesia”	—	10	—	—	—	10
2023 r. ogółem	110	200	41	19	28	* 398
2022 r. ogółem	125	210	25	21	31	* 412

* W czterech spółkach Skarbu Państwa był reprezentowany przez dwa organy.

Źródło: dane organów nadzorujących.

Informacje o akcjach i udziałach Skarbu Państwa wykorzystane w niniejszym Sprawozdaniu pochodzą z ewidencji zbiorczej prowadzonej przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej (PGRP) oraz od innych jednostek organizacyjnych zajmujących się nadzorem właścicielskim. Z tych źródeł PGRP otrzymywała zestawienia podstawowych danych o spółkach i ich bilanse. Prowadzenie przez te jednostki szczegółowej ewidencji akcji i udziałów regulują przepisy ogólne i wewnętrzne związane z gospodarką finansową i rachunkowością jednostek.

Tab. 8.2. Wartość akcji i udziałów Skarbu Państwa

reprezentant Skarbu Państwa	liczba spółek w nadzorze	wartość nominalna akcji lub udziałów [tys. PLN]
Minister Aktywów Państwowych	124	48.351.287
Minister Finansów	2	5.005
Minister Infrastruktury	23	30.210.348
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	23	380.449
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	1	130.650
Minister Rozwoju i Technologii	14	1.040.323
Minister Zdrowia	1	36.800
Prezes Rady Ministrów	4	20.529.127
Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej	5	22.667.432
Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego	1	11.469.208
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	10	59.793
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	47	938.680

Agencja Mienia Wojskowego	5	1.238.621
Agencja Rozwoju Przemysłu	74	725.273
Krajowy Zasób Nieruchomości	47	357.894
Polskie Koleje Państwowe	7	50.596
Towarzystwo Finansowe „Silesia”	10	27.719
ogółem	398	138.219.205

Źródło: bilanse spółek, dane organów nadzorujących.

W roku 2023 prawa z akcji i udziałów Skarbu Państwa wykonywało 17 podmiotów w 398 spółkach o łącznej wartości nominalnej 138.219.205 tys. PLN.

8.2. AKCJE I UDZIAŁY SKARBU PAŃSTWA

Spółki z udziałem Skarb Państwa podzielono na trzy główne grupy: spółki jednoosobowe, niepubliczne spółki z częściowym udziałem Skarbu Państwa oraz spółki publiczne, których akcje znajdowały się w obrocie giełdowym.

Tab. 8.3. Akcje i udziały Skarbu Państwa

typy spółek	liczba spółek		wartość nominalna akcji lub udziałów [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
jednoosobowe spółki Skarbu Państwa	144	143	70.640.188	54.405.767
<i>prowadzące działalność</i>	110	125	70.185.007	54.300.450
<i>w likwidacji, w upadłości z likwidacją majątku, nie prowadzące działalności</i>	34	18	455.181	105.317
z częściowym udziałem Skarbu Państwa	254	269	67.579.017	64.373.670
<i>niepubliczne prowadzące działalność</i>	183	192	49.757.657	46.390.140
<i>niepubliczne w likwidacji, upadłości z likwidacją majątku, nie prowadzące działalności</i>	54	59	795.291	953.773
<i>publiczne</i>	17	18	17.026.069	17.029.757
ogółem	398	412	138.219.205	118.779.437

Źródło: dane PGRP i organów nadzorujących.

8.2.1. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa

Skarb Państwa reprezentowany przez 15 podmiotów 31 grudnia 2023 r. posiadał akcje i udziały w 144 jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa. W porównaniu do roku poprzedniego liczba jednoosobowych spółek Skarbu Państwa uległa niewielkiemu zwiększeniu.

8.2.2. Spółki z częściowym udziałem Skarbu Państwa

Skarb Państwa reprezentowany przez 14 podmiotów 31 grudnia 2023 r. posiadał, obok innych akcjonariuszy lub udziałowców, pakiety akcji lub udziałów w 254 spółkach, z których 183 prowadziły wówczas działalność gospodarczą, a 17 było spółkami publicznymi.

Udział Skarbu Państwa w tych spółkach wynikał w głównej mierze z prywatyzacji pośredniej, gdy w posiadaniu Skarbu Państwa pozostały akcje i udziały celowo zatrzymane przez Skarb Państwa w celu realizacji polityki właścicielskiej lub przeznaczone do zbycia po realizacji umownych zobowiązań inwestorów oraz przeznaczone dla uprawnionych pracowników rolników i rybaków i pozostałe po niepełnym wykorzystaniu tej rezerwy.

W okresie sprawozdawczym nastąpiła zmiana liczby spółek z udziałem Skarbu Państwa. Wpływ na ten stan miało m. in. wykreślenie z Krajowego Rejestru Sądowego spółek po zakończeniu procesu likwidacji lub upadłości.

8.2.3. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych

Tab. 8.4. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych

udział Skarbu Państwa	organ reprezentujący Skarb Państwa							
	Minister Aktywów Państwowych		Towarzystwo Finansowe „Silesia”		Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe		Agencja Rozwoju Przemysłu	
	liczba spółek	wartość rynkowa [tys. PLN]	liczba spółek	wartość rynkowa [tys. PLN]	liczba spółek	wartość rynkowa [tys. PLN]	liczba spółek	wartość rynkowa [tys. PLN]
do 5 %	2	79	—	—	1	268	1	0,02
ponad 5 % do 25 %	1	113.132	—	—	1	57.864	—	—
ponad 25 % do 50 %	7	81.616.247	—	—	—	—	—	—
ponad 50 %	4	17.612.923	—	—	—	—	—	—
2023 r. ogółem	14	99.342.381	—	—	2	58.132	1	0,02
2022 r. ogółem	13	85.160.593	2	2.161	2	43.597	1	0,02

Źródło: jak w tab. 8.3.

Zgodnie ze stanem na koniec 2023 r. Skarb Państwa posiadał akcje w 17 spółkach publicznych o łącznej wartości rynkowej 99.400.513 tys. PLN. (w 2022 r. – w 18 spółkach o łącznej wartości rynkowej 85.206.351 tys. PLN). W stosunku do roku poprzedniego wartość rynkowa akcji wzrosła o 14.194.162 tys. PLN. Większościowe pakiety (ponad 50 %) Skarb Państwa posiadał w czterech spółkach. Spółki te działają w kluczowych dla gospodarki sektorach i mają ugruntowaną pozycję. Szczegółowy wykaz przedstawiono w załączniku do Rozdziału 8. w tab. 13.2.

8.3. WARTOŚĆ AKCJI I UDZIAŁÓW SKARBU PAŃSTWA

Wartość akcji i udziałów Skarbu Państwa w spółkach zasadniczo ustalono na podstawie wartości majątku netto spółki wykazanej w bilansie i udziału Skarbu Państwa. Odmienne wyceniono:

1. akcje będące w obrocie na rynku regulowanym – według kursu giełdowego z dnia ostatniego notowania w roku 2023,

2. akcje i udziały spółek z bardzo małym udziałem Skarbu Państwa, które nie złożyły bilansu w organie nadzorującym – ich wartość pominięto,
3. akcje i udziały spółek, w których kapitały własne są wielkością ujemną, jeżeli nie zostały zbyte lub wycenione – przypisano im wartość zero.

Tab. 8.5. Majątek jednoosobowych spółek Skarbu Państwa

organ reprezentujący Skarb Państwa	liczba spółek		wartość majątku netto spółek [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
Minister Aktywów Państwowych	42	42	34.068.086	26.742.879
Minister Finansów	1	1	2.479	4.539
Minister Rozwoju i Technologii	1	1	245.235	332.311
Minister Infrastruktury	6	6	853.933	761.879
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	23	23	* 1.239.760	1.016.938
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	1	1	991.419	965.110
Minister Zdrowia	1	1	164.931	161.590
Prezes Rady Ministrów	1	1	9.633.106	9.604.398
Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej	4	4	44.139.598	38.608.088
Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego	1	1	12.315.009	2.316.178
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	3	2	7.663	1.509
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	37	37	1.563.920	1.401.063
Agencja Mienia Wojskowego	4	4	1.152.071	1.083.454
Agencja Rozwoju Przemysłu	15	15	31.710	41.308
Polskie Koleje Państwowe	4	4	19.550	14.070
ogółem	144	143	106.428.470	83.055.314

* ujęto dane ze sprawozdania finansowego spółki Telewizja Polska S. A., które nie zostało zatwierdzone.

Źródło: bilanse spółek lub informacje od organów nadzorujących, obliczenia PGRP.

Wartość majątku netto jednoosobowych spółek Skarbu Państwa na koniec 2023 r. wynosiła 106.428.470 tys. PLN¹¹⁹. W stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 23.373.156 tys. PLN.

¹¹⁹ Jednostkowe dane o kapitałach jednoosobowych spółek Skarbu Państwa ujęto w załączniku do Rozdziału 8.

Tab. 8.6. Akcje i udziały w spółkach niepublicznych z częściowym udziałem Skarbu Państwa

organ reprezentujący Skarb Państwa	liczba spółek		wartość majątku netto Skarbu Państwa [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
Minister Aktywów Państwowych	68	72	12.073.071	8.890.000
Minister Finansów	1	1	0	0
Minister Rozwoju i Technologii	13	13	1.543.790	1.430.816
Minister Infrastruktury	17	17	26.992.879	25.523.196
Prezes Rady Ministrów	3	2	16.619.855	12.927.331
Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej	1	1	2.925	2.612
Dyrektor Generalny PGL Lasy Państwowe	5	5	2.525	3.087
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	10	9	363.115	238.576
Agencja Mienia Wojskowego	1	1	59.874	55.680
Agencja Rozwoju Przemysłu	58	65	20.474	22.435
Krajowy Zasób Nieruchomości	47	33	388.451	271.301
Polskie Koleje Państwowe	3	3	30.767	23.536
Towarzystwo Finansowe „Silesia”	10	29	22.881	86.313
ogółem	237	251	58.120.607	49.474.883

Źródło: jak w tab. 8.5.

Wartość majątku netto spółek w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa na koniec 2023 r. wynosiła 58.120.607 tys. PLN. W stosunku do roku poprzedniego uległa ona zwiększeniu o 8.645.724 tys. PLN.

9. INNE PAŃSTWOWE OSOBY PRAWNE

Do sektora finansów publicznych nie należą państwowe osoby prawne będące przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi oraz bankami. Ich mienie jest w całości mieniem państwowym. Z mocy ustaw szczególnych Skarb Państwa ma określone uprawnienia majątkowe, które ograniczają ich prawo własności. Państwu przysługuje prawo do nadzoru nad gospodarką danej jednostki oraz prawo jej zlikwidowania i przejęcia mienia tej jednostki na warunkach określonych w ustawach.

W niniejszym Sprawozdaniu, zgodnie z § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2020 r. w sprawie sposobu ewidencjonowania mienia Skarbu Państwa¹²⁰, za wartość praw majątkowych Skarbu Państwa przyjęto wartość wkładu założycielskiego. Wartość ta z reguły równa się funduszowi podstawowemu¹²¹, ale w jednostkach których majątek netto jest mniejszy od funduszu podstawowego, za aktualną wartość praw majątkowych uznano wielkość funduszu własnego.

9.1. PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE

Tab. 9.1. Liczba przedsiębiorstw państwowych w ostatnich latach

rok	ogółem	prowadzące działalność	w likwidacji	w upadłości
2017	33	18	6	9
2018	31	18	4	9
2019	30	17	4	9
2020	26	16	2	8
2021	18	10	1	7
2022	18	10	1	7
2023	16	9	1	6

Źródło: informacje przekazane przez właściwe ministerstwa i urzędy wojewódzkie.

Status przedsiębiorstwa państwowego w końcu 2023 r. zachowały jeszcze:

1. podmioty o specyficznym charakterze ze względu na dotyczące je przepisy i szczególne zadania: Polska Żegluga Morska (nadzorowana przez Ministra Infrastruktury), Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej oraz Państwowe Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych (nadzorowane przez Ministra Klimatu i Środowiska).
2. przywiezione zakłady pracy w nadzorze założycielskim Ministra Sprawiedliwości (Centralnego Zarządu Służby Więziennej)¹²².

¹²⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 884.

¹²¹ Dla jednostek wykazujących w bilansie fundusz podstawowego oraz fundusz z aktualizacji wyceny uwzględniono sumę obu tych funduszy.

¹²² Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności (Dz. U. z 2023 r. poz. 1559).

Tab. 9.2. Przedsiębiorstwa państwowe według organów założycielskich

organ nadzorujący	prowadzące działalność		w likwidacji	w upadłości	ogółem
	2023 r.	2022 r.			
Minister Infrastruktury	1	1	—	—	1
Minister Sprawiedliwości	4	4	—	—	4
Minister Klimatu i Środowiska	2	2	—	—	2
Wojewoda Kujawsko-Pomorski	—	—	—	1	1
Wojewoda Małopolski	2	2	—	—	2
Wojewoda Mazowiecki	—	—	—	2	2
Wojewoda Śląski	—	—	1	1	2
Wojewoda Świętokrzyski	—	—	—	1	1
Wojewoda Wielkopolski	—	—	—	1	1
Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego	—	1	—	—	—
ogółem	9	10	1	6	16

Źródło: jak w tab. 9.1.

Wartość majątku przedsiębiorstwa odzwierciedlają: fundusz założycielski, fundusz przedsiębiorstwa, fundusz z aktualizacji wyceny. Fundusz założycielski przedsiębiorstwa odzwierciedla wartość wydzielonej przedsiębiorstwu części mienia państwowego. Wartości praw majątkowych Skarbu Państwa odpowiada suma funduszy własnych.

Tab. 9.3. Majątek przedsiębiorstw państwowych „czynnych”

organ nadzorujący	suma funduszy [tys. PLN]			
	założycielskich		własnych	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
Minister Infrastruktury	7.443	7.443	44.346	30.094
Minister Sprawiedliwości	123.295	26.394	332.646	226.217
Minister Klimatu i Środowiska	33.143	33.143	61.224	61.688
Wojewoda Małopolski	40	40	1.793	1.698
Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego	—	497.007	—	2.241.018
ogółem	163.921	564.027	440.009	2.560.715

Źródło: dane urzędów i bilanse przedsiębiorstw, obliczenia PGRP.

Za wartość majątku przedsiębiorstwa, w którym suma funduszy własnych jest wielkością ujemną (zobowiązania przewyższają wartość aktywów) przyjęto wartość „0”, bowiem Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstw państwowych.

9.2. INSTYTUTY BADAWCZE

Instytutem badawczym jest państwowa jednostka organizacyjna, wyodrębniona pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, która prowadzi badania naukowe i prace rozwojowe ukierunkowane na ich wdrożenie i zastosowanie w praktyce¹²³. Instytut posiada osobowość prawną. Instytut jest tworzony, w drodze rozporządzenia, przez Radę Ministrów, na wniosek ministra właściwego ze względu na planowaną działalność instytutu, złożony po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki. Przy tworzeniu instytutu minister nadzorujący wyposaża go w środki niezbędne do prowadzenia działalności. Równowartość majątku według stanu na dzień rozpoczęcia działalności odzwierciedla fundusz statutowy.

Tab. 9.4. Majątek instytutów badawczych

organ nadzorujący	liczba jednostek	wartość praw majątkowych *	fundusze własne	fundusz statutowy **
		[tys. PLN]		
Minister Cyfryzacji	2	74.648	136.677	74.648
Minister Edukacji	*** 1	2.074	3.416	2.074
Minister Nauki	*** 1	1.467	1.908	1.467
Minister Przemysłu	4	111.462	145.953	111.814
Minister Infrastruktury	4	150.136	162.203	154.871
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	2	54.208	55.117	54.844
Minister Obrony Narodowej	9	549.142	719.468	550.310
Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	2	32.798	40.269	32.798
Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	1	1.831	2.961	1.831
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	12	759.475	979.923	761.601
Minister Rozwoju i Technologii	2	100.406	116.028	100.406
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	2	38.047	47.861	38.047
Minister Klimatu i Środowiska	10	379.625	594.970	380.776
Minister Sportu i Turystyki	1	3.459	4.718	3.459
Minister Zdrowia	14	-231.686	98.391	401.166
2023 r. ogółem	67	2.027.091	3.109.864	2.670.110
2022 r. ogółem	67	1.891.762	2.925.364	2.683.343

* Wartość praw majątkowych Skarbu Państwa oznacza fundusz statutowy, a w jednostkach wykazujących w bilansach wartość majątku netto niższą od funduszu statutowego – sumę funduszy własnych jednostki.

** Suma funduszu podstawowego i funduszu z aktualizacji wyceny.

*** Wcześniej w nadzorze Ministra Edukacji i Nauki.

Źródło: bilanse jednostek lub informacje od organów nadzorujących, obliczenia PGRP.

¹²³ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2024 r. poz. 534).

9.3. BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

Do zadań Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK) należy wspieranie rządowych programów społeczno-gospodarczych oraz programów samorządności lokalnej i rozwoju regionalnego, realizowanych ze środków publicznych¹²⁴. Zadania te realizowane są poprzez zarządzanie funduszami utworzonymi, powierzonymi lub przekazanymi na podstawie ustaw i poprzez obsługę programów rządowych. Bank prowadzi również działalność własną na zasadach komercyjnych.

Na koniec 2023 r. BGK dysponował kapitałem własnym o **wartości 39.420 mln PLN** (na koniec 2022 r. kapitał własny wyniósł 30.688 mln PLN)¹²⁵.

¹²⁴ Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (Dz. U. z 2024 r. poz. 441 z późn. zm.).

¹²⁵ Na podstawie Skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej BGK.

10. INNE SKŁADNIKI MIENIA SKARBU PAŃSTWA

10.1. NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU ZBYCIA I ODPLATNEGO KORZYSTANIA Z MIENIA SKARBU PAŃSTWA

Mienie przedsiębiorstwa państwowego oddane do odpłatnego korzystania spółce z udziałem pracowników (tzw. leasing pracowniczy) pozostaje własnością Skarbu Państwa do chwili całkowitej spłaty lub wcześniejszego przeniesienia własności. Wartość takiego mienia wyceniana jest według kwoty pozostałej do spłaty.

Tab. 10.1. Należności z tytułu umów zbycia i odpłatnego korzystania z mienia Skarbu Państwa

przedmiot umowy	liczba umów		należności [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
odpłatne korzystanie z mienia Skarbu Państwa	50	50	244.032	239.287
sprzedaż przedsiębiorstw	34	34	117.871	127.826
wniesienie do spółki	5	5	13.808	13.596
sprzedaż majątku	2	2	734	703
sprzedaż akcji i udziałów	86	94	846.092	1.161.966
ogółem	177	185	1.222.537	1.543.378

Źródło: Ministerstwo Rozwoju i Technologii.

W roku 2023 liczba niezakończonych rozliczeń z tytułu zawartych umów spadła w wyniku wywiązywania się inwestorów z postanowień zawartych w umowach. Natomiast spadek stanu należności w stosunku do roku poprzedniego był głównie następstwem, niekorzystnego dla Skarbu Państwa, rozstrzygnięcia postępowania sądowego.

Tab. 10.2. Struktura należności z tytułu umów zbycia mienia Skarbu Państwa

przedmiot umowy	tytuł należności [tys. PLN]							
	raty kapitałowe		oprocentowanie rat i odsetki		kary umowne, odsetki, zastępstwo procesowe		pozostałe	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
odpłatne korzystanie z mienia	28.534	30.148	98.875	93.803	48.807	49.033	67.816	66.303
sprzedaż przedsiębiorstw	6.599	8.044	21.966	35.706	55.583	54.114	33.723	29.962
wniesienie do spółki	0	0	0	0	13.808	13.596	0	0
sprzedaż majątku	244	244	410	383	3	3	77	73
sprzedaż akcji i udziałów	60.081	60.159	99.821	92.397	614.164	941.371	72.026	68.039
ogółem	95.458	98.595	221.072	222.289	732.365	1.058.117	173.642	164.377

Źródło: jak w tab. 10.1.

10.2. NALEŻNOŚCI W EWIDENCJI MINISTRA FINANSÓW

Minister Finansów ewidencjonuje należności podatkowe, niepodatkowe, a także powstałe z tytułu pożyczek oraz kredytów i gwarancji udzielonych ze środków budżetu państwa¹²⁶.

Tab. 10.3. Należności Skarbu Państwa w ewidencji Ministra Finansów

rodzaj należności	wartość [mln PLN]	
	2023 r.	2022 r.
I. należności podatkowe i niepodatkowe pozostałe do zapłaty	* 151.480,8	* 151.078,3
1. należności podatkowe	115.077,0	117.371,2
<i>podatki pośrednie</i>	103.531,4	104.999,3
<i>podatek dochodowy od osób prawnych</i>	4.149,5	4.922,1
<i>podatek dochodowy od osób fizycznych</i>	7.394,4	7.448,3
<i>podatek od niektórych instytucji</i>	0,3	0,0
<i>podatki zniesione</i>	1,5	1,5
2. należności niepodatkowe	36.403,8	33.707,2
<i>wpłaty z zysku od przedsiębiorstw państwowych i spółek Skarbu Państwa</i>	1,3	1,3
<i>cła</i>	150,9	205,8
<i>pozostałe dochody</i>	** 36.251,6	** 33.500,1
II. należności z tytułu przejściowego wykupienia odsetek od kredytów mieszkaniowych	57,2	71,7
III. należności z tytułu pożyczek ze środków budżetu państwa	*** 739,4	769,7
1. pożyczki na prefinansowanie dla jednostek sektora finansów publicznych	108,3	57,2
2. pożyczka dla KUKE S. A.	141,2	187,8
3. pożyczki udzielone jednostkom samorządu terytorialnego	492,6	527,7
IV. należności bieżące i zaległe z tytułu udzielonych kredytów zagranicznych	7.516,2	8.182,4
V. należności z tytułu gwarancji i poręczeń Skarbu Państwa	29,5	29,0
1. z tytułu poręczeń i gwarancji krajowych	18,2	18,2
2. z tytułu gwarancji zagranicznych	11,3	10,8
VI. inne należności	274,6	274,6
ogółem	160.097,7	160.405,7

* Kwota ogólna „I. należności podatkowe i niepodatkowe pozostałe do zapłaty” została uzupełniona w zakresie roku 2022 w oparciu o dane ze sprawozdań Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych dysponentów środków budżetu państwa.

** Kwoty nie zawierają paragrafów 802, 806 i 808 z kolumny „należności pozostałe do zapłaty ogółem” rocznego sprawozdania Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych za 2022 r.

*** Kwota stanowi sam kapitał.

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Ponadto na koniec 2023 r. w zakresie części budżetowej 84 – Środki własne UE odnotowano należności w kwocie 634.136.688,03 PLN, które reprezentują nadpłatę polskiej składki do budżetu UE

¹²⁶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 454).

za rok 2023. Informacja w tym zakresie została ujęta w sprawozdaniu finansowym Ministerstwa Finansów za 2023 r. jako należności od budżetów.

Jednocześnie w 2023 r. Komisja Europejska poinformowała o niedopłacie polskiej składki do budżetu UE za lata 2012-2021 z tytułu rozliczeń podstaw VAT i DNB w kwocie 2.049.475.224,10 PLN, do zapłaty 1 marca 2024 r. Na ten cel utworzono rezerwy na przyszłe zobowiązania, które również zostały ujęte w bilansie Ministerstwa Finansów.

10.3. UDZIAŁY W MIĘDZYNARODOWYCH INSTYTUCJACH FINANSOWYCH

Tab. 10.4. Udziały Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych instytucjach finansowych

organizacja	waluta	udziały opłacone *	
		2023 r.	2022 r.
Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (MBOiR)	USD	** 177.063.830,78	** 177.063.830,78
Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (IDA)	PLN	2.008.000,00	1.778.000,00
	SDR	5.349.040,00	5.311.040,00
	EUR	2.559.000,00	482.000,00
	USD	42.006.738,00	42.006.738,00
Wielostronna Agencja Gwarancji Inwestycyjnych (WAGI)	USD	*** 826.648,00	*** 826.648,00
Międzynarodowa Korporacja Finansowa (IFC)	USD	74.893.000,00	57.985.000,00
Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOiR)	EUR	80.130.000,00	80.130.000,00
Bank Rozwoju Rady Europy (BRRE)	EUR	16.224.000,00	16.224.000,00
Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)	EUR	2.057.956.172,56	1.745.533.733,92
Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB) ****	USD	166.400.000,00	166.400.000,00
Międzynarodowy Bank Współpracy Gospodarczej (MBWG)	EUR	24.016.053,00	24.016.053,00

* Kategoria obejmuje jedynie udziały.

** W tym kwota 71.636.018,56 USD opłacona w PLN.

*** W tym kwota 206.662,00 USD opłacona w PLN.

**** Kapitał statutowy.

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Pozostałe należności Skarbu Państwa to:

1. należności zaległe Skarbu Państwa z tytułu kredytów udzielonych w jednostkach rozliczeniowych – 2.407.444,35 XTR / 505.563,31 PLN (Kuba),
2. należności Skarbu Państwa na bankowych rachunkach likwidacyjnych – 62.613.315,86 XTR / 13.148.796,33 PLN (Kuba),
3. należności zaległe Skarbu Państwa z tytułu kredytów udzielonych w walutach obcych:
 - Sudan: 117.837.858,87 USD / 463.691.974,66 PLN,
 - Mozambik: 29.970.114,96 USD / 117.932.402,37 PLN.

Natomiast stan środków na rachunku specjalnym, otwartym w Narodowym Banku Polskim do obsługi kredytów z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (nr rachunku 74 1010 1010 6018 6115 1697 8001), związanym z „Projektem Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry i Wisły”, wynosił 7.057.111,56 EUR.

11. OBCIĄŻENIA PUBLICZNOPRAWNE I ZOBOWIĄZANIA SKARBU PAŃSTWA

11.1. ZASOBY MAJĄTKOWE SŁUŻĄCE REALIZACJI ZADAŃ PUBLICZNYCH PAŃSTWA

Część zasobów majątkowych Skarbu Państwa służy realizacji zadań z zakresu sprawowania władzy publicznej. Taką rolę według stanu prawnego na 31 grudnia 2023 r. pełnią:

1. majątek rzeczowy i środki finansowe państwowych jednostek sektora finansów publicznych,
2. zasoby majątku podmiotów o zadaniach niegospodarczych utworzonych ustawami (m. in. PGL Lasy Państwowe, agencji, funduszy i innych, o których była mowa w rozdziałach 6. i 7.), jak również niektórych przedsiębiorców – przedsiębiorstw, banków i spółek, na które ustawy nakładają szczególne obowiązki o charakterze publicznym,
3. prawa udziałowe w spółkach, wykorzystywane w polityce rządu i właściwych ministrów dla realizacji celów publicznych dzięki zachowaniu przez Skarb Państwa pozycji właściciela, decydującego o przekształceniach własnościowych albo dzięki posiadaniu szczególnych praw korporacyjnych pozwalających wywierać wpływ na kluczowe decyzje spółki,
4. zasoby (rezerwy w akcjach i udziałach) przeznaczone na zaspokojenie roszczeń z tytułu poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa oraz na nieodpłatne udostępnienie uprawnionym,
5. określone części przychodów z prywatyzacji lub zbywania składników majątku przeznaczone na finansowanie zadań ustawowych.

11.2. ZADANIA PUBLICZNE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH REALIZOWANE NA PODSTAWIE USTAW

Przepisy ustawowe, ustanawiając zadania publiczne, określają nazwę, formę prawną i przedmiot działalności podmiotu powołanego do realizacji zadań. Niekiedy ustawy określają minimalny udział Skarbu Państwa w kapitale zakładowym i dopuszczalny udział innych akcjonariuszy. Podmioty te z reguły mogą prowadzić inną zarobkową działalność gospodarczą, jeżeli nie pozostaje ona w sprzeczności z zadaniami określonymi w ustawie. Takie szczególne zadania wykonują:

1. **zarządy portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście)** – spółki akcyjne, w których Skarb Państwa ma co najmniej po 51 % akcji i sumy głosów, utworzone przez ustawę z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich¹²⁷ w celu zarządzania gruntami i infrastrukturą portową;
2. **Polska Agencja Inwestycji i Handlu S. A.** – jednoosobowa spółka akcyjna Skarbu Państwa, która ma za zadanie promować polską gospodarkę, organizować oraz inspirować przedsięwzięcia zwiększające zainteresowanie podmiotów zagranicznych inwestowaniem kapitału w Polsce;
3. **Telewizja Polska S. A., Polskie Radio S. A. i regionalne rozgłośnie radia publicznego**, wykonujące zadania jednostek publicznej radiofonii i telewizji, realizujące misję publiczną, które mogą działać wyłącznie w formie jednoosobowych spółek Skarbu Państwa¹²⁸;
4. **PKP Polskie Linie Kolejowe S. A.**, zarządzające liniami kolejowymi oraz pozostałą infrastrukturą kolejową określoną w przepisach o transporcie kolejowym¹²⁹;
5. **Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S. A.**, która prowadzi działalność w zakresie ubezpieczeń eksportowych gwarantowanych przez Skarb Państwa¹³⁰;

¹²⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1796.

¹²⁸ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722 z późn. zm.).

¹²⁹ Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 697 z późn. zm.).

¹³⁰ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 284). Korporacja prowadzi rozliczenia finansowe związane z prowadzeniem ubezpieczeń eksportowych gwarantowanych przez Skarb Państwa na wyodrębnionym rachunku bankowym pod nazwą „Interes Narodowy”.

6. **Polski Rejestr Statków S. A.**, działający na rzecz bezpieczeństwa statków i ochrony środowiska morskiego oraz prowadzący rejestr statków¹³¹;
7. **Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S. A.**, do którego należy prowadzenie depozytu papierów wartościowych, prowadzenie rozliczeń i rozrachunku transakcji w papierach wartościowych, prowadzenie systemu zabezpieczania płynności rozliczeń oraz wykonywanie czynności w zakresie prowadzenia systemu rejestracji, rozliczeń i rozrachunku instrumentów finansowych nie będących papierami wartościowymi¹³²;
8. **Pocztą Polska S. A.**, w której ustawowo Skarb Państwa jest jedynym akcjonariuszem, a przedmiotem działalności gospodarczej spółki jest m. in. prowadzenie działalności polegającej na świadczeniu usług pocztowych, w tym usług o charakterze powszechnym¹³³;
9. **Agencja Rozwoju Przemysłu S. A.**, wykonująca zadania ustalone m. in.: w ustawach o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków, specjalnych strefach ekonomicznych, wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego, różnych przepisach o udzielaniu pomocy na ratowanie i na restrukturyzację przedsiębiorców. Przedmiotem działalności spółki jest m. in.:
 - wspieranie procesów restrukturyzacji przedsiębiorców m. in. w ramach pomocy finansowej, szkoleniowej i organizacyjnej oraz prowadzenie prac w zakresie wykorzystania środków finansowych pochodzących ze źródeł zagranicznych,
 - doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania, pełnienie funkcji inwestora w odniesieniu do restrukturyzujących się przedsiębiorców, zarządzanie mieniem i udziałami Skarbu Państwa i innych państwowych osób prawnych na zlecenie, wykonywanie na zlecenie praw z akcji i udziałów w spółkach kapitałowych, udział w tworzeniu przez organy państwowe oraz samorządowe rozwiązań prawnych i instytucjonalnych dla dalszej transformacji gospodarki, organizowanie specjalnych stref ekonomicznych, centrów innowacji, parków przemysłowych i technologicznych,
 - realizacja zadań restrukturyzacyjnych określonych przez rządowe programy strategiczne;
10. **Bank Gospodarstwa Krajowego**, będący bankiem państwowym działającym na podstawie szczególnej ustawy¹³⁴, do którego należy wspieranie rządowych programów społeczno-gospodarczych oraz programów samorządności lokalnej i rozwoju regionalnego, realizowanych ze środków publicznych. Bank wykonuje również inne zadania powierzone lub przekazane wynikające z ustaw i umów zawieranych z ministrami¹³⁵. Bank specjalizuje się w obsłudze sektora publicznego i jednostek samorządu terytorialnego, krajowego i zagranicznego długu publicznego, finansowaniu dużych projektów inwestycyjnych (np. drogowych, jest akcjonariuszem Polskiego Funduszu Rozwoju S. A.), budownictwa mieszkaniowego, działalności poręczeniowo-gwarancyjnej oraz wspieraniu eksportu (w tym jako akcjonariusz Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S. A.);
11. **Polska Agencja Prasowa S. A.** – publiczna agencja prasowa, zobowiązana między innymi do upowszechniania stanowiska naczelnych organów państwa¹³⁶;
12. **Totalizator Sportowy Sp. z o. o.**, wykonujący monopol państwa w zakresie gier liczbowych¹³⁷;

¹³¹ Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o Polskim Rejestrze Statków (Dz. U. z 2023 r. poz. 966).

¹³² Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2024 r. poz. 722).

¹³³ Ustawa z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Pocztą Polska” (Dz. U. z 2020 r. poz. 2064).

¹³⁴ Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (Dz. U. z 2024 r. poz. 441 z późn. zm.).

¹³⁵ BGK obsługuje m. in.: Krajowy Fundusz Drogowy, Fundusz Kredytu Technologicznego, Fundusz Pożyczek i Kredytów Studenckich, rachunek rezerw poręczeniowych, windykację należności Skarbu Państwa z tytułu umów poręczeń i gwarancji. BGK prowadzi obsługę bankową rachunków zgodnie z art. 196 ust. 5 ustawy o finansach publicznych. BGK od 1 maja 2011 r. dokonuje na zlecenie Ministra Finansów wszelkich czynności prawnych i faktycznych związanych z przyjmowaniem wolnych środków wyżej wskazanych podmiotów w depozyt lub zarządzanie oraz ich zwrotem, co jest przejawem tzw. konsolidacji środków publicznych.

¹³⁶ Ustawa z dnia 31 lipca 1997 r. o Polskiej Agencji Prasowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1595).

¹³⁷ Ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 227 z późn. zm.).

13. **podmioty zarządzające specjalnymi strefami ekonomicznymi** – spółki, w stosunku do których Skarb Państwa albo samorząd województwa posiada większość głosów, które mogą być oddane na walnym zgromadzeniu lub zgromadzeniu wspólników¹³⁸;
14. **Aplikacje Krytyczne Sp. z o. o.** – jednoosobowa spółka Skarbu Państwa, powołana do realizacji projektów, których celem jest zapewnienie organom administracji podatkowej, Służbie Celnej i kontroli skarbowej systemów teleinformatycznych wspierających ich działania¹³⁹;
15. **Polskie Elektrownie Jądrowe Sp. z o. o.** – jednoosobowa spółka Skarbu Państwa, która realizuje zadania służące zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego Polski. Na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 2011 r. o przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie obiektów energetyki jądrowej oraz inwestycji towarzyszących¹⁴⁰ spółce powierzono przygotowanie i realizację budowy i eksploatacji pierwszej w Polsce elektrowni jądrowej o mocy elektrycznej do 3750 MWe. W tym celu spółka zobowiązana jest do koordynacji działań m. in. w zakresie opracowania zasad koordynacji inwestycji, opracowania harmonogramu skonsolidowanego przygotowania i realizacji budowy oraz inwestycji towarzyszących, jak również – monitorowania wykonywania zadań;
16. **Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o. o.** – jednoosobowa spółka Skarbu Państwa powołana, na mocy art. 11 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o Centralnym Porcie Komunikacyjnym¹⁴¹, do przygotowania i realizacji wieloletniego programu, obejmującego budowę nowego centralnego portu lotniczego dla Polski oraz koordynacji i realizacji inwestycji towarzyszących, w tym nowej sieci linii kolejowych, dróg ekspresowych, autostrad i pozostałej infrastruktury przesyłowej.

11.3. BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE W POLITYCE WŁAŚCICIELSKIEJ

11.3.1. Sektor elektroenergetyczny

2 lutego 2021 r. Rada Ministrów przyjęła dokument strategiczny, odnoszący się do bezpieczeństwa elektroenergetycznego państwa tj. „Politykę energetyczną Polski do 2040 r.” (PEP2040)¹⁴². Obowiązywał także „Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030” (KPEiK), przekazany Komisji Europejskiej 30 grudnia 2019 r. KPEiK zawiera krajowe założenia i cele, polityki i działania odnoszące się do pięciu wymiarów unii energetycznej, w tym do priorytetowego obszaru bezpieczeństwa energetycznego. Dodatkowo obowiązywał przyjęty w 2014 r. „Program polskiej energetyki jądrowej”, zaktualizowany Uchwałą Nr 141 Rady Ministrów z dnia 2 października 2020 r. w sprawie aktualizacji programu wieloletniego pod nazwą „Program polskiej energetyki jądrowej”¹⁴³.

Pozostają aktualne informacje o realizacji działań w sektorze elektroenergetycznym zawarte w „Podsumowaniu realizacji Polityki energetycznej do 2040 r. w 2021 r.”¹⁴⁴ oraz w przekazanym do Komisji Europejskiej „Zintegrowanym sprawozdaniu z postępów w dziedzinie energii i klimatu za lata 2020-2021”¹⁴⁵.

¹³⁸ Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1604).

¹³⁹ Ustawa z dnia 29 kwietnia 2016 r. o szczególnych zasadach wykonywania niektórych zadań z zakresu informatyzacji w zakresie działów administracji rządowej budżet i finanse publiczne (Dz. U. z 2021 r. poz. 186).

¹⁴⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1410 z późn. zm.

¹⁴¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1747.

¹⁴² Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (M. P. z 2021 r. poz. 264).

¹⁴³ M. P. z 2020 r. poz. 946.

¹⁴⁴ www.gov.pl/web/klimat/polityka-energetyczna-polski

¹⁴⁵ www.gov.pl/web/klimat/zintegrowane-krajowe-sprawozdanie-z-postepow-w-dziedzinie-energii-i-klimatu

Ponadto istotne informacje o stanie sektora elektroenergetycznego dostarcza, opracowane w 2023 r., „Sprawozdanie z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2022 r.”¹⁴⁶.

Sektor energetyki jądrowej. Strategicznym dokumentem rządowym poświęconym wdrożeniu energetyki jądrowej w Polsce jest „Program polskiej energetyki jądrowej”. Za przygotowanie procesu inwestycyjnego i pełnienie roli inwestora w projekcie budowy pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce odpowiada spółka Polskie Elektrownie Jądrowe Sp. z o. o. (PEJ). Właścicielem spółki jest Skarb Państwa.

W roku 2023 miały miejsce następujące zdarzenia, związane z tym sektorem:

- 12 czerwca 2023 r. Prezes Państwowej Agencji Atomistyki (PAA) wydał ogólną opinię dotyczącą analiz bezpieczeństwa dla elektrowni jądrowej na Pomorzu,
- 20 czerwca 2023 r. Rada Ministrów uchwaliła wieloletni program, który zapewnia finansowanie kluczowych inwestycji na Pomorzu towarzyszących strategicznym projektom energetycznym. W ramach środków z programu powstanie nowa linia kolejowa, nowa droga krajowa oraz konstrukcja morska do rozładunku. Na ich realizację łącznie przewidziano ponad 4,7 mld zł,
- 12 lipca 2023 r. Minister Klimatu i Środowiska, na wniosek PEJ, wydał decyzję zasadniczą, która formalnie potwierdziła, że inwestycja w pierwszą elektrownię jądrową w Polsce jest zgodna z interesem publicznym i realizowaną przez państwo polityką energetyczną,
- 19 lipca 2023 r. Polskie Elektrownie Jądrowe Sp. z o. o. oraz Urząd Morski w Gdyni podpisały porozumienie określające zasady współpracy przy budowie konstrukcji morskiej,
- 19 września 2023 r. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska wydał decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach dla pierwszej elektrowni jądrowej na Pomorzu w lokalizacji Lubiatowo-Kopalino na obszarze gminy Choczewo,
- 27 września 2023 r. PEJ i konsorcjum Westinghouse-Bechtel podpisały umowę na zaprojektowanie pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce. W zakresie projektu znajdują się główne komponenty elektrowni (wyspa jądrowa, wyspa turbinowa oraz instalacje i urządzenia pomocnicze), budynki administracyjne oraz infrastruktura związana z bezpieczeństwem obiektu. Zaplanowano również wspólne działania na rzecz zaangażowania polskiego przemysłu,
- 26 października 2023 r. wojewoda pomorski wydał decyzję o ustaleniu lokalizacji inwestycji. Na tej podstawie PEJ otrzymała prawo do dysponowania terenem na potrzeby prac przygotowawczych oraz budowy obiektu, a także późniejszej eksploatacji elektrowni jądrowej. Decyzja szczegółowo określa m. in. zakres terytorialny inwestycji zarówno na lądzie, jak i na morzu, a także precyzuje techniczne, środowiskowo-konserwatorskie i przeciwpożarowe warunki realizacji inwestycji.

11.3.2. Sektor gazowy, paliwowo-naftowy i wodorowy

Sektor paliwowo-naftowy. Strategicznym dokumentem rządowym poświęconym bezpieczeństwu energetycznemu kraju, z zakresu sektora paliwowo-naftowego, obok PEP2040, jest Uchwała Rady Ministrów nr 182/2017 z dnia 28 listopada 2017 r. w sprawie przyjęcia Polityki Rządu RP dla infrastruktury logistycznej w sektorze naftowym. Główny cel to określenie działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa paliwowego państwa. Narzędziami realizacji Polityki są działania legislacyjne, działania podejmowane w ramach wykonywania praw z udziałów lub akcji należących do Skarbu Państwa oraz działania względem organów nadzorowanych i podległych.

¹⁴⁶ bip.mos.gov.pl/energetyka/sprawozdania-z-wynikow-monitorowania-bezpieczenstwa-dostaw-energii-elektrycznej

W 2023 r. jednoosobowa spółka Skarbu Państwa PERN S. A. kontynuowała, w ramach realizacji Polityki, program inwestycyjny w zakresie rozbudowy infrastruktury magazynowej oraz rozbudowy zdolności przesyłowych paliw ciekłych.

Na wniosek ministra właściwego do spraw energii, Prezes Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych monitorował proces dostosowania parametrów technicznych magazynów i ich systemów przesyłowych, w których utrzymywane są zapasy interwencyjne ropy naftowej i paliw w Podziemnym Magazynie Ropy i Paliw „Góra” do wymogów ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym¹⁴⁷. Inwestycja została częściowo zawieszona w związku z fuzją PKN ORLEN S. A. i Grupy LOTOS S. A.

Sektor gazowy. W roku 2023 obowiązującymi dokumentami strategicznymi, dotyczącymi bezpieczeństwa gazowego państwa były, podobnie jak w przypadku sektora elektroenergetycznego, PEP2040 oraz KPEiK. Istotne informacje o stanie sektora i realizacji działań dostarcza „Sprawozdanie z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw paliw gazowych za okres od dnia 1 stycznia 2023 r. do dnia 31 grudnia 2023 r.”¹⁴⁸.

Sektor wodorowy. Jeszcze w listopadzie 2021 r. Rada Ministrów przyjęła „Polską Strategię Wodorową do roku 2030 z perspektywą do 2040 r.” (PSW), która określa główne cele rozwoju gospodarki wodorowej w Polsce i kierunki interwencji, jakie są pożądane do ich osiągnięcia. W tym celu dokonuje się diagnozy obecnej sytuacji, określając stan dojrzałości i koszt poszczególnych technologii oraz rozważa ich potencjalny wpływ na gospodarkę, przedstawiając przewidywane trendy rozwoju. PSW wpisuje się w globalne, europejskie i krajowe działania mające na celu osiągnięcie gospodarki niskoemisyjnej. Nadrzędnym celem PSW jest wykorzystanie krajowego potencjału i stworzenie polskiej gałęzi gospodarki wodorowej poprzez rozwój rodzimych patentów i technologii wodorowych oraz ich wykorzystanie na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej i utrzymania konkurencyjności polskiej gospodarki. Rozwój niezależnych źródeł wytwórczych wodoru odnawialnego oraz potencjału magazynowania tego nośnika energii będzie determinował bezpieczeństwo energetyczne kraju.

W 2023 r. obowiązywało, podpisane w 2021 r. przez przedstawicieli administracji publicznej, biznesu, organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli świata nauki, „Porozumienie Sektorowe na rzecz rozwoju gospodarki wodorowej”. Jest ono podstawowym instrumentem wykonawczym, co oznacza, że określa długofalowe działania na rzecz rozwoju w Polsce nowej branży, które mają na celu realizację postulatów, instrumentów prawnych, finansowych i instytucjonalnych. Porozumienie to kładzie szczególny nacisk na wzrost polskiego wkładu w gospodarkę wodorową, poczynwszy od technologii, przez wdrożenie i komercjalizację, do budowy innowacyjnego przemysłu, w którym polskie firmy będą miały silną pozycję rynkową. Realizacja celów porozumienia ma na celu zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego Polski przez zmniejszenie uzależnienia od importu paliw kopalnych oraz obniżenie emisji gazów cieplarnianych i pyłów zawieszonych, co przyczyni się do osiągnięcia celu neutralności klimatycznej Unii Europejskiej.

11.3.3. Sektor górnictwa węgla kamiennego i brunatnego

23 stycznia 2018 r. Rada Ministrów przyjęła „Program dla sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce”. 25 września 2020 r. w Katowicach Międzyzwiązkowy Komitet Protestacyjno-Strajkowy oraz delegacja rządowa podpisały porozumienia w sprawie zasad i tempa transformacji górnictwa. Porozumienie przewidywało, że wypracowana zostanie umowa społeczna regulująca funkcjonowanie sektora węgla kamiennego. Określało również datę graniczną transformacji

¹⁴⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 1281.

¹⁴⁸ www.gov.pl/web/przemysl/sprawozdania-z-wynikow-monitorowania-bezpieczenstwa-dostaw-paliw-gazowych3

górnictwa – ostatnia kopalnia ma pracować do 2049 roku. 28 maja 2021 r. w Katowicach podpisana została umowa społeczna dotycząca transformacji sektora górnictwa węgla kamiennego oraz wybranych procesów transformacji województwa śląskiego. W umowie przede wszystkim ustalono mechanizm finansowania spółek sektora górnictwa węgla kamiennego. Uzgodniono zasady budowy i wdrażania instalacji tzw. czystego węgla oraz powołanie Funduszu Transformacji Śląska. Ustalono terminy zakończenia eksploatacji węgla kamiennego w poszczególnych kopalniach w perspektywie do końca 2049 r. oraz gwarancje zatrudnienia. Kluczowym elementem jest pakiet osłon socjalnych dla pracowników z likwidowanych kopalń, który zawiera zarówno urlop górniczy, urlop przeróbkarski, jednorazową odprawę, jak i kompleksowy system alokacji.

Zmiana otoczenia gospodarczego i prawnego funkcjonowania sektora, w związku z przyjętą przez Radę Ministrów w 2021 r. PEP2040, a przede wszystkim podpisanie umowy społecznej, spowodowało zmianę polityki rządu wobec sektora górnictwa węgla kamiennego energetycznego. Mając na uwadze powyższe Rada Ministrów w styczniu 2022 r. wprowadziła zmiany w „Programie dla sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce”. Nowym, głównym celem jest sprawiedliwa transformacja z założeniem stopniowej likwidacji branży wydobywczej węgla energetycznego w oparciu o mechanizmy wsparcia publicznego. Do najważniejszych zmian należy ujęcie założeń Nowego Systemu Wsparcia dla sektora górnictwa węgla kamiennego, pozwalających na uniknięcie niekontrolowanej upadłości spółek, a to z kolei pozwoli na racjonalną i kontrolowaną transformację. Do oceny prac nad realizacją „Programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce” oraz poszczególnych spółek węglowych został powołany przez ministra właściwego do spraw energii Komitet Sterujący do spraw Górnictwa.

W przypadku sektora górnictwa węgla brunatnego obowiązującym w 2023 r. dokumentem był przyjęty 30 maja 2018 r. przez Radę Ministrów „Program dla sektora górnictwa węgla brunatnego w Polsce”. Program ten miał pełnić funkcję mapy drogowej dla rozwoju inwestycji w tym obszarze, opartej na analizie wyzwań, jakie stoją przed polskim rządem i branżą górniczą. Głównym celem wyżej wymienionego dokumentu było stworzenie warunków sprzyjających wytwarzaniu energii elektrycznej z węgla brunatnego w oparciu o innowacyjne i efektywne technologie, w tym również przez wykorzystanie węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski oraz wspierania konkurencyjności gospodarki. W praktyce chodzi o zbudowanie rentownego, efektywnego i nowoczesnego sektora górnictwa węgla brunatnego, opartego na kooperacji, wiedzy i innowacjach. Mając na uwadze realizację celu głównego, zdefiniowane zostały następujące cele szczegółowe wraz z działaniami dla ich osiągnięcia:

1. określenie zapotrzebowania na węgiel brunatny,
2. zapewnienie dostępu do nowych złóż węgla brunatnego,
3. zapewnienie ram formalnoprawnych, mających na celu modernizację jednostek wytwórczych dla zagospodarowania nowych złóż lub budowę nowych kompleksów energetycznych,
4. zagospodarowanie złóż węgla brunatnego w sposób społecznie odpowiedzialny i przy wsparciu władz lokalnych, wojewódzkich i ogólnokrajowych,
5. podejmowanie długofalowych działań na rzecz poprawy konkurencyjności sektora węgla brunatnego.

„Program dla sektora górnictwa węgla brunatnego w Polsce”, pomimo iż przedstawiał trzy scenariusze, najbardziej skupiał się na tym perspektywicznym, zakładając otwieranie nowych złóż Złoczew i Ościszów, a w dalszej kolejności – Gubin.

Aktualnie istnieje rozbieżność pomiędzy „Programem dla sektora górnictwa węgla brunatnego w Polsce” a Polityką Energetyczną Kraju. Jak wskazuje Minister Klimatu i Środowiska, Program powinien być zaktualizowany w korelacji z pracami nad aktualizacją „Krajowego Planu na rzecz energii i klimatu”. Rozbieżność między dokumentami strategicznymi (PEP2040 i KPEiK) a tym programem widoczna jest przede wszystkim na poziomie scenariuszy progностycznych. PEP2040 zakłada wykorzystanie tych złóż węgla brunatnego, na które kopalnie posiadają koncesje lub planują przedłużyć koncesję na wydobywanie. Od 2018 r. zmiany uległy prognozy cen uprawnień do emisji CO₂, a wartości prognozowane na bieżący okres istotnie przekroczyły wartości tych uprawnień.

W 2023 r. podjęto decyzję o wstrzymaniu aktualizacji „Program dla sektora górnictwa węgla brunatnego w Polsce” do czasu zakończenia prac nad utworzeniem Narodowej Agencji Bezpieczeństwa Energetycznego. Aktualnie w Ministerstwie Aktywów Państwowych trwają prace Zespołu do spraw wydzielenia aktywów węglowych ze spółek z udziałem Skarbu Państwa. Wyniki prac Zespołu powinny być podstawą do skorygowania i uaktualnienia programu.

11.4. SZCZEGÓLNE ZASADY PRYWATYZACJI I RESTRUKTURYZACJI SPÓŁEK

Polskie Koleje Państwowe S. A. działają w oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”¹⁴⁹ (ustawa o PKP). Spółka pełni dominującą rolę w Grupie PKP, którą tworzą spółki zarządzające infrastrukturą kolejową, spółki przewozowe i inne spółki świadczące usługi na rzecz spółek grupy. Do jej podstawowych zadań należy:

1. realizacja procesów restrukturyzacji,
2. gospodarowanie mieniem, w szczególności poprzez wnoszenie do spółek, sprzedaż, oddawanie do nieodpłatnego korzystania, a także zbywanie mienia zbędnego, w tym zasobów mieszkaniowych,
3. koordynacja przedsięwzięć związanych z rozwojem spółek Grupy PKP.

PKP S. A. utworzyły spółki, wnosząc do nich składniki materialne wyodrębnione z przedsiębiorstwa. Akcje i udziały spółek utworzonych przez PKP S. A., z wyjątkiem spółki PKP Polskie Linie Kolejowe S. A., mogą być zbywane. Nie podlega sprzedaży mienie wchodzące w skład linii kolejowych o znaczeniu państwowym, będące własnością PKP S. A., PKP PLK S. A. lub Skarbu Państwa. Akcje PKP PLK S. A. nie mogą być zbywane, za wyjątkiem akcji spółki będących własnością PKP S. A., które mogą być zbywane wyłącznie na rzecz Skarbu Państwa (art. 15 ust. 8a ustawy o PKP).

PKP Polskie Linie Kolejowe S. A. zarządza liniami kolejowymi oraz pozostałą infrastrukturą kolejową określoną w przepisach ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym¹⁵⁰.

31 grudnia 2023 r. kompetencje właścicielskie w stosunku do PKP Polskie Linie Kolejowe S. A. (PKP PLK S. A.) wykonywał Minister Infrastruktury na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 października 2022 r. w sprawie wykazu spółek, w których prawa z akcji Skarbu Państwa wykonuje Prezes Rady Ministrów lub inni członkowie Rady Ministrów, pełnomocnicy Rządu lub państwowe osoby prawne, w tym jednoosobowe spółki Skarbu Państwa¹⁵¹. Kapitał zakładowy PKP PLK S. A. wynosił 33.272.194.000 PLN i dzielił się na 33.272.194 akcje po 1.000 PLN. Skarb Państwa posiadał w PKP PLK S. A. 27.769.089 akcji (83,46 %). Pozostałe akcje w liczbie 5.503.105 sztuk (16,54 %) posiadała spółka PKP S. A. Akcje PKP PLK S. A. są akcjami imiennymi i nie są uprzywilejowane.

16 grudnia 2022 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie PKP PLK S. A. podjęło uchwałę w sprawie obniżenia kapitału zakładowego PKP PLK S. A. poprzez umorzenie 3.371 akcji imiennych PKP PLK S. A. o łącznej wartości nominalnej 3.371.000 PLN, nabytych w zamian za wynagrodzenie dla akcjonariusza PKP S. A. Rejestracja obniżenia kapitału zakładowego PKP PLK S. A. w Krajowym Rejestrze Sądowym została dokonana 22 maja 2023 r.

23 czerwca 2023 r. Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKP PLK S. A. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego wkładem niepieniężnym wnoszonym przez Skarb Państwa o kwotę 1.206.216.000 PLN poprzez emisję, w drodze subskrypcji prywatnej 1.206.216 akcji imiennych zwykłych¹⁵². Wszystkie akcje w podwyższonym kapitale zakładowym objął Skarb Państwa w zamian za

¹⁴⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 561.

¹⁵⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 697 z późn. zm.

¹⁵¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2369 z późn. zm.

¹⁵² Akcje serii R1 o numerach od 0000001 do 1206216 o wartości nominalnej po 1.000 PLN każda.

wniesione obligacje skarbowe¹⁵³. Środki pozyskane z objęcia akcji PKP PLK S. A. przeznaczy na finansowanie inwestycji realizowanych w ramach „Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej – Kolej + do 2029 roku” lub programów inwestycyjnych, będących jego kontynuacją, ustanowionych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁵⁴. W dniu 13 września 2023 r. pomiędzy Skarbem Państwa reprezentowanym przez Ministra Infrastruktury a PKP PLK S. A. została zawarta umowa objęcia tych akcji. Rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego PKP PLK S. A. w Krajowym Rejestrze Sądowym została dokonana 16 października 2023 r.

13 października 2023 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie PKP PLK S. A. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego wkładem niepieniężnym stanowiącym prawo użytkowania wieczystego gruntów położonych w Poznaniu wraz z prawem własności budynków posadowionych na tych gruntach. Kapitał zakładowy PKP PLK S. A. został podwyższony o kwotę 63.338.000 PLN poprzez emisję, w drodze subskrypcji prywatnej, 63.338 akcji imiennych zwykłych¹⁵⁵. Wszystkie akcje w podwyższonym kapitale zakładowym PKP PLK S. A. objęła PKP S. A. Rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego PKP PLK S. A. w Krajowym Rejestrze Sądowym została dokonana 22 marca 2024 r.

Przedsiębiorstwo państwowe „Porty Lotnicze”, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 22 lipca 2022 r. o usprawnieniu procesu inwestycyjnego Centralnego Portu Komunikacyjnego¹⁵⁶, zostało przekształcone z dniem 1 kwietnia 2023 r. w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod firmą Polskie Porty Lotnicze Spółka Akcyjna (PPL S. A.). We wrześniu 2023 r. Pełnomocnik Rządu do spraw Centralnego Portu Komunikacyjnego wniosł akcje spółki do spółki celowej Centralny Port Komunikacyjny sp. z o.o., która stała się jedynym akcjonariuszem PPL S.A.

11.5. ZASÓB NA ZASPOKOJENIE ROSZCZEŃ Z TYTUŁU PORĘCZEŃ I GWARANCJI SKARBU PAŃSTWA

Na mocy art. 25 ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne¹⁵⁷, został utworzony zasób majątkowy Skarbu Państwa jako alternatywne, obok budżetu państwa, źródło spłaty poręczonych i gwarantowanych przez Skarb Państwa kredytów¹⁵⁸. Na zasób składają się akcje i udziały uzyskane w wyniku dochodzenia przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, w imieniu Skarbu Państwa, wierzytelności z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji oraz akcje i udziały w spółkach stanowiące własność Skarbu Państwa, wyodrębnione przez Radę Ministrów do 17 lipca 2009 r.

Na koniec 2023 r. w zasobie majątkowym Skarbu Państwa przeznaczonym na zaspokojenie roszczeń z tytułu poręczeń i gwarancji udzielonych przez Skarb Państwa znajdowały się akcje i udziały przedstawione w poniższej tabeli.

¹⁵³ *Obligacje skarbowe wyemitowane przez Ministra Finansów na podstawie listów emisyjnych nr 19/2023 z dnia 20 lutego 2023 r., nr 20/2023 z dnia 20 lutego 2023 r., nr 21/2023 z dnia 20 lutego 2023 r., nr 22/2023 z dnia 20 lutego 2023 r. oraz nr 23/2023 z dnia 20 lutego 2023 r.*

¹⁵⁴ *Dz. U. z 2024 r. poz. 1530 z późn. zm.*

¹⁵⁵ *Akcje serii S1 o numerach od 00001 do 63338 o wartości nominalnej po 1.000 PLN każda.*

¹⁵⁶ *Dz. U. z 2022 r. poz. 1846.*

¹⁵⁷ *Dz. U. z 2023 r. poz. 2201 z późn. zm.*

¹⁵⁸ *O należnościach Skarbu Państwa z tytułu poręczeń lub gwarancji spłaty kredytów zob. w części 10.3.*

Tab. 11.1. Zasób majątkowy na zaspokojenie roszczeń z tytułu poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa

nazwa podmiotu	liczba akcji i udziałów
Centrum Techniki Okrętowej S. A. z siedzibą w Gdańsku	1.240.000
Chłodnia Szczecińska Sp. z o. o. z siedzibą w Szczecinie	7.440
Lubinex Sp. z o. o. w likwidacji z siedzibą w Lubinie	16.168
Polskie Pracownie Konserwacji Zabytków S. A. z siedzibą w Warszawie	321.843
Pomorskie Hurtowe Centrum Rolno-Spożywcze S. A. z siedzibą w Gdańsku	53.070
Centrala Farmaceutyczna Cefarm S. A. (w miejsce 100.800 udziałów Przemysłowego Instytutu Maszyn Budowlanych Sp. z o. o. z siedzibą w Kobylce)	916.811
Warszawski Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S. A. z siedzibą w Broniszach	6.171
Warszawskie Zakłady Sprzętu Ortopedycznego S. A. z siedzibą w Warszawie	627.900
GREMI Inwestycje S. A. z siedzibą w Karniowicach (w miejsce 110.106 akcji spółki WELUX S. A. z siedzibą w Katowicach)	4.092
GREMI Inwestycje S. A. z siedzibą w Karniowicach (w miejsce 40.586 akcji Zakładów Przemysłu Wełnianego 9 MAJA S. A. z siedzibą w Łodzi)	5.175
Zespół Elektrowni Wodnych Niedzica S. A. z siedzibą w Niedzicy	230.785

Źródło: Ministerstwo Finansów – Informacja o poręczeniach i gwarancjach udzielonych w 2023 r. przez Skarb Państwa, niektóre osoby prawne oraz Bank Gospodarstwa Krajowego.

Środki pochodzące ze zbycia tych papierów wartościowych, opłaty prowizyjne od udzielonych gwarancji i poręczeń, a także odsetki z tytułu oprocentowania zgromadzonych środków, wpływają na rachunek rezerw poręczeniowych i gwarancyjnych Skarbu Państwa¹⁵⁹.

W roku 2023 nie było konieczności wydatkowania środków tego rachunku na cele związane z obsługą gwarancji i poręczeń. W związku z powyższym całość środków, które zasiliły rachunek w 2023 r., t. j. 26.462.949 PLN (w 2022 r. – 97.346.448 PLN), przeznaczono na finansowanie potrzeb pożyczkowych budżetu państwa, tak jak to miało miejsce w latach poprzednich. Łącznie, na przestrzeni dziesięciu lat, przekazano na ten cel z powyższego rachunku środki w wysokości 1.365.422.954 PLN.

Tab. 11.2. Potencjalne zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu gwarancji i poręczeń

tytuł zobowiązania	wartość zobowiązania [mln PLN]			
	2023 r.	2022 r.	2021 r.	2020 r.
poręczenia i gwarancje krajowe	274.219,0	270.925,7	243.753,3	198.278,8
gwarancje zagraniczne	279.336,5	161.870,7	112.573,8	104.596,2
* ogółem	553.555,5	432.796,4	356.327,1	302.875,0

* Łączna kwota ewentualnych wypłat z budżetu w przypadku, gdyby kredytobiorcy lub emitenci nie wywiązywali się ze spłaty poręczonych lub gwarantowanych kredytów lub obligacji.

Źródło: jak w tab. 11.1.

Potencjalne niewymagalne zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji 31 grudnia 2023 r. wynosiły 553.555.488.052 PLN, co oznacza wzrost w stosunku do roku 2022 o prawie 28 %. Wzrost ten związany był głównie z objęciem gwarancjami Skarbu Państwa

¹⁵⁹ Rachunek utworzony w Banku Gospodarstwa Krajowego na podstawie art. 30 ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne.

zobowiązań wynikających z zaistniałej sytuacji geopolitycznej, tj. w szczególności zobowiązań zaciągniętych przez Bank Gospodarstwa Krajowego na zasilenie Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych, Funduszu Pomocy obywatelom Ukrainy, Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 oraz zobowiązań zaciągniętych w oparciu o przepisy ustawy z dnia 15 września 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła w związku z sytuacją na rynku paliw¹⁶⁰. Ponadto w roku 2023 były udzielane gwarancje Skarbu Państwa obejmujące zobowiązania zaciągnięte na realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych (w szczególności drogowych i kolejowych).

11.6. ZOBOWIĄZANIA WOBEC PRACOWNIKÓW, ROLNIKÓW I RYBAKÓW

W spółkach powstałych w trybie komercjalizacji lub wniesienia zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego do spółki, w przypadku zbycia przez Skarb Państwa akcji lub udziałów na zasadach ogólnych, uprawnionym pracownikom, rolnikom lub rybakom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia do 15 % akcji lub udziałów objętych przez Skarb Państwa w dniu wpisania spółki do rejestru.

Od 29 lutego 2020 r., zgodnie z ustawą z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i niektórych uprawnieniach pracowników¹⁶¹, akcje lub udziały na rzecz uprawnionych pracowników, rolników lub rybaków zbywa minister właściwy do spraw aktywów państwowych. W roku 2023 proces nieodpłatnego udostępniania akcji lub udziałów na powyższych zasadach nie był realizowany, zatem nie zawarto żadnej umowy nieodpłatnego zbycia akcji lub udziałów (w 2022 r. zawarto 3.843 umowy).

11.7. ZAPLANOWANE W BUDŻECIE PAŃSTWA PRZYCHODY Z PRYWATYZACJI

Planowane kwoty oraz przeznaczenie przychodów z prywatyzacji określa ustawa budżetowa.

Tab. 11.3. Wykonanie przychodów z prywatyzacji

tytuł przychodu	wartość planowana [tys. PLN]		wartość uzyskana [tys. PLN]	
	2023 r.	2022 r.	2023 r.	2022 r.
prywatyzacja pośrednia	0	0	248	415
prywatyzacja bezpośrednia	1.241	1.619	1.782	1.799
ogółem	1.241	1.619	2.030	2.214

Źródło: Ministerstwo Rozwoju i Technologii.

11.8. FUNDUSZE ZWIĄZANE Z PRYWATYZACJĄ

11.8.1. Fundusz Reprywatyzacji

Państwowy fundusz celowy utworzony został na podstawie art. 56 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i niektórych uprawnieniach pracowników. Na rachunku Funduszu gromadzone są środki pochodzące ze sprzedaży 5 % akcji należących do Skarbu Państwa w każdej ze spółek powstałych w wyniku komercjalizacji, środki z tytułu świadczeń należnych Skarbowi Państwa, o których mowa w art. 31 ust. 1, art. 31a oraz art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprywatyzacyjnych dotyczących

¹⁶⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1772 z późn. zm.

¹⁶¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1198.

nieruchomości warszawskich, wydanych z naruszeniem prawa¹⁶², odsetki od udzielonych pożyczek oraz odsetki od środków zgromadzonych na rachunku tego funduszu, a także dochody z tytułu posiadania i zbycia akcji nabytych lub objętych ze środków funduszu.

Przychody Funduszu w 2023 r. zostały zrealizowane w kwocie 352.979 tys. PLN (w 2022 r. – 4.939.863 tys. PLN). Kwotę tę w ponad 98% stanowiły inne zwiększenia (w tym odpisy aktualizujące należności i długoterminowe aktywa finansowe), odsetki od środków zgromadzonych na rachunku Funduszu Reprywatyzacji oraz odsetki od udzielonych pożyczek. Koszty realizacji zadań ze środków funduszu wyniosły 154.011 tys. PLN (w 2022 r. – 6.936.980 tys. PLN).

Na koniec 2023 r. Fundusz Reprywatyzacji posiadał skarbowe papiery wartościowe o wartości rynkowej wynoszącej 2.916.900 tys. PLN (na koniec 2022 r. – 2.711.100 tys. PLN).

Saldo środków finansowych na rachunku Funduszu Reprywatyzacji na 31 grudnia 2023 r. wyniosło 1.267.829 tys. PLN (na koniec 2022 r. – 1.392.409 PLN).

11.8.2. Fundusz Rekompensacyjny

Fundusz utworzony został na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej¹⁶³.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy, o której mowa powyżej, ostateczny termin składania wniosków o potwierdzenie prawa do rekompensaty upłynął 31 grudnia 2008 r. Prawo do rekompensaty może zostać zrealizowane w formie zaliczenia wartości nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej na poczet ceny sprzedaży nieruchomości lub prawa użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa, opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowych Skarbu Państwa i ceny sprzedaży położonych na nich budynków oraz innych urządzeń lub lokali, opłaty za przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości, jak również poprzez wypłatę świadczenia pieniężnego ze środków Funduszu Rekompensacyjnego.

Na realizację rekompensat w formie świadczenia pieniężnego, wypłacanego ze środków Funduszu Rekompensacyjnego, przeznaczane są przychody ze sprzedaży nieruchomości pochodzących z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, o łącznej powierzchni nie mniejszej niż 400 tys. ha, wpływy z tytułu odpłatnego korzystania z mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, przekazywane przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w formie zaliczek kwartalnych w wysokości ustalonej w rocznym planie finansowym Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz odsetki bankowe.

Przychody Funduszu Rekompensacyjnego w 2023 r. wyniosły 382.577 tys. PLN (w 2022 r. – 650.018 tys. PLN), z czego ponad połowę przychodów stanowiły wpłaty Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z tytułu rocznego rozliczenia zaliczek kwartalnych, przekazanych w 2022 r. z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Natomiast koszty realizacji zadań ze środków Funduszu wyniosły 99.610 tys. PLN (w 2022 r. – 124.407 tys. PLN), w tym wypłaty rekompensat dla osób uprawnionych w kwocie 98.428 tys. PLN, stanowiące prawie 98 % kosztów ogółem.

Saldo środków finansowych na rachunku Funduszu Rekompensacyjnego na 31 grudnia 2023 r. wyniosło **2.093.066 tys. PLN** (na koniec 2022 r. – 1.594.117 tys. PLN).

¹⁶² Dz. U. z 2021 r. poz. 795.

¹⁶³ Dz. U. z 2017 r. poz. 2097.

11.9. ZADŁUŻENIE SKARBU PAŃSTWA

Tab. 11.4. Zadłużenie Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji

kryterium miejsca emisji	wartość nominalna zadłużenia [mln PLN]	
	2023 r.	2022 r.
zadłużenie krajowe	1.042.418,1	949.785,9
zadłużenie zagraniczne	* 303.782,7	** 288.684,6
ogółem	1.346.200,9	1.238.470,5

* kursy przyjęte do obliczeń: EUR/PLN – 4,3480, USD/PLN – 3,9350.

** kursy przyjęte do obliczeń: EUR/PLN – 4,6899, USD/PLN – 4,4018.

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Tab. 11.5. Zadłużenie Skarbu Państwa według kryterium rezydenta

kryterium rezydenta	wartość nominalna zadłużenia [mln PLN]	
	2023 r.	2022 r.
zadłużenie krajowe	932.593,1	826.999,1
zadłużenie zagraniczne	413.607,8	411.471,4
ogółem	1.346.200,9	1.238.470,5

Źródło: jak w tab. 11.4.

Tab. 11.6. Zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu kredytów i pożyczek zagranicznych

nazwa instytucji	wartość zobowiązań [mln EUR]	
	2023 r.	2022 r.
Europejski Bank Inwestycyjny	6.113,4	6.631,3
Bank Rozwoju Rady Europy	786,9	649,7
Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju	5.377,3	5.708,7
Pożyczka z Instrumentu SURE (UE) *	11.236,0	11.236,0
Pożyczka z RRF (UE) **	4.504	—

* Pożyczka zaciągnięta w latach 2020-2022. Spłata kapitału rozpocznie się w 2026 r.

** Pożyczka z UE w ramach instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (RRF), stworzonego w celu odbudowy gospodarki europejskiej po pandemii Covid-19.

Źródło: jak w tab. 11.4.

Instrument SURE. 30 czerwca 2020 r. Polska podpisała umowę gwarancyjną na potrzeby Instrumentu SURE (Europejski instrument tymczasowego wsparcia w celu zmniejszenia zagrożeń związanych z bezrobociem w sytuacji nadzwyczajnej, jaka wystąpiła w związku z pandemią COVID-19). Tym samym zobowiązała się w sposób bezwarunkowy i nieodwołalny do przekazania na wniosek Komisji Europejskiej do 100 % swojego wkładu, którego całkowita wysokość określona w umowie gwarancyjnej wynosi 930.103.250 EUR. 15 października 2020 r. została podpisana pomiędzy Polską a Unią Europejską umowa pożyczki z Instrumentu SURE.

12. ZESTAWIENIE ZBIORCZE MIENIA SKARBU PAŃSTWA

Tab. 12.1. Zestawienie zbiorcze składników mienia Skarbu Państwa

składniki *	wartość [mln PLN]	
	2023 r.	2022 r.
zabytki	bez wyceny	bez wyceny
zasoby naturalne	bez wyceny	bez wyceny
grunty	699.334	577.561
budynki, budowle i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (bez tych, którymi gospodarują starostowie)	218.851	211.550
drogi, mosty i wiadukty **	197.922	186.395
środki trwałe w budowie i zaliczki na środki trwałe w budowie	75.055	69.157
wartości niematerialne i prawne	1.190	786
maszyny i urządzenia techniczne	10.087	8.396
środki transportu	26.957	18.089
inne środki trwałe	9.671	5.195
należności długoterminowe	2.221	2.423
akcje i udziały	263.950	217.737
inne aktywa długoterminowe	2	2
rozliczenia długoterminowe	22	17
mienie zlikwidowanych jednostek	34	35
zapasy	52.712	48.241
rezerwy strategiczne i zapasy agencyjne	11.214	11.900
należności i roszczenia krótkoterminowe	141.117	95.890
środki pieniężne	61.624	73.547
krótkoterminowe papiery wartościowe	3.514	855
rozliczenia międzyokresowe	35.962	28.136
należności budżetu ewidencjonowane przez Ministra Finansów	160.098	160.406

* Mienie wykorzystywane przez państwowe jednostki organizacyjne i powierzone agencjom wykonującym zadania z zakresu gospodarowania składnikami majątku Skarbu Państwa.

** Także drogi krajowe i obiekty drogowe w miastach na prawach powiatu.

Źródło: jak w niniejszym Sprawozdaniu, obliczenia PGRP.

Tab. 12.2. Wartość praw majątkowych z tytułu wkładu Skarbu Państwa

podmiot	wartość * [mln PLN]	
	2023 r.	2022 r.
agencje wykonawcze	18.005	17.164
instytucje gospodarki budżetowej	877	962
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	3.805	2.892
instytucje kultury	3.770	3.384
samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej	888	918
uczelnie publiczne	48.733	45.263
agencje, fundacje, fundusze i inne państwowe osoby prawne realizujące szczególne niegospodarcze zadania ustawowe	53.770	63.311
jednostki ubezpieczeń społecznych	74.836	66.360
<i>w tym Fundusz Ubezpieczeń Społecznych</i>	10.171	9.028
przedsiębiorstwa państwowe	440	2.561
instytuty badawcze	2.027	1.892
parki narodowe	9.540	9.520
Polska Akademia Nauk	1.196	1.141
Bank Gospodarstwa Krajowego	39.420	30.688

* Wartości składników majątku wykorzystywanego przez państwowe jednostki organizacyjne i powierzonego agencjom wykonującym zadania z zakresu gospodarowania składnikami majątku Skarbu Państwa, nie wskazane w częściach szczegółowych, przedstawiono w załączniku (tab. 13.3.).

Źródło: jak w tab. 12.1.

Przyjęte zasady wyceny oraz zastosowane metody oszacowania, a także brak możliwości wyceny w przypadku niektórych składników powodują, że poszczególne wartości są niewspółmierne, a w związku z tym podanie łącznej wartości mienia Skarbu Państwa wyrażonej w jednej kwocie obarczone jest dużym ryzykiem.

13. ZAŁĄCZNIKI

13.1. ZAŁĄCZNIK DO ROZDZIAŁÓW 6. I 7.

Tab. 13.1. Wartość grup rodzajowych składników majątku jednostek państwowych

składniki	urzędy i instytucje centralne *	urzędy i instytucje wojewódzkie	Zasób WRSP	AMW	RARS	PGL Lasy Państwowe	ogółem **
	[tys. PLN]						
grunty	91.845.863	823.057	7.913.228	774.627	44.006	834.620	102.235.401
budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	205.602.757	2.636.905	337.944	2.532.485	267.332	7.473.362	218.850.785
wartości niematerialne i prawne	1.133.119	17.778	15	5.803	14.371	18.561	1.189.647
maszyny i urządzenia techniczne	9.424.868	330.668	9.664	14.213	47.857	259.563	10.086.833
środki transportu	25.334.292	1.416.437	205	1.833	27.123	177.579	26.957.469
inne środki trwałe	9.322.971	289.537	63	1.308	10.707	46.546	9.671.132
środki trwałe w budowie	70.467.530	320.869	52.120	41.204	24.987	510.201	71.416.911
środki przekazane na poczet inwestycji	3.638.529	0	—	0	0	103	3.638.632
należności długoterminowe	2.141.671	76.376	1.729	191	0	1.119	2.221.086
akcje i udziały	193.397.374	0	798.874	1.054.881	0	47.879	195.299.008
inne papiery wartościowe	0	0	—	0	0	—	0
inne aktywa długoterminowe	14	31	—	0	0	1.732	1.777
rozliczenia długoterminowe	0	0	—	6.677	2.692	13.116	22.485
mienie zlikwidowanych jednostek	33.195	1.294	—	—	—	—	34.489
zapasy	39.872.949	190.387	76	414.141	11.700.104	534.544	52.712.201
należności i roszczenia	135.064.937	1.557.062	3.332.406	64.615	321.309	776.172	141.116.501
środki pieniężne	43.789.551	217.177	1.873.524	146.356	7.171.864	8.425.435	61.623.907
krótkoterminowe papiery wartościowe	3.513.467	58	217	0	0	—	3.513.742
rozliczenia międzyokresowe	35.871.865	6.106	14	6.195	8.542	69.815	35.962.537
suma bilansowa 2023 r. **	870.454.937	7.883.742	14.320.885	5.064.529	20.646.393	19.282.365	
suma bilansowa 2022 r. **	732.618.190	9.367.194	12.728.061	4.844.311	19.682.389	17.635.046	

* Bez placówek zagranicznych.

** Liczby w wierszach mogą nie sumować się z powodu zaokrągleń w trakcie kolejnych agregacji.

Źródło: bilanse łączne dysponentów części budżetu i bilanse agencji, obliczenia PGRP.

13.2. ZAŁĄCZNIKI DO ROZDZIAŁU 8.

Tab. 13.2. Akcje Skarbu Państwa w spółkach publicznych

podmiot	liczba akcji	udział	wartość rynkowa *
		[%]	[tys. PLN]
Polski Holding Nieruchomości S. A.	36.842.988	71,93	515.802
PGE Polska Grupa Energetyczna S. A.	1.365.601.493	60,86	11.850.690
Jastrzębska Spółka Węglowa S. A.	64.387.333	54,84	2.706.200
ENEA S. A.	277.015.422	52,29	2.540.231
ORLEN S. A.	579.310.079	49,90	37.944.810
Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S. A.	14.695.470	35,01	624.557
Powszechny Zakład Ubezpieczeń S. A.	295.217.300	34,19	13.954.922
GRUPA AZOTY S. A.	32.734.509	33,00	808.542
KGHM Polska Miedź S. A.	63.589.900	31,79	7.802.481
TAURON Polska Energia S. A.	526.848.384	30,06	1.967.252
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S. A.	367.918.980	29,43	18.513.683
GRUPA AZOTY Zakłady Chemiczne „POLICE” S. A.	9.273.078	7,47	113.132
BOŚ S. A.	5.148.000	5,54	57.864
SZAR S. A.	811.171	0,74	79
MBANK S. A.	500	0,001	268
REGNON S. A. w likwidacji	29	0,0006	0,02
GRUPA AZOTY Zakłady Azotowe „PUŁAWY” S. A.	1	0,00001	0,06

* Według kursu zamknięcia z 29 grudnia 2023 r. GPW.

Źródło: informacje organów nadzorujących, obliczenia PGRP.

Tab. 13.3. Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa

podmiot *	wartość nominalna akcji i udziałów	kapitał własny	wynik finansowy netto za 2023 r.
	[tys. PLN]		
Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o. o.	11.469.208	12.315.009	-192.877
Polskie Koleje Państwowe S. A.	10.150.716	16.782.297	72.253
Polskie Sieci Elektroenergetyczne S. A.	9.605.473	19.616.170	2.168.889
Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz-System S. A.	8.877.191	14.514.588	272.058
Agencja Rozwoju Przemysłu S. A.	8.082.743	9.633.106	48.435
Polska Grupa Górnicza S. A.	3.916.718	2.356.095	1.524.308
Polskie Elektrownie Jądrowe Sp. z o. o.	2.948.201	4.397.151	154.570
Polska Grupa Lotnicza S. A.	2.597.603	2.252.710	50.166
Polski Holding Hotelowy Sp. z o. o.	1.911.500	1.982.527	71.628
Towarzystwo Finansowe Silesia Sp. z o. o.	1.739.080	1.865.891	139.458
PERN S. A.	1.235.978	5.611.690	599.478
„WĘGŁOKOKS” S. A.	1.042.859	2.134.875	-128.832
Poczta Polska S. A.	964.140	781.457	-620.962
Exatel S. A.	576.855	420.814	2.689
AMW REWITA Sp. z o. o.	534.072	401.934	29.734
AMW TBS „KWATERA” Sp. z o. o.	525.460	621.392	1.655
Spółka Restrukturyzacji Kopalń S. A.	439.909	1.240.285	5.835
TAURON Wydobycie S. A.	400.287	338.927	483.167
Międzynarodowa Korporacja Gwarancyjna Sp. z o. o.	342.704	30.390	23
Polska Agencja Inwestycji i Handlu S. A.	339.168	245.235	-83.649
Totalizator Sportowy Sp. z o. o.	279.142	1.649.810	353.494
Zespół Elektrowni Wodnych Niedzica S. A.	225.838	352.346	26.727
Rolno-Spożywcza Spółka Inwestycyjna Sp. z o. o.	200.000	33.898	-166.102
WĘGŁOKOKS KRAJ S. A.	173.321	358.098	-23.822
EUROLOT S. A.	143.096	840	-260
Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych S. A.	130.650	991.419	113.484
Fundusz Rozwoju Spółek S. A.	104.767	599.915	-65.592
Regionalny Fundusz Gospodarczy S. A.	91.387	97.514	26
Holding KW Sp. z o. o.	85.819	308.285	1.544
Plantico – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki Sp. z o. o.	68.619	79.033	1.574
Polska Żegluga Bałtycka S. A.	67.938	161.424	-4.691
SKLEJKA ORZECHOWO S. A.	57.500	67.206	402
Centrala Farmaceutyczna „CEFARM” S. A.	55.400	95.229	10.679
Uzdrowisko Krynica-Żegiestów S. A.	51.680	52.706	1.615
AMW SINEVIA Sp. z o. o.	51.347	108.185	38.804
Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Żąbkowickim Sp. z o.o.	47.095	105.786	4.178
Specjalistyczne Centrum Medyczne im. św. Jana Pawła II S. A.	36.800	164.931	3.991
Stadnina Koni „Iwno” Sp. z o. o.	36.310	50.034	1.079

Siarkopol Tarnobrzeg Sp. z o. o.	35.000	308.449	7.294
Fabryka Przewodów Energetycznych S. A.	26.800	-2.858	-6.528
Uzdrowisko Rabka S. A.	21.300	19.716	293
Kopalnia Soli „Wieliczka” S. A.	21.000	191.398	34.272
Hodowla Zwierząt Zarodowych Osowa Sień Sp. z o. o.	17.508	71.033	3.115
Ośrodek Hodowli Zarodowej „Garzyn” Sp. z o. o.	17.309	141.243	6.072
AMW INVEST Sp. z o. o.	16.257	20.561	7.930
Polskie Centrum Badań i Certyfikacji S. A.	16.000	41.715	1.460
Centralna Stacja Ratownictwa Górniczego S. A.	16.000	59.806	3.993
Centrum Techniki Okrętowej S. A.	15.500	30.196	-494
OHZ OSIĘCINY Sp. z o. o.	15.158	89.445	2.590
Polskie Ratownictwo Okrętowe Sp. z o. o.	15.000	14.097	-3.003
Stadnina Koni Liski Sp. z o. o.	14.207	41.987	52
Stado Ogierów „Starogard Gdański” Sp. z o. o.	13.621	7.779	-3.386
Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo Sp. z o. o.	13.526	60.124	3.104
Przedsiębiorstwo Rolne Długie Stare Sp. z o. o.	13.366	81.463	2.187
Stadnina Koni „Racot” Sp. z o. o.	13.192	29.321	1.301
Hodowla Zarodowa Zwierząt „Żołędnica” Sp. z o. o.	13.074	77.538	7.202
Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych Sp. z o. o. Chodeczek	12.168	21.790	-3.334
PL.2012+ Sp. z o. o.	12.000	49.230	1.986
Stadnina Koni „Krasne” Sp. z o. o.	11.937	12.448	-1.845
Stadnina Koni Janów Podlaski Sp. z o. o.	11.313	51.644	-1.634
Stadnina Koni Prudnik Sp. z o. o.	11.141	43.819	112
Stadnina Koni „Pępowo” Sp. z o. o.	10.929	87.218	12.199
Stado Ogierów w Łącku Sp. z o. o.	10.543	11.763	31
Ośrodek Hodowli Zarodowej „Gajewo” Sp. z o. o.	9.753	19.513	-1.381
Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane Gałopol Sp. z o. o.	9.546	48.488	571
Stadnina Koni w Dobrzyniewie Sp. z o. o.	9.510	41.851	1.692
Wytwórnia Surowic i Szczepionek BIOMED Sp. z o. o.	9.000	11.892	2.712
Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej POLONUS w Warszawie S. A.	9.000	11.853	4.218
Polski Rejestr Statków S. A.	8.000	33.341	2.206
Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana Sp. z o. o.	7.927	65.423	4.013
Stadnina Koni „Nowe Jankowice” Sp. z o. o.	7.923	46.061	1.759
Mścice Ośrodek Hodowli Zarodowej Sp. z o. o.	7.535	23.757	436
Stadnina Koni Nowielice Sp. z o. o.	7.300	15.396	-1.428
Zakłady Chemiczne RUDNIKI S. A.	7.000	137.124	6.528
Zakłady Ceramiczne BOLESŁAWIEC w Bolesławcu Sp. z o. o.	6.502	24.640	1.342
Ośrodek Hodowli Zarodowej „Przerzeczyn Zdrój” Sp. z o. o.	6.500	37.308	5.484
Przemysłowy Instytut Maszyn Budowlanych Sp. z o. o.	6.300	12.162	-4.013
OHZ Sp. z o. o. Głogówek	6.224	35.941	178
Centrum Logistyczne Gryf Sp. z o. o.	5.650	14.960	450
Warszawskie Zakłady Sprzętu Ortopedycznego S. A.	5.123	7.989	628
Aplikacje Krytyczne Sp. z o. o.	5.000	2.479	-2.061
Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim S. A.	4.830	-683	922
Fabryka Obrabiarek do Drewna Sp. z o. o.	4.800	14.693	4
Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osieku Sp. z o. o.	4.796	40.269	1.815
Stadnina Koni Michałów Sp. z o. o.	4.778	41.630	964
Centrum Badań i Dozoru Sp. z o. o.	3.700	19.571	864

Przedsiębiorstwo Przewozu Towarów Powszechnej Komunikacji Samochodowej S. A.	3.600	5.972	117
Ośrodek Hodowli Zarodowej Bobrowniki Sp. z o. o.	3.501	7.672	-957
Ośrodek Hodowli Zarodowej Dębołęka Sp. z o. o.	2.813	15.899	197
Wojskowe Przedsiębiorstwo Handlowe Sp. z o. o.	2.500	15.199	814
Zakłady Artykułów Technicznych „ARTECH” Sp. z o. o.	2.000	8.429	1.259
Pałac Saski Sp. z o. o.	2.000	2.000	0
Techfilm Spółka z o. o.	1.800	27.074	-5.918
Przedsiębiorstwo Usług Hotelarskich PUH Sp. z o. o.	1.400	2.355	178
„WESOŁA” Sp. z o. o.	1.200	11.088	1.957
Kopalnia Soli Bochnia Sp. z o. o.	1.000	4.317	1.400
Dobre z Lasu Sp. z o. o.	800	4.746	-468
Przedsiębiorstwo Budowy Tras Komunikacyjnych TRAKT w Szczecinie Sp. z o. o.	600	375	-222
POLGRUNT Sp. z o. o.	500	4.894	2.097
Zarządca Rozliczeń S. A.	500	500	0
Chłodnia „MORS-WOLA” Sp. z o. o.	400	1.453	29
Ośrodek Badawczy Ekonomiki Transportu Sp. z o.o.	145	6	106
Pro-Holding Sp. z o. o.	120	2.883	-1.786
ARR Group Sp. z o. o.	103	-18	-2
Zakład Budowlano-Drogowy BIESZCZADY Sp. z o. o.	95	35	-856
EKO-SERWIS Sp. z o. o.	54	—	—
„WIDAWA” Sp. z o. o.	50	10.948	-1.338
Nieruchomości KW Sp. z o. o.	5	—	—
Ventiquattro Sp. z o. o.	5	—	—

* Bez spółek w likwidacji, upadłości i nie prowadzących działalności.

Źródło: jak w tab. 13.2.

Tab. 13.4. Wybrane spółki niepubliczne z częściowym udziałem Skarbu Państwa

podmiot	udział	wartość majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa*
	[%]	[tys. PLN]
PKP Polskie Linie Kolejowe S. A.	83,46	21.295.062
Polski Fundusz Rozwoju S. A.	99,87	15.661.570
Krajowa Grupa Spożywcza S. A. **	84,73	3.832.340
Polska Grupa Zbrojeniowa S. A.	50,29	3.693.574
Zarząd Morskiego Portu Gdynia S. A.	99,93	2.457.593
Polski Holding Obronny Sp. z o. o.	80,65	1.898.109
Zarząd Morskiego Portu Gdańsk S. A.	95,57	1.352.696
Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S. A.	94,80	1.214.018
Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne „Polfa” S. A.	93,22	673.160
Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK Sp. z o. o. ***	88,75	664.556
Polskie Promy Sp. z o. o.	99,99	654.851
Fundusz Transformacji Województwa Śląskiego S. A.	99,85	499.575
Electromobility Poland S. A.	90,79	458.710
Jastrzębskie Zakłady Remontowe Sp. z o. o.	39,60	401.604
Polskie Linie Lotnicze LOT S. A.	69,28	314.217
Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna Sp. z o. o.	78,58	275.760
Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S. A.	51,55	219.272
Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S. A.	33,33	210.465
Warszawski Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S. A.	71,84	178.180
Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna S. A.	71,46	132.138
Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S. A.	49,80	129.446

* Według największych wartości majątku netto spółki.

** Spółka znajdowała się w nadzorze dwóch organów: Ministerstwa Aktywów Państwowych, które reprezentowało Skarb Państwa w 84,47 % udziałów w kapitale zakładowym spółki o wartości majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa wynoszącej 3.820.581 tys. PLN oraz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, który reprezentował Skarb Państwa w 0,26 % udziałów w kapitale zakładowym spółki o wartości majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa wynoszącej 11.759 tys. PLN.

*** Spółka znajdowała się w nadzorze dwóch organów: Ministerstwa Rozwoju i Technologii, które reprezentowało Skarb Państwa w 69,75 % udziałów w kapitale zakładowym spółki o wartości majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa wynoszącej 522.285 tys. PLN oraz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, który reprezentował Skarb Państwa w 19,00 % udziałów w kapitale zakładowym spółki o wartości majątku spółki w części odpowiadającej udziałowi Skarbu Państwa wynoszącej 142.271 tys. PLN.

Źródło: jak w tab. 13.2.